

LAHKO
BERLJIVA
USTAVA
REPUBLIKE
SLOVENIJE

Lahko berljiva Ustava Republike Slovenije je bila napisana v okviru Študentske sekcije Društva specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije.

ŠTUDENTSKA SEKCIJA DRUŠTVA SPECIALNIH IN
REHABILITACIJSKIH PEDAGOGOVI SLOVENIJE

Pri projektu smo sodelovali z Zvezo Sožitje in invalidskim podjetjem Želva.

ŽELVA
DRUGAČNA PRILOŽNOST

Znaki za lahko branje

To je evropski znak, ki nam pove, da je besedilo napisano v obliki lahkega branja.

To je slovenski znak, ki nam pove, da je besedilo napisano v obliki lahkega branja.

Lahko berljiva Ustava Republike Slovenije

Uredniški odbor:

Živa Jakšič Ivačič, Nina Fricelj, Nika Bedek, dr. Katja Vadnal in mag. Ivan Robnik

Avtorji besedila:

Živa Jakšič Ivačič, Nina Fricelj, Natalija Golob, Lara Hodej, Sara Danilovska, Barbara Kadunc, Nastja Obrul, Špela Mlakar, Špela Schmid, Špela Kaiser, Petra Suhoveršnik, Maja Ošlak, Tim Savelli, Doroteja Benedejčič, Tadeja Donša, Tinka Ferkolj, Irena Marinič, Nika Bedek in Mija Primec.

Testni bralci:

Darja Levec, Mitja Lovše Hribar, Sašo Zrnec, Ana Večko, Tomaž Lenče, Saša Koblar, Ivan Ruf, Špela Petač in Tadej Vončina

Strokovna podpora bralcem:

Milena Starkež in Kosana Jarec

Jezikovni pregled:

Nika Bedek

Tehniška podpora:

Monika Gregorc in Nika Bedek

Ilustrator:

Žan Rode

Oblikovanje: Oblikovalni studio 76, Marko Bradica s. p.

Izdala in založila: Zveza Sožitje – Zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije

Za založnika: Mateja De Reya

Ljubljana, 2021

Elektronska izdaja.

Publikacija je dostopna na:

<http://www.zveza-sozitie.si/lahko-berljiva-ustava.html>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v

Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 57713411

ISBN 978-961-6828-24-6 (pdf)

V spomin Tadeju Vončini

Uvod

Drage bralke, dragi bralci!

Pred vami je Ustava Republike Slovenije.

Ustavo Republike Slovenije smo napisali na lahko berljiv in razumljiv način.

Takemu načinu pisanja pravimo lahko branje.

Ustava Republike Slovenije je zelo pomembno besedilo.

V lahkem branju smo jo zapisali zato, ker si želimo,

da jo lahko vsi berejo in razumejo.

Lahko berljivo Ustavo Republike Slovenije smo napisali

specialni in rehabilitacijski pedagogi,

ki sodelujemo v Študentski sekciji Društva specialnih in

rehabilitacijskih pedagogov Slovenije.

Pri preverjanju razumljivosti besedila so nam pomagali testni bralci,

uporabniki Varstveno delovnega centra Želva.

Testni bralci so Lahko berljivo Ustavo Republike Slovenije prebrali in povedali,

ali je dovolj razumljivo napisana.

Testnim bralcem sta pomagali Milena Starkež in Kosana Jarec.

Pri preverjanju besedila nam je pomagala dr. Katja Vadnal iz Zveze Sožitje.

Pri preverjanju pravnih razlag nam je pomagal

upokojeni vrhovni **sodnik** mag. Ivan Robnik.

Ilustracije je narisal Žan Rode.

Lahko berljivo Ustavo Republike Slovenije lahko najdete v tiskani obliki ali v

elektronski obliki na spletni strani Zveze Sožitje.

Za vas smo pripravili dve različni elektronski obliki besedila: eno je napisano z

malimi tiskanimi črkami, drugo je napisano z velikimi tiskanimi črkami.

Nekateri bralci lažje berejo besedila, ki so napisana z velikimi tiskanimi črkami.

Rada bi se iskreno zahvalila Zvezi Sožitje in invalidskemu podjetju Želva za pomoč

in podporo pri pisanju in izdaji Lahko berljive Ustave Republike Slovenije.

V imenu vseh avtorjev

Živa Jakšič Ivačič

Preden se lotite branja

Pred začetkom branja je pomembno, da preberete spodnje besedilo. Pomagalo vam bo pri razumevanju, kako je lahko berljiva ustava napisana.

Besedilo ustave se lahko spreminja.

V tej knjigi je zapisana Ustava Republike Slovenije, kot je veljala leta 2020.

Kaj je Ustava Republike Slovenije?

Ustava Republike Slovenije je najpomembnejši **pravni dokument** v Sloveniji.

V ustavi so zapisane vse najpomembnejše pravice in **dolžnosti** oseb, **organizacij** in države Slovenije.

V ustavi je zapisano, kako naj deluje naša država.

Vsi moramo upoštevati, kar piše v ustavi.

Vsi zakoni morajo biti napisani tako, da upoštevajo, kar piše v ustavi.

Pomembno je, da je ustava dostopna vsem.

Kaj je lahko branje?

Lahko branje je način, kako napišemo informacije, da jih vsi lažje beremo in lažje razumemo.

Pri pisanju lahko berljive ustave smo se potrudili, da je napisana tako, da jo bralci lažje razumejo.

Vsi imamo pravico do lahko razumljivih informacij.

Pomembne besede v Ustavi Republike Slovenije

Med branjem ustave boste velikokrat naleteli na besedi pravica in zakon.

Pravica je pravilo, ki pravi, kaj je dovoljeno ali zagotovljeno ljudem.

Pravica pripada posameznemu človeku.

Pravice imajo tudi **podjetja** in **organizacije**.

Zakon je pravni dokument.

V zakonu so zapisana pravila o posameznem področju.

Ta pravila moramo upoštevati vsi, ki živimo v Sloveniji.

Ta pravila mora upoštevati tudi država.

Kako je ustava v lahkem branju sestavljena?

Ustava ima 10 poglavij in 176 členov.

V vsakem poglavju so napisane vsebine, ki se med seboj povezujejo.

Poglavja naredijo ustavo bolj pregledno.

Vsako poglavje je sestavljeno iz členov.

V vsakem členu so zapisane različne pravice in **dolžnosti**.

Členi so pomembni zato, da je ustava bolj **organizirana**.

Tako lahko natančno povemo, kje kaj piše.

Člen

► **22. člen – enako varstvo pravic**

Vsakomur je zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic:

- v **postopkih** na sodiščih,
- v **postopkih** pred **državnimi organi**, **občinskimi organi** ter drugimi **organi oblasti**,
- v **postopkih** pred **nosilci javnih pooblastil**.

To velja, kadar odločajo o pravicah, **dolžnostih** in **pravnih interesih** posameznika.

Razlaga

Vsi imamo zagotovljeno enako varstvo naših pravic. To velja v **pravnih postopkih**, ki odločajo o naših:

- pravicah,
- **dolžnostih** in
- **pravnih interesih**.

To pomeni, da morajo različni organi poskrbeti, da se pravice varujejo za vse enako.

Pravica je pravilo, ki pravi, kaj je dovoljeno ali zagotovljeno ljudem.

To je naslov člena.

Naslov pove, o čem člen govori.

Naslov člena je označen s ►

► **22. člen – enako varstvo pravic**

Vsakomur je zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic:

- v **postopkih** na sodiščih,
- v **postopkih** pred **državnimi organi**, **občinskimi organi** ter drugimi **organi oblasti**,
- v **postopkih** pred **nosilci javnih pooblastil**.

To velja, kadar odločajo o pravicah, **dolžnostih** in **pravnih interesih** posameznika.

Razlaga

Vsi imamo zagotovljeno enako varstvo naših pravic. To velja v **pravnih postopkih**, ki odločajo o naših:

- pravicah,
- **dolžnostih** in
- **pravnih interesih**.

To pomeni, da morajo različni organi poskrbeti, da se pravice varujejo za vse enako.

Pravica je pravilo, ki pravi, kaj je dovoljeno ali zagotovljeno ljudem.

To je besedilo člena,

ki je napisano v

lahko berljivi obliki.

22. člen – enako varstvo pravic

Vsakomur je zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic:

- v **postopkih** na **sodiščih**,
- v **postopkih** pred **državnimi organi**, **občinskimi organi** ter drugimi **organi oblasti**,
- v **postopkih** pred **nosilci javnih pooblastil**.

To velja, kadar odločajo o pravicah, **dolžnostih** in **pravnih interesih** posameznika.

? Razlaga

Vsi imamo zagotovljeno enako varstvo naših pravic.

To velja v **pravnih postopkih**, ki odločajo o naših:

- pravicah,
- **dolžnostih** in
- **pravnih interesih**.

To pomeni, da morajo različni organi poskrbeti, da se pravice varujejo za vse enako.

Pravica je pravilo, ki pravi, kaj je dovoljeno ali zagotovljeno ljudem.

To je razlaga člena.

V razlagi člena bolj natančno razložimo, kaj v členu piše.

Razlaga člena je označena s ?

22. člen – enako varstvo pravic

Vsakomur je zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic:

- v **postopkih** na **sodiščih**,
- v **postopkih** pred **državnimi organi**, **občinskimi organi** ter drugimi **organi oblasti**,
- v **postopkih** pred **nosilci javnih pooblastil**.

To velja, kadar odločajo o pravicah, **dolžnostih** in **pravnih interesih** posameznika.

? Razlaga

Vsi imamo zagotovljeno enako varstvo naših pravic.

To velja v **pravnih postopkih**, ki odločajo o naših:

- pravicah,
- **dolžnostih** in
- **pravnih interesih**.

To pomeni, da morajo različni organi poskrbeti, da se pravice varujejo za vse enako.

Pravica je pravilo, ki pravi, kaj je dovoljeno ali zagotovljeno ljudem.

Zraven besedila so ilustracije.

Ilustracije so slike.

Ilustracije nam pomagajo pri razumevanju besedila.

Ob ilustraciji piše, kaj je na ilustraciji narisano.

22. člen – enako varstvo pravic

Vsakomur je zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic:

- v **postopkih** na **sodiščih**,
- v **postopkih** pred **državnimi organi**, **občinskimi organi** ter drugimi **organi oblasti**,
- v **postopkih** pred **nosilci javnih pooblastil**.

To velja, kadar odločajo o pravicah, **dolžnostih** in **pravnih interesih** posameznika.

? Razlaga

Vsi imamo zagotovljeno enako varstvo naših pravic.

To velja v **pravnih postopkih**, ki odločajo o naših:

- pravicah,
- **dolžnostih** in
- **pravnih interesih**.

To pomeni, da morajo različni organi poskrbeti, da se pravice varujejo za vse enako.

Pravica je pravilo, ki pravi, kaj je dovoljeno ali zagotovljeno ljudem.

Nekatere besede so odebljene.

Skupaj je lahko odebeljenih tudi več besed.

Te besede so še bolj podrobno razložene v slovarju težjih besed.

Slovar težjih besed najdeš čisto na koncu knjige.

Slovar težjih besed

državljan

Državljanji so pripadniki države.

Ljudje postanejo državljani, ko dobijo državljanstvo.

Na primer: državljani Slovenije imajo slovensko državljanstvo.

Državljanji Slovenije lahko živijo v Sloveniji ali v tujini.

V slovarju težjih besed najdeš težje besede, ki so v besedilu odebeljene.

Pod vsako težjo besedo je opis,
kaj ta težja beseda v ustavi pomeni.

Če je odebeljenih več besed skupaj, je lahko vsaka beseda razložena posebej.

Na primer: **predsednik vlade**.

V slovarju je beseda **predsednik** razložena posebej, beseda **vlada** pa posebej.

Včasih sta dve odebeljeni besedi razloženi skupaj.

Na primer: **državni zbor**.

Če besede ne najdeš v slovarju, si pomagaj z iskanjem po prvi črki prve besede.

Na primer: **državni zbor** iščemo pod črko d.

Včasih beseda v slovarju ne bo zapisana tako kot v členu.

Če besede ne najdeš takoj, išči podobno besedo, ki se začne na isto prvo črko.

Na primer: namesto **mučenje** poišči **mučiti**, namesto **nedolžen** poišči **nedolžnost**.

Kazalo

1. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen	1
2. člen	1
3. člen	2
3.a člen	3
4. člen	7
5. člen	8
6. člen	10
7. člen	12
8. člen	12
9. člen	13
10. člen	14
11. člen	14
12. člen	16
13. člen	17

2. ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

14. člen: enakost pred zakonom	21
15. člen: uresničevanje in omejevanje pravic	22
16. člen: začasna razveljavitev in omejitev pravic	23
17. člen: nedotakljivost človekovega življenja	24
18. člen: prepoved mučenja	24
19. člen: varstvo osebne svobode	24
20. člen: odreditev in trajanje pripora	26
21. člen: varstvo človekove osebnosti in dostojanstva	28
22. člen: enako varstvo pravic	29
23. člen: pravica do sodnega varstva	29
24. člen: javnost sojenja	30
25. člen: pravica do pravnega sredstva	31
26. člen: pravica do povračila škode	31
27. člen: domneva nedolžnosti	32
28. člen: načelo zakonitosti v kazenskem pravu	32
29. člen: pravna jamstva v kazenskem postopku	33
30. člen: pravica do rehabilitacije in odškodnine	33
31. člen: prepoved ponovnega sojenja o isti stvari	34
32. člen: svoboda gibanja	35

33. člen: pravica do zasebne lastnine in dedovanja.....	36
34. člen: pravica do osebnega dostojanstva in varnosti.....	36
35. člen: varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic.....	37
36. člen: nedotakljivost stanovanja.....	38
37. člen: varstvo tajnosti pisem in drugih občil.....	39
38. člen: varstvo osebnih podatkov.....	40
39. člen: svoboda izražanja.....	41
40. člen: pravica do popravka in odgovora.....	41
41. člen: svoboda vesti.....	42
42. člen: pravica do zbiranja in združevanja.....	43
43. člen: volilna pravica.....	43
44. člen: sodelovanje pri upravljanju javnih zadev.....	44
45. člen: pravica do peticije.....	44
46. člen: pravica do ugovora vesti.....	45
47. člen: izročitev.....	45
48. člen: pribežališče.....	46
49. člen: svoboda dela.....	46
50. člen: pravica do socialne varnosti.....	47
51. člen: pravica do zdravstvenega varstva.....	48
52. člen: pravice invalidov.....	48
53. člen: zakonska zveza in družina.....	49
54. člen: pravice in dolžnosti staršev.....	49
55. člen: svobodno odločanje o rojstvih otrok.....	50
56. člen: pravice otrok.....	50
57. člen: izobrazba in šolanje.....	51
58. člen: avtonomnost univerze in drugih visokih šol.....	52
59. člen: svoboda znanosti in umetnosti.....	52
60. člen: pravice iz ustvarjalnosti.....	53
61. člen: izražanje narodne pripadnosti.....	53
62. člen: pravica do uporabe svojega jezika in pisave.....	54
63. člen: prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter prepoved spodbujanja k nasilju in vojni.....	54
64. člen: posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji.....	55
65. člen: položaj in posebne pravice romske skupnosti v Sloveniji.....	57

3. GOSPODARSKA IN SOCIALNA RAZMERJA

66. člen: varstvo dela	61
67. člen: lastnina	61
68. člen: lastninska pravica tujcev	62
69. člen: razlastitev	63
70. člen: javno dobro in naravna bogastva	63
70.a člen: pravica do pitne vode	64
71. člen: varstvo zemljišč	65
72. člen: zdravo življenjsko okolje	67
73. člen: varovanje naravne in kulturne dediščine	67
74. člen: podjetništvo	68
75. člen: soodločanje	69
76. člen: sindikalna svoboda	69
77. člen: pravica do stavke	69
78. člen: primerno stanovanje	70
79. člen: v Sloveniji zaposleni tujci	70

4. DRŽAVNA UREDITEV

A) Državni zbor

80. člen: sestava in volitve	73
81. člen: mandatna doba državnega zbora	74
82. člen: poslanci	75
83. člen: poslanska imuniteta	76
84. člen: predsednik državnega zbora	78
85. člen: zasedanja državnega zbora	78
86. člen: odločanje	79
87. člen: zakonska pristojnost državnega zbora	79
88. člen: zakonska iniciativa	80
89. člen: zakonodajni postopek	80
90. člen: zakonodajni referendum	81
91. člen: razglasitev zakona	82
92. člen: vojno in izredno stanje	83
93. člen: parlamentarna preiskava	84
94. člen: poslovnik državnega zbora	84
95. člen: nagrajevanje poslancev	84

B) Državni svet

96. člen: sestava	84
97. člen: pristojnosti državnega sveta	87
98. člen: volitve	87

99. člen: odločanje	87
100. člen: nezdružljivost funkcije in imuniteta	88
101. člen: poslovnik državnega sveta	88
C) Predsednik republike	
102. člen: funkcija predsednika republike	89
103. člen: volitve predsednika republike	89
104. člen: prisega predsednika republike	90
105. člen: nezdružljivost funkcije predsednika republike	90
106. člen: nadomeščanje predsednika republike	91
107. člen: pristojnosti predsednika republike	92
108. člen: uredbe z zakonsko močjo	92
109. člen: odgovornost predsednika republike	93
Č) Vlada	
110. člen: sestava vlade	94
111. člen: volitve predsednika vlade	94
112. člen: imenovanje ministrov	95
113. člen: prisega vlade	96
114. člen: organizacija vlade	97
115. člen: prenehanje funkcije predsednika in ministrov vlade	98
116. člen: nezaupnica vladi	99
117. člen: zaupnica vladi	100
118. člen: interpelacija	101
119. člen: obtožba zoper predsednika vlade in ministre	102
D) Uprava	
120. člen: organizacija in delo uprave	103
121. člen: javno pooblastilo	103
122. člen: zaposlitev v upravnih službah	104
E) Obramba države	
123. člen: dolžnost sodelovanja pri obrambi države	105
124. člen: obramba države	106
F) Sodstvo	
125. člen: neodvisnost sodnikov	107
126. člen: ureditev in pristojnosti sodišč	107
127. člen: vrhovno sodišče	108
128. člen: udeležba državljanov pri izvajanju sodne oblasti	109
129. člen: trajnost sodniške funkcije	110
130. člen: izvolitev sodnikov	110
131. člen: sodni svet	111
132. člen: prenehanje in odvzem sodniške funkcije	111

133. člen: nezdružljivost sodniške funkcije	112
134. člen: imuniteta sodnika.....	112
G) Državno tožilstvo	
135. člen: državni tožilec.....	113
136. člen: nezdružljivost funkcije državnega tožilca.....	113
H) Odvetništvo in notariat	
137. člen: odvetništvo in notariat	113

5. SAMOUPRAVA

A) Lokalna samouprava	
138. člen: uresničevanje lokalne samouprave.....	117
139. člen: občina	117
140. člen: delovno področje samoupravnih lokalnih skupnosti.....	118
141. člen: mestna občina.....	118
142. člen: dohodki občine	119
143. člen: pokrajina	120
144. člen: nadzor državnih organov.....	121
B) Druga samouprava	
145. člen: samouprava na področju družbenih dejavnosti	122

6. JAVNE FINANCE

146. člen: financiranje države in lokalnih skupnosti	125
147. člen: davki.....	125
148. člen: proračun	126
149. člen: krediti v breme države	128
150. člen: računsko sodišče	129
151. člen: imenovanje članov računskega sodišča	129
152. člen: centralna banka	130

7. USTAVNOST IN ZAKONITOST

153. člen: usklajenost pravnih aktov	133
154. člen: veljavnost predpisov in njihovo objavljanje	134
155. člen: prepoved povratne veljave pravnih aktov	134
156. člen: postopek za oceno ustavnosti	135
157. člen: upravni spor.....	135
158. člen: pravnomočnost.....	136
159. člen: varuh človekovih pravic in temeljnih svoboščin	137

8. USTAVNO SODIŠČE

160. člen: pristojnosti ustavnega sodišča	141
161. člen: razveljavitev zakona	142
162. člen: postopek pred ustavnim sodiščem.....	143
163. člen: sestava in volitve	144
164. člen: predčasna razrešitev ustavnega sodnika.....	144
165. člen: mandat sodnikov	145
166. člen: nezdržljivost funkcije	145
167. člen: imuniteta.....	145

9. POSTOPEK ZA SPREMEMBO USTAVE

168. člen: predlog za začetek postopka	149
169. člen: akt o sprejemu ustave.....	149
170. člen: potrditev spremembe ustave na referendumu	150
171. člen: razglasitev spremembe ustave	150

10. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

172. člen.....	153
173. člen.....	153
174. člen.....	153

Seznam vseh težjih besed	155
Slovar vseh težjih besed	158

1. SPLOŠNE DOLOČBE

➤ 1. člen

Slovenija je demokratična republika.

? Razlaga

Slovenija je demokratična republika.

To pomeni, da **državljeni** odločajo o tem, kdo vodi državo.

Vlada so ljudje,
ki vodijo državo.

➤ 2. člen

Slovenija je pravna in socialna država.

? Razlaga

Slovenija je pravna država.

To pomeni, da deluje na podlagi ustave in zakonov.

Zakoni veljajo za vse enako.

Slovenija je socialna država.

To pomeni, da skrbi za kakovost življenja in varnost svojih prebivalcev.

Še posebej skrbi za tiste prebivalce, ki se znajdejo v težkih življenjskih razmerah.

To so na primer: revni, brezposelni, **invalidi** ...

Kakovost življenja pove, v kakšnih razmerah živimo:

- kje in kako stanujemo,
- kako se prehranjujemo,
- kakšna je naša **izobrazba**,
- kako preživljamo prosti čas,
- ali se počutimo varne.

državljan Slovenije

➤ 3. člen

Slovenija je samostojna država.

Tako so se odločili njeni **državljeni**.

V Sloveniji imajo **oblast državljeni**.

Državljeni oblast izvajajo sami direktno.

Državljeni oblast izvajajo z **volitvami**.

Oblast se deli na zakonodajno **oblast**, izvršilno **oblast** in sodno **oblast**.

V parlamentarni zgradbi deluje **državni zbor**.

? Razlaga

V Sloveniji imajo **oblast državljeni**.

Državljeni so pripadniki države.

Državljeni direktno izvajajo **oblast** na **volitvah** in na **referendumu**.

To pomeni, da se **državljeni** na **volitvah** odločijo, kdo bo vodil državo.

Oblast se deli na zakonodajno, izvršilno in sodno.

Zakonodajna **oblast** v Sloveniji je **državni zbor**.

Ena izmed najpomembnejših nalog **državnega zbora** je sprejemanje zakonov.

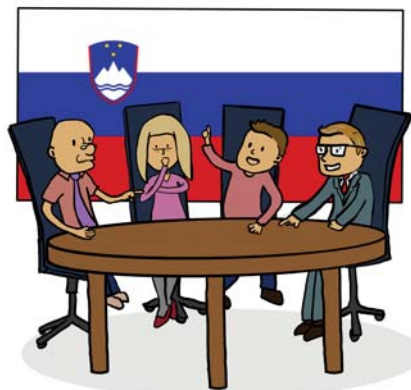
Izvršilna **oblast** v Sloveniji je **vlada**.

Vlada predlaga zakone in jih izvaja.

Sodna **oblast** v Sloveniji so **sodišča**.

Sodišče odloča o:

- sporih med posamezniki,
- sporih med **organizacijami**,
- sporih posameznikov in **organizacij** z državo.

Vlada so ljudje, ki vodijo državo.

► 3.a člen

Slovenija lahko prenese **izvrševanje** dela svojih suverenih pravic na **mednarodne organizacije**.

To stori z **mednarodno pogodbo**.

Mednarodna pogodba je podpisan dogovor med državami.

Podpis **mednarodne pogodbe**.

Mednarodno pogodbo morajo potrditi **poslanci** v **državnem zboru**.

Za **mednarodno pogodbo** morata glasovati vsaj dve tretjini **poslancev**.

Takšne **mednarodne organizacije** morajo spoštovati:

- **človekove pravice**,
- **temeljne svoboščine**,
- **demokracijo** in
- **načela** pravne države.

Slovenija lahko stopi v **obrambno zvezo** z državami, ki spoštujejo te **vrednote**.

Preden **poslanci** v **državnem zboru** potrdijo takšno **mednarodno pogodbo**, lahko razpišejo **referendum**.

Na **referendumu** volivci glasujejo o **mednarodni pogodbi**.

Če **večina volivcev** glasuje za **mednarodno pogodbo**, jo **poslanci** sprejmejo.

Državni zbor se mora držati rezultata **referenduma**.

Če so **volivci** že glasovali na **referendumu** o **mednarodni pogodbi**, **poslanci** ne morejo razpisati še **referenduma** o zakonu za potrjevanje **mednarodne pogodbe**.

Odločitve in **pravni akti** takih **mednarodnih organizacij** veljajo tudi v Sloveniji.

Vlada mora obveščati **državni zbor** o odločitvah in **pravnih aktih mednarodne organizacije**.

Državni zbor lahko o predlogih **pravnih aktov** in odločitev sprejema **stališča**.

Vlada mora upoštevati **stališča državnega zbora**.

V parlamentarni zgradbi deluje **državni zbor**.

Razmerja med **državnim zborom** in **vlado** v **postopku** prenosa suverenih pravic na **mednarodne organizacije** ureja poseben zakon.

Poseben zakon je sprejet, če zanj glasujeta vsaj dve tretjini prisotnih **poslancev**.

? Razlaga

Ta člen je bil zapisan v ustavo, da se je Slovenija lahko vključila v Evropsko unijo in v zvezo NATO.

Evropska unija in zveza NATO sta **mednarodni organizaciji**.

Evropska unija in zveza NATO spoštujeta:

- **človekove pravice**,
- **temeljne svoboščine**,
- **demokracijo** in
- **načela pravne države**.

Zastava zveze NATO.
Zveza NATO je kratica.
Zveza NATO pomeni **Organizacija** severnoatlantskega sporazuma.

zastava Evropske unije

Slovenija lahko prenese **izvrševanje** dela svojih suverenih pravic na **mednarodne organizacije**.

To pomeni, da nekatere suverene pravice namesto Slovenije **izvršijo mednarodne organizacije**.

Suverene pravice države so tiste pravice, na podlagi katerih država Slovenija izvaja svojo **oblast** nad:

- svojimi prebivalci in
- drugimi na **ozemlju** Slovenije.

To pomeni, da lahko **mednarodne organizacije** namesto Slovenije sprejemajo nekatere odločitve, ki veljajo tudi v Sloveniji.

Slovensko ozemlje in slovenska meja z drugimi državami.

Z državami, ki ustanovijo takšno **mednarodno organizacijo**, Slovenija podpiše **mednarodno pogodbo**.

Mednarodno pogodbo morajo potrditi **poslanci** v **državnem zboru**.

Za **mednarodno pogodbo** morata glasovati vsaj dve tretjini **poslancev** v **državnem zboru**.

Slovenija in **mednarodne organizacije** morajo spoštovati:

- **človekove pravice**,
- **temeljne svoboščine**,
- **demokracijo** in
- **načela pravne države**.

Vsi imamo človekove pravice in temeljne svoboščine.

Preden **poslanci** potrdijo **mednarodno pogodbo**, lahko razpišejo **referendum**.

Na **referendumu** lahko **državljeni** z **volilno pravico** glasujejo, ali bo Slovenija podpisala **mednarodno pogodbo**.

Referendum je postopek, pri katerem se **državljeni** odločajo o referendumskem vprašanju.

Na **referendumu** štejejo samo veljavni glasovi.

Veljavni glasovi so tisti, ki so pravilno oddani.

Če je **večina volivcev** glasovala za **mednarodno pogodbo**, jo **poslanci** lahko sprejmejo.

Če so **volivci** že glasovali na **referendumu** o **mednarodni pogodbi**, **poslanci** ne morejo razpisati še **referenduma** o zakonu za potrjevanje **mednarodne pogodbe**.

Večina pomeni več kot pol.

Mednarodne organizacije sprejemajo:

- odločitve in
- **pravne akte.**

Te odločitve in **pravni akti** veljajo tudi v Sloveniji.

Vlada mora obveščati **državni zbor** o odločitvah in **pravnih aktih mednarodne organizacije.**

Državni zbor lahko o predlogih **pravnih aktov** in odločitev sprejema **stališča.**

To pomeni, da lahko sprejmejo mnenja, priporočila ali kaj drugega.

Vlada mora upoštevati **stališča državnega zbora.**

Na kakšen način **vlada** upošteva **državni zbor**, je zapisano v posebnem zakonu.

Poseben zakon sprejmejo **poslanci** v **državnem zboru**.

Zakon je sprejet, če zanj glasujeta vsaj dve tretjini prisotnih **poslancev**.

Vlada so ljudje,
ki vodijo državo.

Poslanec je izvoljen predstavnik vseh ljudi.
Poslance izvolimo **volivci** na **volitvah**.
Poslanci sestavljajo **državni zbor**.

➤ 4. člen

Slovenija je ozemeljsko enotna in nedeljiva država.

? Razlaga

Slovenija je država.

Slovenija ima svoje **ozemlje**.

Okoli Slovenije je državna meja.

Državna meja loči **ozemlje** Slovenije od **ozemlja** sosednjih držav.

Slovensko ozemlje je ena celota.

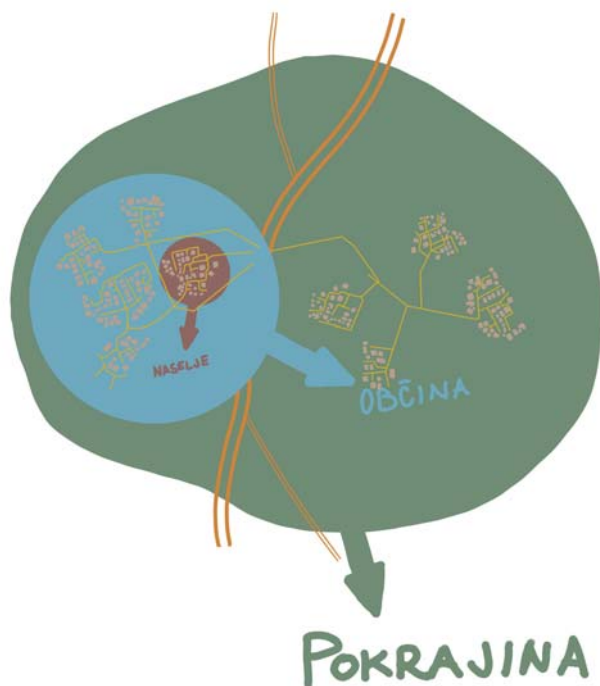

Slovensko ozemlje in
slovenska meja z drugimi državami.

Slovenija je nedeljiva država.

To pomeni, da se posamezna **pokrajina** ne more odcepiti od Slovenije.

Posamezna **pokrajina** v Sloveniji ne more biti svoja država.

Pokrajina je območje več **občin**.

➤ 5. člen

Država Slovenija na **slovenskem ozemlju** skrbi,

da imamo vsi prebivalci Slovenije

človekove pravice in temeljne svoboščine.

Država skrbi, da imata pravice tudi:

- italijanska **avtohtona narodna skupnost** in
- madžarska **avtohtona narodna skupnost.**

Vsi imamo
**človekove pravice in
temeljne svoboščine.**

Država skrbi za slovenske **avtohtone narodne manjšine** v sosec

Slovenci, ki živijo v Italiji, so del slovenske **avtohtone narodne manjšine** v Italiji. Slovenske **avtohtone narodne manjšine** obstajajo tudi v drugih sosednjih državah.

Država skrbi tudi za Slovence, ki živijo v drugih državah. Slovenija spodbuja stike med Slovenijo in Slovenci v tujini. Država skrbi za našo naravo in **kulturo**. Slovenci brez slovenskega **državljanstva** imajo lahko v Sloveniji posebne pravice in ugodnosti. Te pravice ureja zakon.

? Razlaga

Država skrbi, da imamo vsi prebivalci Slovenije **človekove pravice** in **temeljne svoboščine**.

Država skrbi za italijansko in madžarsko **avtohtono narodno skupnost** v Sloveniji.

Država jim zagotavlja uporabo lastnega jezika v šolah in uradih.

Država jim zagotavlja tudi nekatere druge posebne pravice.

Območji v Sloveniji, kjer živita italijanska in madžarska **avtohtona narodna skupnost**.

Člani italijanske **avtohtone narodne skupnosti** živijo v **občinah** Koper, Izola, Piran in Ankaran.

Člani madžarske **avtohtone narodne skupnosti** živijo v **občinah** Lendava, Dobrovnik, Šalovci, Moravske Toplice in Hodoš. Država skrbi za pravice slovenskih **avtohtonih narodnih manjšin**, ki živijo v sosednjih državah.

Sosednje države Slovenije so: Italija, Madžarska, Hrvaška in Avstrija. Slovenija mora poskrbeti tudi za druge Slovence, ki živijo v tujini. Država mora skrbeti za našo naravo in **kulturo**.

Država mora skrbeti, da se vsi deli države enakomerno razvijajo.

Nekateri Slovenci nimajo slovenskega **državljanstva**.

Slovenci brez slovenskega **državljanstva** so osebe, ki imajo slovenske prednike.

Slovenci brez slovenskega **državljanstva** po navadi živijo v tujini.

Ti Slovenci lahko v Sloveniji dobijo posebne pravice.

Te pravice ureja zakon.

slovensko **državljanstvo**

➔ 6. člen

Grb Slovenije je v obliki ščita.

Na sredini grba je Triglav v beli barvi.

Pod Triglavom sta 2 valoviti črti.

Črti sta modre barve.

Črti predstavljata reke in morje.

Na vrhu grba so 3 zlate zvezde.

Vsaka zvezda ima 6 krakov.

Rob grba je označen z rdečo črto.

Za oblikovanje slovenskega grba obstajajo geometrijska in barvna pravila.

grb Slovenije

Zastava Slovenije je pravokotna.
Zastavo Slovenije sestavljajo 3 barve in grb.
Zastava je na vrhu bela,
na sredini modra, spodaj rdeča.
Grb je v levem zgornjem delu zastave.
Zgornja polovica grba je na belem delu zastave.
Spodnja polovica je na modrem delu zastave.

zastava Slovenije

Himna Slovenije je Zdravljica.

Zakon ureja, kako uporabljamo grb, zastavo in himno.

? Razlaga

Slovenija ima 3 simbole,
ki predstavljajo državo.
Ti 3 simboli so
grb, zastava in himna Slovenije.

Grb Slovenije je v obliki ščita.
V grbu so 4 barve:
modra, bela, zlata in rdeča.
Na grbu so prikazane
reke, morje, zvezde in Triglav.
Triglav je najvišja gora v Sloveniji.

Slovenska zastava je
bela, modra in rdeča.
Na zastavi Slovenije je
tudi grb Slovenije.

Himna Slovenije je 7. kitica Zdravljice.
Himna je uradna pesem države.
Besedilo himne Slovenije je napisal France Prešeren.
Melodijo himne Slovenije je napisal Stanko Premrl.

Zakon ureja, kako uporabljamo grb, zastavo in himno.

Besedilo himne Slovenije:

Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
da koder sonce hodi,
prepir iz svéta bo pregnan,
Da rojak prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

➤ 7. člen

V Sloveniji je delovanje države ločeno od verskih skupnosti.

Vse verske skupnosti imajo enake pravice.

Vse verske skupnosti se same odločijo, kako bodo delovale.

? Razlaga

V Sloveniji sta država in verska skupnost ločeni.

To pomeni, da se nobena verska skupnost ne sme vmešavati v delovanje države.

Tudi država se ne sme vmešavati v delovanje verske skupnosti.

V Sloveniji je veliko različnih ver.

Na primer: krščanstvo, islam ali judovstvo.

Ljudje iste vere lahko ustanovijo versko skupnost.

Vse verske skupnosti imajo enake pravice.

Verske skupnosti se same odločijo, kako bodo delovale.

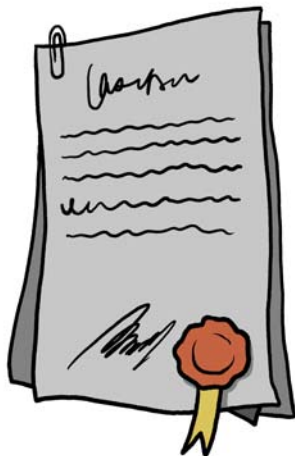
➤ 8. člen

Slovenski zakoni in **predpisi** morajo biti usklajeni z:

- načeli mednarodnega prava in
- mednarodnimi **pogodbami**, ki jih je sprejela Slovenija.

Mednarodne pogodbe se uporabljajo direktno.

Mednarodna pogodba v Sloveniji velja, ko jo potrdi **državni zbor**.

Mednarodna pogodba je podpisan dogovor med državami.

Podpis **mednarodne pogodbe**.

? Razlaga

Slovenski zakoni in drugi **predpisi** morajo biti usklajeni z:

- **načeli mednarodnega prava** in
- **mednarodnimi pogodbami**.

Načela mednarodnega prava so pravila, ki urejajo, kako države med seboj sodelujejo.

Država lahko podpiše **mednarodno pogodbo**.

Mednarodno pogodbo podpiše z eno ali več državami.

Direktna uporaba **mednarodne pogodbe** pomeni,

da so pravila iz te **mednarodne pogodbe**

takoj veljavna v vseh državah,

ki to **mednarodno pogodbo** sprejmejo.

Državi pravil iz **mednarodne pogodbe** ni treba še enkrat zapisati v svojih zakonih.

Mednarodna pogodba v Sloveniji velja, ko jo potrdi **državni zbor**.

V parlamentarni zgradbi deluje **državni zbor**.

➤ 9. člen

Prebivalci Slovenije imajo pravico do **lokalne samouprave**.

? Razlaga

Lokalna samouprava so **občine**.

Slovensko ozemlje je razdeljeno na **občine**.

Občina je območje enega ali več naselij.

Naselje je skupina hiš, v katerih živijo ljudje.

Prebivalci **občine** izvolijo svoje predstavnike.

Predstavniki **občine** morajo živeti v **občini**, v kateri so izvoljeni.

Na primer:

Oseba, ki predstavlja **občino** Šentrupert, mora živeti v **občini** Šentrupert.

Občina je območje enega ali več naselij.

Glavni predstavnik **občine** je **župan**.

Predstavniki skrbijo za razvoj **občine**.

Predstavniki **občine** skrbijo tudi za prebivalce v **občini**.

➤ 10. člen

Glavno mesto Slovenije je Ljubljana.

? Razlaga

Glavno mesto Slovenije je Ljubljana.

Glavnemu mestu lahko rečemo tudi prestolnica.

Ljubljana je upravno središče države.

To pomeni, da imajo v Ljubljani sedež najpomembnejši **državni organi**.

Na primer:

- **predsednik republike,**
- **državni zbor,**
- **vlada,**
- **ustavno sodišče in vrhovno sodišče ...**

ljubljski grb

➤ 11. člen

Uradni jezik v Sloveniji je slovenščina.

V **občinah**, kjer živi italijanska **avtohtona narodna skupnost**, sta uradna jezika slovenščina in italijanščina.

V **občinah**, kjer živi madžarska **avtohtona narodna skupnost**, sta uradna jezika slovenščina in madžarščina.

Občina je območje enega ali več naselij.

? Razlaga

Uradni jezik je jezik, ki ga uporabljajo prebivalci države in pomembne ustanove.

Uradni jezik se uporablja pri pisanju in govorjenju v **javnosti**.

V Sloveniji so 3 uradni jeziki: slovenščina, italijanščina in madžarščina.

Italijanščina in madžarščina sta uradna jezika le na območjih, kjer živi italijanska **avtohtona narodna skupnost** in madžarska **avtohtona narodna skupnost**.

Slovenščina je uradni jezik na celotnem območju Slovenije.

To pomeni, da so uradna pisma, napisi in pogovori v slovenščini.

Na primer:

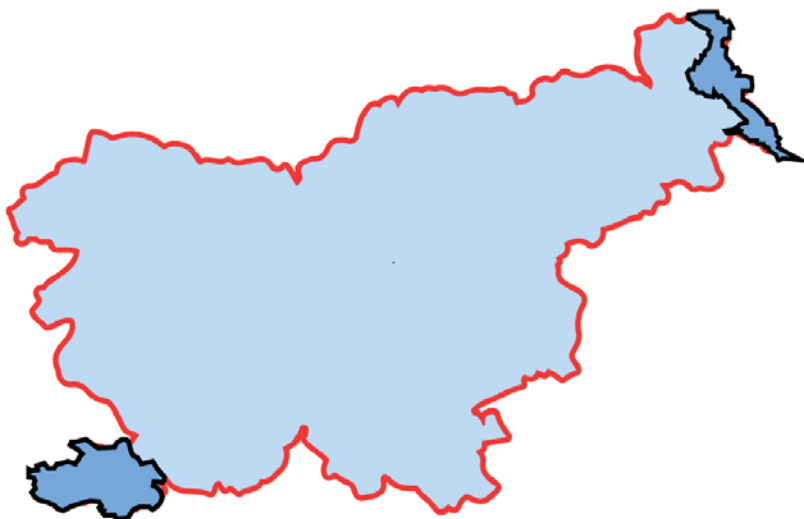
- V šoli je pouk v slovenščini.
- Na prometnih znakih so napisi v slovenščini.
- Pogovori na policiji so v slovenščini.

Na območjih, kjer živi italijanska in madžarska

avtohtona narodna skupnost,

vse to poteka tudi v italijanščini in madžarščini.

Moravske Toplice, Lendava,
Hodoš, Šalovci, Dobrovnik

Koper, Izola, Piran, Ankaran

Območji v Sloveniji,
kjer živi italijanska in
madžarska **avtohtona narodna skupnost**.

Člani italijanske **avtohtone narodne skupnosti**

živijo v **občinah** Koper, Izola, Piran in Ankaran.

Člani madžarske **avtohtone narodne skupnosti**

živijo v **občinah** Lendava, Dobrovnik, Šalovci, Moravske Toplice in Hodoš.

➤ 12. člen

Državljanstvo Slovenije je urejeno z zakonom.

? Razlaga

Državljanstvo je povezava med osebo in državo.

Na primer: Slovensko **državljanstvo** je povezava med osebo in državo Slovenijo.

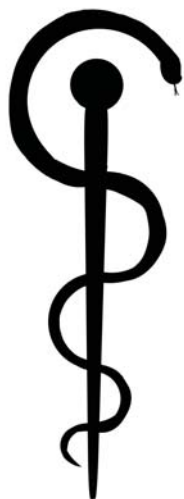
V Sloveniji z **državljanstvom** pridobiš določene pravice.

Na primer:

- **volilno pravico**,
- pravico do **socialnega varstva**,
- pravico do **zdravstvenega varstva**.

Izpolnjevati moraš tudi **dolžnosti**, na primer:

- moraš spoštovati zakone,
- moraš se udeleževati **volitev**.

Zdravstveno varstvo vključuje vse dejavnosti, ki varujejo naše zdravje.

slovensko **državljanstvo**

➤ 13. člen

Tujci imajo v Sloveniji pravice.

Te pravice so zapisane v ustavi in v zakonih.

Te pravice morajo biti usklajene z **mednarodnimi pogodbami**.

Nekatere pravice imajo samo **državljeni** Slovenije.

? Razlaga

V Sloveniji živijo tudi ljudje, ki niso **državljeni** Slovenije.

Pravimo jim **tujci**.

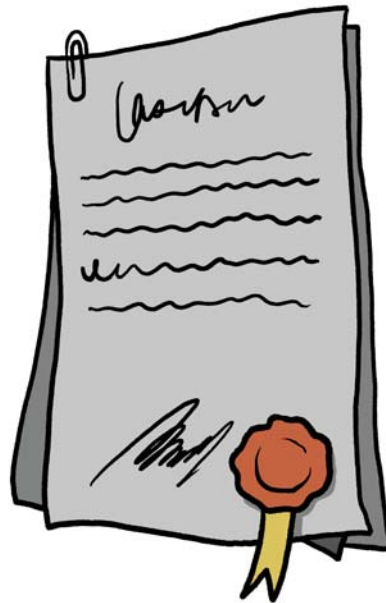
Tujci imajo **večino** pravic enakih kot **državljeni** Slovenije.

Nekatere pravice pa veljajo samo za **državljan**e Slovenije in ne veljajo za **tujce**.

Na primer: **volilna pravica**.

državljan Slovenije

Mednarodna pogodba je podpisan dogovor med državami.

2. ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

➤ 14. člen – enakost pred zakonom

V Sloveniji imajo vsi enake **človekove pravice** in **temeljne svoboščine** ne glede na **osebne okoliščine**.
Enake pravice imamo, čeprav smo različnih **narodnosti**.
Enake pravice imamo, čeprav smo različnih **ras**.
Moški in ženske imamo enake **pravice**.
Enake pravice imamo tudi, če govorimo različne jezike.
Enake pravice imamo revni in bogati.
Enake pravice imamo ne glede na rojstvo.
Enake pravice imamo tudi, če smo različno **izobraženi**.
Enake pravice imamo ne glede na **družbeni položaj**.
Zakoni veljajo za vse enako.

Vsi imamo
človekove pravice in
temeljne svoboščine.

Invalidi so osebe z različnimi okvarami.

? Razlaga

Vsi imamo enake **človekove pravice** in **temeljne svoboščine**.

Enake **človekove pravice** in **temeljne svoboščine** imaš tudi, če:

- si druge **narodnosti**,
- verjameš v drugega boga,
- imaš drugačna prepričanja,
- si druge rase,
- imaš drugo **izobrazbo** ...

Moški in ženske imamo enake pravice.

Tudi revni in bogati imamo enake pravice.

Invalidi imajo enake pravice kot vsi drugi.

Vsi smo pred zakonom enaki.

To pomeni,

da mora **sodišče** vse osebe obravnavati enako, ne glede na **osebne okoliščine**.

Sodišče odloča o pomembnih zadevah.

➤ 15. člen – uresničevanje in omejevanje pravic

Človekove pravice in temeljne svoboščine

se uresničujejo direktno na podlagi ustave.

Zakon lahko predpiše način uresničevanja

človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

To velja, če:

- tako ureja ustava,
- je to nujno zaradi vrste pravice ali svoboščine.

Človekove pravice in temeljne svoboščine se lahko **omeji** v primerih, ki jih ureja ustava.

Človekove pravice in temeljne svoboščine posameznika ne smejo kršiti pravic drugih ljudi.

Če so osebi kršene **človekove pravice in temeljne svoboščine**, se lahko pritoži na **sodišče**.

Na ta način je zagotovljeno **sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin.**

Vsi imamo
**človekove pravice in
temeljne svoboščine.**

Sodišče odloča o pomembnih zadevah.

Imamo tudi pravico do **odprave** posledic kršitve **človekovih pravic in temeljnih svoboščin.**

Za nobeno pravico,

ki je zapisana v **pravnih dokumentih** v Sloveniji, ne smemo trditi, da je ustava ne priznava.

? Razlaga

Ustava je glavni **pravni dokument** v Sloveniji.

Ustava ureja naše temeljne pravice in svoboščine.

Tvoje pravice ne smejo kršiti pravic drugih ljudi.

Če so kršene tvoje **človekove pravice in temeljne svoboščine**, lahko zahtevaš zaščito na **sodišču**.

Pravico imaš, da ti povrnejo **škodo**, ki je nastala zaradi kršitve tvojih pravic.

Za nobene **človekove pravice ali temeljne svoboščine**,

ki so zapisane v zakonih v Sloveniji, ne smemo trditi, da jih ustava ne priznava.

➤ 16. člen – začasna razveljavitev in omejitev pravic

Človekove pravice in temeljne svoboščine, ki so zapisane v ustavi, so lahko začasno **razveljavljene** ali **omejene**.

To se lahko zgodi v času vojne ali v **izrednih stanjih**.

Razveljavljanje ali **omejevanje** pravic in svoboščin ne sme povzročiti **neenakopravnosti** zaradi **osebnih okoliščin** oseb.

Osebnosti so lahko **narodnost**, spol, jezik, vera, politično ali drugo prepričanje, rojstvo, **izobrazba**, **družbeni položaj** ...

Ne smemo začasno **razveljaviti** ali **omejiti** pravic v členih 17, 18, 21, 27, 28, 29 in 41.

Izredno stanje se **razglasi** takrat, ko je obstanek države v nevarnosti. Na primer: naravne nesreče, bolezni, vojne ...

? Razlaga

Človekove pravice in temeljne svoboščine se lahko začasno **razveljavijo** ali **omejijo**.

To se lahko zgodi v času vojne ali v **izrednih stanjih**.

To pomeni, da nekaj časa osebe ne bodo imele vseh pravic.

Taka sprememba mora veljati za vse.

Nekatere pravice so tako pomembne, da morajo vedno veljati.

Te pravice so zapisane v spodnjih členih:

- 17. člen: pravica do življenja,
- 18. člen: prepoved **mučenja**,
- 21. člen: pravice pri **odvzemu prostosti**,
- 27. člen: pravica do **nedolžnosti**, dokler ne ugotovijo krivde,
- 28. člen: pravica, da nisi kaznovan, če to dejanje ni zapisano v zakonu kot **kaznivo dejanje**,
- 29. člen: pravica do enakih pravic v **kazenskem postopku**,
- 41. člen: pravica, da si lahko sam izbereš svojo vero.

➤ 17. člen – nedotakljivost človekovega življenja

Človekovo življenje je **nedotakljivo**.

V Sloveniji ni smrtne kazni.

? Razlaga

Človekovo življenje je **nedotakljivo**.

To pomeni, da se ne sme nikomur odvzeti življenja ali ga poškodovati.

V Sloveniji nihče ne sme biti kaznovan s smrtjo.

➤ 18. člen – prepoved mučenja

Nikogar se ne sme **mučiti**.

Nikogar se ne sme kruto ali ponižujoče kaznovati.

Z nikomer se ne sme nečloveško ali ponižujoče ravnati.

Na človeku se lahko dela medicinske ali druge znanstvene poskuse samo, če človek to dovoli.

? Razlaga

Kruto in nečloveško ravnanje z ljudmi je prepovedano.

Nečloveško ravnanje pomeni,

da se človeku namerno povzroči hudo telesno in duševno trpljenje.

Mučenje ljudi je prepovedano.

Na človeku se lahko dela različne poskuse samo, če človek to dovoli.

➤ 19. člen – varstvo osebne svobode

Vsak ima pravico do osebne svobode.

Prostost se lahko osebi vzame samo na način in kadar je tako zapisano v zakonu.

O razlogih za **odvzem prostosti** mora biti oseba obveščena.

Oseba mora biti obveščena v jeziku, ki ga razume.

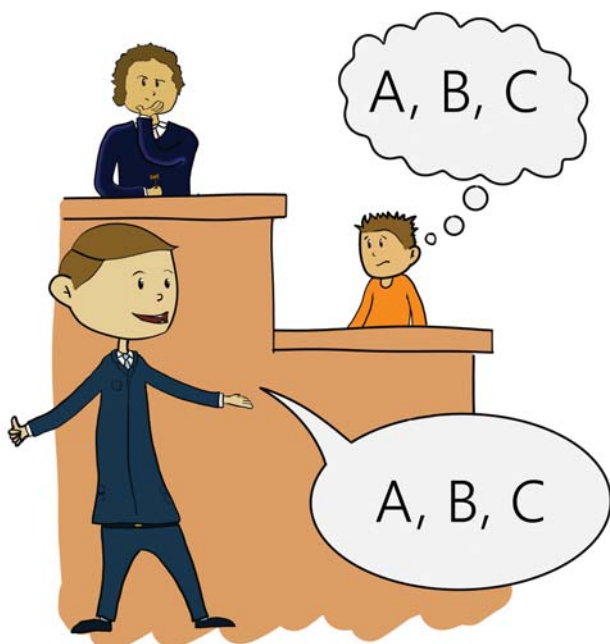
Oseba mora biti čimprej obveščena tudi pisno.

Osebi morajo takoj povedati, da ni dolžna ničesar izjaviti oziroma povedati.

Taki osebi morajo takoj povedati, da ima takoj pravico do **odvetnika**.

Odvetnika si lahko oseba izbere sama.

Osebi morajo takoj povedati, da bodo na njeno željo o **odvzemu prostosti** obvestili njeno družino.

Odvetnik je oseba, ki pomaga drugim osebam, skupinam ali **organizacijam** na **sodiščih**.

? Razlaga

Vsak človek je svoboden.

Nihče ti ne sme **odvzeti prostosti**.

To pomeni, da te nihče ne sme **prirepi** ali zapreti.

Zaprejo te lahko, če storiš dejanje, za katero je v zakonu predpisan **zapor**.

Lahko te zaprejo ali ti **odvzamejo prostost**, če tako odloči **sodišče**.

Če te zaprejo ali **odvzamejo prostost**:

- ti morajo povedati, zakaj si zaprt.
To morajo povedati v jeziku, ki ga razumeš.
- ti morajo napisati, zakaj si zaprt in kaznovan.
- ti ni treba ničesar povedati.
- si lahko sam izbereš **odvetnika**.

To je oseba, ki te brani na **sodišču**.

Če želiš, morajo tvoji družini sporočiti, kje se nahajaš.

Pripor pomeni, da ti začasno **odvzamejo prostost**.
Zapor je kraj, kjer bivajo zaporniki.

➤ 20. člen – odreditev in trajanje pripora

Osebo se lahko **pripre**:

- če **utemeljeno** sumijo, da je storila **kaznivo dejanje**.
- če je tako odločilo **sodišče**.
- če je to potrebno za potek **kazenskega postopka**.
- če je to potrebno za varnost ljudi.

Kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki je v zakonu zapisano kot prepovedano in kaznivo.

Če osebo **priprejo**, ji morajo to v enem dnevu v **odločbi** pisno obrazložiti.

Na obrazložitev se lahko oseba pritoži.

Sodišče mora o pritožbi odločiti v dveh dneh.

Osebo lahko **priprejo** samo za tako dolgo, kot je potrebno.

Osebo lahko **priprejo** za največ 3 mesece.

Vrhovno sodišče lahko **pripor** podaljša še za 3 mesece.

Če osebe do konca **pripora** ne obtožijo, jo morajo izpustiti.

Pripor pomeni, da ti začasno **odvzamejo prostost**. **Zapor** je kraj, kjer bivajo zaporniki.

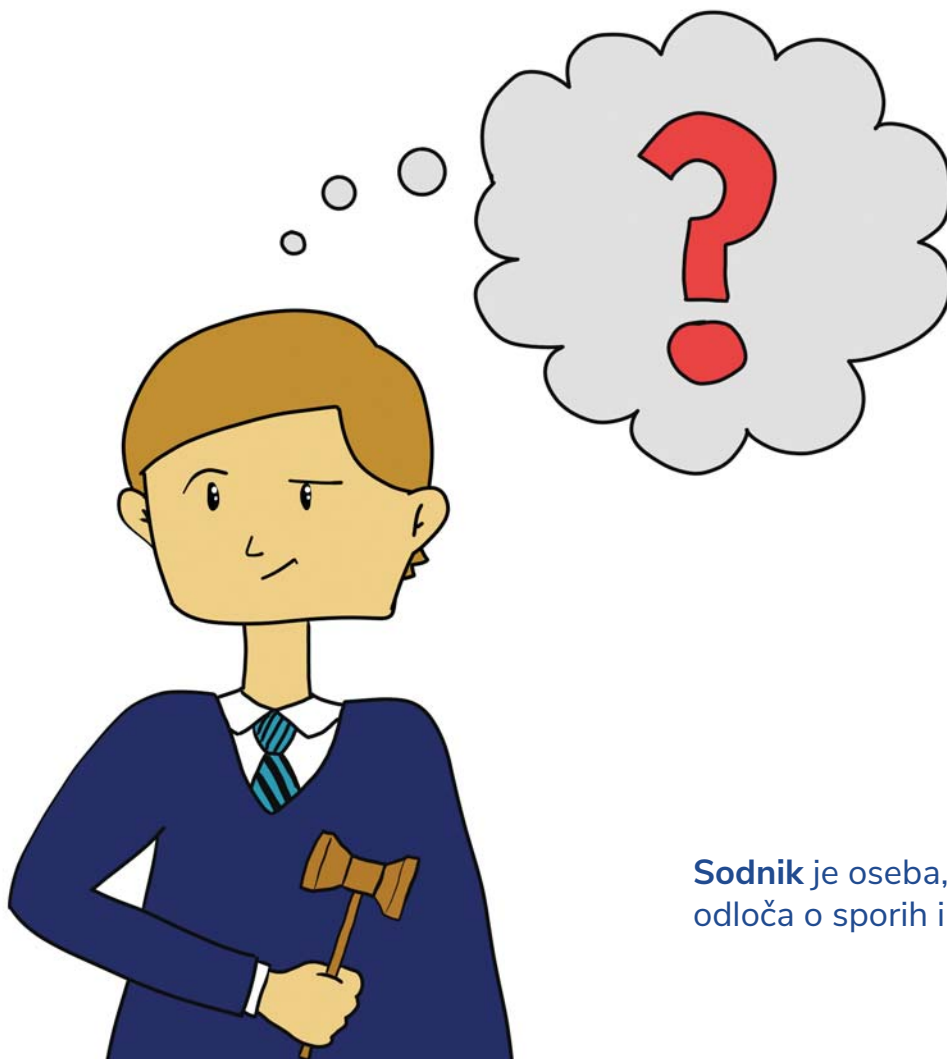
? Razlaga

Priprejo te lahko samo, če si storil nekaj, kar je v zakonu zapisano kot **kaznivo dejanje**.

Priprejo te lahko takoj, ko posumijo, da si storil **kaznivo dejanje**.

Da te **priprejo**, morajo imeti **dokaze**.

Priprejo te lahko le, če je potrebno,
da **sodišče** lahko ugotavlja tvojo odgovornost in ti izreče kazen.
Priprejo te lahko tudi, če je to,
da bi ponovil **kaznivo dejanje**, nevarno za druge.
Sodnik se odloči, ali te bodo **priprli**.
Če ti **odvzamejo prostost**, ti morajo napisati, zakaj so to storili.
O **odvzemu prostosti** te morajo obvestiti pisno.
To morajo storiti najkasneje naslednji dan.
Če se ne strinjaš z napisanim, se lahko pritožiš.
To pomeni, da jim sporočiš, s čim se ne strinjaš.
Tvojo pritožbo mora **sodnik** prebrati in se odločiti,
ali imaš prav.
Za to ima **sodnik** 2 dni časa.
S **priporom** ti lahko **odvzamejo prostost** za največ 3 mesece.
Sodniki vrhovnega sodišča lahko **pripor** podaljšajo še za 3 mesece.
Če po tem ne morejo sestaviti **obtožbe** proti tebi, te morajo izpustiti.

Sodnik je oseba, ki na **sodišču**
odloča o sporih in **obtožbah**.

► 21. člen – varstvo človekove osebnosti in dostojanstva

Država mora vsakemu zagotavljati spoštovanje človekove osebnosti in **dostojanstva**.

To mora država upoštevati tudi:

- v **kazenskih postopkih**,
- v **pravdnih postopkih** in vseh drugih **postopkih**,
- med **odvzemom prostosti**,
- med **izvrševanjem** kazni.

Prepovedano je nasilje nad osebami, ki jim je prostost kakorkoli **omejena**.

Prepovedano je prisiliti osebo, da karkoli prizna ali pove.

Pripor pomeni, da ti začasno **odvzamejo prostost**. **Zapor** je kraj, kjer bivajo zaporniki.

? Razlaga

Tvojo osebnost in **dostojanstvo** morajo vsi spoštovati, tudi če si v **kazenskih postopkih** in drugih **postopkih** pred **sodiščem**.

Tvojo osebnost in **dostojanstvo** je potrebno spoštovati, tudi če te zaprejo ali med izvajanjem kazni.

Če si v **zaporu**:

- ne sme biti nihče nasilen do tebe.
- te ne sme nihče prisiliti, da poveš, kaj si storil.

➤ 22. člen – enako varstvo pravic

Vsakomur je zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic:

- v **postopkih** na **sodiščih**,
- v **postopkih** pred **državnimi organi**,
občinskimi organi ter drugimi **organi oblasti**,
- v **postopkih** pred **nosilci javnih pooblastil**.

To velja, kadar odločajo o pravicah,
dolžnostih in **pravnih interesih** posameznika.

? Razlaga

Vsi imamo zagotovljeno enako varstvo naših pravic.

To velja v **pravnih postopkih**, ki odločajo o naših:

- pravicah,
- **dolžnostih** in
- **pravnih interesih**.

To pomeni, da morajo različni organi poskrbeti, da se pravice varujejo za vse enako.

Pravica je pravilo,
ki pravi, kaj je dovoljeno ali
zagotovljeno ljudem.

➤ 23. člen – pravica do sodnega varstva

Vsak se lahko obrne na **sodišče** zaradi varstva svojih pravic.

O pravicah, **dolžnostih** in **obtožbah** lahko sodi samo **sodišče**.

Sodi lahko **sodnik**, ki je bil izbran na podlagi zakonov.

Sojenje mora biti hitro,
pravično in na podlagi zakonov.

? Razlaga

Sodnik na **sodišču** lahko odloča o:

- tvojih pravicah,
- tvojih **dolžnostih**,
- **obtožbah** proti tebi.

Sodnik se mora pri **sojenju**
držati ustave in zakonov.

Sodnik se mora odločiti čim hitreje,
pravično in po lastni presoji.

Sodnik je oseba, ki na **sodišču**
odloča o sporih in **obtožbah**.

➤ 24. člen – javnost sojenja

Sodne obravnave so **javne**.

Sodbe se izrekajo **javno**.

Pravila so lahko tudi drugačna, če tako ureja zakon.

? Razlaga

Sodnik na **sodišču** odloča o tvojih pravicah, **dolžnostih** in **obtožbah** proti tebi.

To dela na sodni obravnavi.

Sodna obravnava je sestanek na **sodišču**.

Na sodni obravnavi **sodnik** zasliši vse osebe, ki so vpletene v primer.

Sodnik tudi pregleda **dokaze** in posluša vse predstavljene informacije.

Sodnik je oseba, ki na **sodišču** odloča o sporih in **obtožbah**.

Sodišče odloča o pomembnih zadevah.

S pomočjo pridobljenih informacij in na podlagi zakonov se **sodnik** odloči, kako bo primer rešen.

Sodna obravnava je **javna**.

To pomeni, da lahko vsak pride na sodno obravnavo.

Sodba je odločitev **sodnika** in lahko jo slišijo vsi.

Ta pravila se lahko spremenijo, če zakon tako ureja.

Na primer:

- Če se sodi mladoletni osebi in če je potrebno zavarovati osebnost drugih oseb.
- Če je potrebno zagotoviti tajnost podatkov.

➤ 25. člen – pravica do pravnega sredstva

Vsak se lahko pritoži na odločitve:

- sodišča,
- drugih državnih organov,
- občinskih organov oblasti in
- nosilcev javnih pooblastil.

To velja, kadar ti organi odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih in pravnih interesih.

? Razlaga

Vsaka oseba ima pravico do pravnega sredstva.

To pomeni, da se lahko pritoži na odločitve različnih organov, ki odločajo o pravicah, dolžnostih in pravnih interesih osebe.

Pravica je pravilo, ki pravi, kaj je dovoljeno ali zagotovljeno ljudem.

➤ 26. člen – pravica do povračila škode

Vsakdo ima pravico do povračila škode, ki mu je nastala zaradi nezakonitega delovanja:

- državnega organa,
- organa lokalne skupnosti ali
- nosilca javnih pooblastil.

Oseba, ki ji je bila povzročena škoda, lahko zahteva povračilo škode.

To lahko zahteva od tistega organa, ki ji je škodo povzročil.

V skladu z zakonom to lahko zahteva tudi od tiste osebe, ki ji je škodo povzročila.

? Razlaga

Če uradna oseba ali organ pri svojem delovanju ne spoštuje zakona in ti škoduje, lahko zahtevaš, da poravna škodo.

To je tvoja pravica.

➤ 27. člen – domneva nedolžnosti

Kdor je obtožen kaznivega ravnanja, je **nedolžen**, dokler ga **sodišče** ne obsodi.

? Razlaga

Oseba je lahko obtožena kaznivega ravnanja.

Kaznivo ravnanje je tisto ravnanje, ki je v zakonu zapisano kot nedovoljeno in kaznivo.

Na primer: kraja, goljufija, umor.

Dokler **sodišče** s **sodbo** ne ugotovi, da si kriv, in dokler **sodba** ni **pravnomočna**, veljaš za **nedolžnega**.

Kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki je v zakonu zapisano kot prepovedano in kaznivo.

➤ 28. člen – načelo zakonitosti v kazenskem pravu

Oseba je lahko kaznovana za **kaznivo dejanje** le, če je v zakonu to dejanje zapisano kot kaznivo.

V zakonih morajo biti tudi zapisane kazni za **kazniva dejanja**.

V zakonu mora biti kazen za **kaznivo dejanje** zapisana, še preden je bilo dejanje storjeno.

Kazniva dejanja in kazni se določijo glede na zakon, ki velja takrat, ko je bilo dejanje storjeno.

Če se od storitve **kaznivega dejanja** zakon spremeni, se lahko odloča po novem zakonu.

To velja le, če je novi zakon za storilca **kaznivega dejanja** manj strog.

? Razlaga

Vsa **kazniva dejanja** so zapisana v zakonih.

V zakonih morajo biti tudi zapisane kazni za **kazniva dejanja**.

Kaznovan si po zakonu, ki je veljal takrat, ko si storil **kaznivo dejanje**.

Če storiš nekaj, kar v tistem trenutku ni zapisano kot kaznivo, za to ne smeš biti kaznovan.

Zakoni se lahko spreminjajo.

Če se je zakon spremenil, odkar si storil **kaznivo dejanje**, se lahko upošteva novi zakon.

Novi zakon se lahko upošteva samo, če so kazni za storilca manj stroge.

➤ 29. člen – pravna jamstva v kazenskem postopku

Vsak, ki je obtožen **kaznivega dejanja**, ima naslednje pravice:

- Oseba ima čas in možnost, da pripravi svojo **obrambo**.
- Oseba je lahko prisotna na **sojenju**.
- Oseba se lahko na **sojenju** brani sama ali z zagovornikom.
- Oseba ima možnost dokazati svojo **nedolžnost**.
- Oseba lahko predstavi **dokaze**, ki so ji v korist.
- Osebi ni potrebno priznati krivde ali povedati karkoli, kar bi škodilo njej ali njeni družini.

? Razlaga

Če si bil obtožen **kaznivega dejanja**, imaš naslednje pravice:

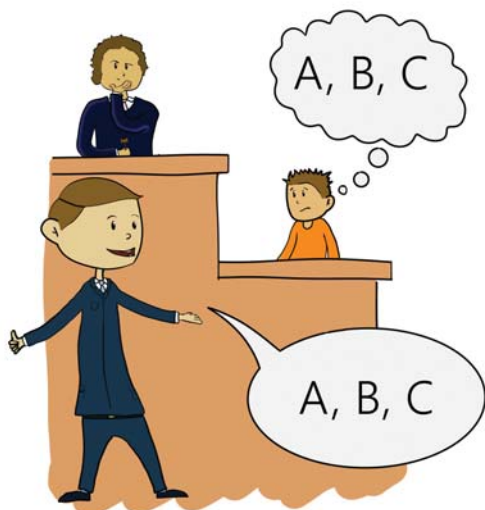
- Imeti moraš dovolj časa in možnost, da se pripraviš in dokažeš, da nisi storil tega, kar se ti očita.
- Na **sojenju** se lahko braniš sam.

Pri tem ti lahko pomaga zagovornik.

Zagovornik je oseba, ki te brani na **sodišču** in poskuša dokazati, da nisi kriv.

To je **odvetnik**.

- Pravico imaš biti na **sojenju**.
- Ni ti treba priznati, da si kriv.

Odvetnik je oseba, ki pomaga drugim osebam, skupinam ali **organizacijam** na **sodiščih**.

➤ 30. člen – pravica do rehabilitacije in odškodnine

Kdor je bil po krivem obsojen za **kaznivo dejanje** ali pa je bil po krivem zaprt, ima pravico do rehabilitacije in do povrnitve **škode**.

V zakonu so lahko napisane tudi druge pravice, ki mu v tem primeru pripadajo.

Kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki je v zakonu zapisano kot prepovedano in kaznivo.

? Razlaga

Lahko se zgodi, da **sodnik** nekoga obsodi, da je storil **kaznivo dejanje**, čeprav dejanja ni storil.

Lahko se zgodi, da **sodnik** nekoga neupravičeno pošlje v **zapor**.

Če se komu to zgodi, ima pravico do rehabilitacije, povrnjene **škode** in drugih pravic, ki so zapisane v zakonu.

Rehabilitacija pomeni, da se **sodba** izbriše in da človek velja za neobsojenega.

➤ 31. člen – prepoved ponovnega sojenja o isti stvari

Nihče ne sme biti še enkrat obsojen ali kaznovan zaradi istega **kaznivega dejanja**.

To velja:

- če je bilo **sojenje pravnomočno** ustavljeno,
- če je bila **obtožba pravnomočno** zavrnjena,
- če je bil obtoženi **pravnomočno oproščen** ali obsojen.

? Razlaga

Nihče te ne sme za isto **kaznivo dejanje** dvakrat obsoditi ali kaznovati.

To velja, če so ti že sodili zaradi tega dejanja in:

- je bilo **sojenje** ustavljeno.
Tako **sojenje** se ne sme nadaljevati.
- je bila **obtožba** zavrnjena.
- si bil **oproščen**.

➤ 32. člen – svoboda gibanja

Vsak ima pravico:

- da se svobodno giblje,
- da se sam odloči, kje bo živel,
- da zapusti državo in
- da se vrne nazaj v državo.

Te pravice lahko država **omeji**, če je:

- oseba v **kazenskem postopku**,
- potrebno preprečiti širjenje nalezljivih bolezni,
- potrebno zavarovati **javni red**,
- **država v nevarnosti** in je potrebna **obramba** države.

Država lahko z zakonom **tujcem omeji** vstop v državo.

Država lahko z zakonom **tujcem omeji** čas bivanja v državi.

? Razlaga

Vsak ima pravico se svobodno gibati in živeti kjerkoli želi.

Vsak lahko zapusti državo in se vanjo vrne, ko to želi.

Država lahko **omeji** te pravice v izrednih razmerah:

- če je oseba v **kazenskem postopku**.
- če je potrebno preprečiti širjenje nalezljivih bolezni, kot na primer: ošpice, ptičja gripa, kuga, covid-19 ...
- če je ogrožen **javni red**.

Javni red je ogrožen, če ni možno uresničevati pravic in **dolžnosti** oseb, kot je zapisano v ustavi in zakonih.

- če je **država v nevarnosti** in jo je potrebno obraniti.

Na primer: v vojni.

Tujci imajo lahko **omejen** vstop in čas bivanja v državi.

Izredno stanje se razglasi takrat, ko je obstanek države v nevarnosti. Na primer: naravne nesreče, bolezni, vojne ...

➤ 33. člen – pravica do zasebne lastnine in dedovanja

Vsak ima pravico do zasebne **lastnine**.

Vsak ima pravico, da lahko **deduje**.

? Razlaga

Vsak ima lahko v lasti stvari, ki jih je pridobil na **zakonit** način.

To so lahko hiša, stanovanje, zemlja, avto, knjige ...

To je zasebna **lastnina**.

Ko nekdo umre, lahko dobiš njegove stvari, denar ali zemljo.

Temu rečemo **dedovanje**.

Dedovanje ureja posebni zakon.

Dedovanje pomeni dobiti stvari, denar in zemljo po nekom, ki je umrl. Vsak človek lahko pred smrtjo napiše oporoko. V oporoki lahko določi, kdo po njegovi smrti dobi njegovo premoženje.

➤ 34. člen – pravica do osebnega dostojanstva in varnosti

Vsak ima pravico do osebnega **dostojanstva** in varnosti.

? Razlaga

Vsak ima pravico do osebnega **dostojanstva** in varnosti.

Pravica do osebne varnosti pomeni,

da imaš pravico biti varen pred nezakonitimi dejanji države in posameznikov.

Na primer: država mora zagotoviti, da se ljudje držijo pravil v prometu.

To naredi s cestnoprometnimi **predpisi**.

➤ 35. člen – varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic

Zagotovljeno je, da nihče ne ogroža človekove telesne in duševne celovitosti.

Vsak ima pravico do zasebnosti in osebnostnih pravic.

? Razlaga

Ustava zagotavlja **nedotakljivost** tvojega telesa.

To pomeni, da te nihče ne sme raniti, poškodovati, **mučiti** ali ti povzročiti telesne bolečine.

Zagotovljena ti mora biti tudi **nedotakljivost** duševnosti.

To pomeni, da te nihče ne sme:

- žaliti,
- zasmehovati,
- ti groziti ali
- te na kakršenkoli način prizadeti ali užalostiti.

Država z zakoni in **predpisi** varuje tvojo zasebnost in pravice.

To pomeni,

- da nihče ne sme uporabljati tvojih podatkov brez tvojega dovoljenja.
- da nihče ne sme delati medicinskih preiskav brez tvojega dovoljenja.
- da nihče ne sme brati tvoje pošte ali poslušati tvojih telefonskih pogovorov brez tvojega dovoljenja.
- da nihče ne sme posegati v tvojo zasebnost v službi ali doma.

Država z zakoni zagotavlja osebnostne pravice.

Osebnostna pravica je pravica do tvojega imena in podobe.

Osebnostne pravice so pravice, ki ti zagotavljajo telesno varnost, mirno življenje in svobodo.

Vsi imamo
**človekove pravice in
temeljne svoboščine.**

➤ 36. člen – nedotakljivost stanovanja

Stanovanje je **nedotakljivo**.

Nihče ne sme vstopiti v stanovanje in preiskovati stanovanja, če se stanovalec s tem ne strinja ali če nima **odločbe sodišča**.

Lastnik stanovanja ima pravico biti prisoten pri preiskavi.

Namesto lastnika je lahko prisoten tudi njegov **zastopnik**.

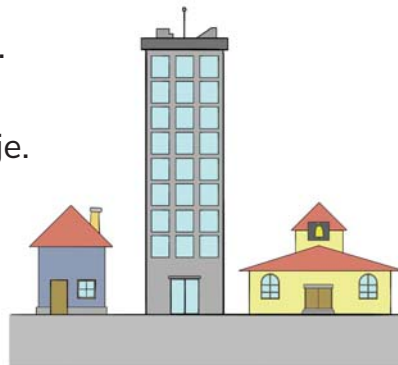
Pri preiskavi morata biti prisotni dve prič.

Uradna oseba brez **odločbe** lahko vstopi v tuje stanovanje.

To lahko stori v posebnih primerih.

Na primer:

- Ko želijo prijeti storilca **kaznivega dejanja**.
- Ko nekdo v stanovanju ogroža sebe in druge.

? Razlaga

Stanovanje je **nedotakljivo**.

To pomeni, da nihče ne sme vanj vstopiti ali ga preiskovati brez dovoljenja lastnika.

Preiskovati pomeni iskati **dokaze** in ugotoviti, kaj se je zgodilo.

Tudi **uradne osebe** lahko vstopijo in preiščejo stanovanje.

To lahko storijo samo z dovoljenjem lastnika ali z dovoljenjem **sodnika**.

Uradne osebe so na primer: policisti, detektivi in inšpektorji.

Pri preiskavi imaš pravico biti prisoten.

Zraven morata biti prisotni tudi dve drugi osebi.

Pravimo jima prič.

Priča je oseba, ki je prisotna na nekem dogodku.

Naloga priče je, da pove, kaj se je na dogodku dogajalo.

V posebnih primerih lahko **uradna oseba** vstopi v stanovanje brez dovoljenja lastnika ali dovoljenja **sodišča**.

Posebni primeri so, če:

- želijo prijeti storilca **kaznivega dejanja**.
- nekdo v stanovanju ogroža sebe in druge.

Sodnik je oseba, ki na **sodišču** odloča o sporih in **obtožbah**.

➤ 37. člen – varstvo tajnosti pisem in drugih občil

Vsakomur je zagotovljena tajnost pisem in drugih načinov osebnega sporazumevanja.

V zakonu je zapisano,

kdaj se varstvo tajnosti pisem in drugih načinov sporazumevanja ne upošteva.

Varstvo tajnosti pisem in

drugih načinov osebnega sporazumevanja se ne upošteva le,

če se tako odloči **sodišče**.

To se določi, če je nujno:

- za uvedbo ali potek **kazenskega postopka** ali
- za varnost države.

? Razlaga

Država zagotavlja tajnost pisem in drugih načinov sporazumevanja.

Drugi načini sporazumevanja so na primer: telefonski pogovori, elektronska pošta ...

To pomeni, da brez tvojega dovoljenja nihče ne sme odpreti in prebrati pisem, ki si jih prejel ali poslal.

Tajni so tudi telefonski pogovori in elektronska pošta.

V nekaterih primerih se lahko **sodnik** odloči, da tajnosti ne upošteva.

To je takrat, ko je ogrožena varnost države.

Na primer: če nekdo načrtuje napad ali vojno.

To velja tudi takrat, ko sumijo, da je nekdo storil **kaznivo dejanje**.

Kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki je v zakonu zapisano kot prepovedano in kaznivo.

➤ 38. člen – varstvo osebnih podatkov

Vsakomur je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov.

Osebni podatki se lahko uporabijo le za namen, zaradi katerega se zbirajo.

Zakon ureja pravila o uporabi, zbiranju, obdelovanju in varovanju tajnosti osebnih podatkov.

Vsak ima pravico izvedeti, kdo ima njegove osebne podatke in kako jih uporablja.

Vsak ima pravico do **sodnega varstva**, če se njegove osebne podatke **zlorabi**.

Osebni podatki so informacije o človeku.

? Razlaga

Država z zakoni varuje tvoje osebne podatke.

Osebni podatki so informacije o človeku.

Osebni podatki so lahko tvoje:

- ime in priimek,
- datum in letnica rojstva,
- poštni naslov,
- telefonska številka,
- številka osebnega dokumenta,
- podatki o zdravstvenem stanju ...

V zakonu so zapisana pravila, kako lahko drugi ravnajo s tvojimi osebnimi podatki.

Zakon je napisan tako, da zavaruje tvoje osebne podatke pred **zlorabo**.

Vsak ima pravico izvedeti, kdo ima njegove osebne podatke.

Če nekdo krši zakon in **zlorabi** tvoje osebne podatke, te lahko zavaruje **sodišče**.

Temu pravimo **sodno varstvo**.

➤ 39. člen – svoboda izražanja

V Sloveniji je zagotovljena svoboda izražanja.

V Sloveniji lahko vsak svobodno:

- izraža svoje misli,
- govori,
- **javno** nastopa,
- tiska (časopisi, revije, plakati ...) in
- se izraža preko drugih oblik **javnega** obveščanja (radio, televizija ...).

Vsak lahko svobodno zbira, sprejema in širi novice in mnenja.

Vsak ima pravico pridobiti informacije **javnega** značaja, če ima za to **utemeljen** razlog.

V zakonu je napisano, kdaj to ne velja.

? Razlaga

Vsak lahko pove, napiše, izrazi, kar misli.

To pomeni, da ti nihče ne sme prepovedati **javnega** izražanja misli.

Lahko zbiraš, širiš in sprejemaš mnenja.

Tega ti nihče ne sme prepovedati.

Pravico imaš dobiti informacije **javnega** značaja.

Informacije **javnega** značaja so informacije, ki so povezane z delom **državnih organov**.

To so na primer potrdila o kaznovanosti, o sodnih **postopkih** ...

Da lahko dobiš informacijo **javnega** značaja, moraš pokazati, da imaš za to **utemeljen** razlog.

Nekatere informacije so tajne in jih ne moreš dobiti.

Te informacije so urejene z zakonom.

➤ 40. člen – pravica do popravka in odgovora

Vsak ima zagotovljeno pravico do popravka objavljenega obvestila.

Vsak ima pravico do odgovora na objavljeno informacijo.

To pravico ima, če je obvestilo ali informacija kršilo pravice ali interese posameznika, **organizacije** ali organa.

? Razlaga

Če nekdo objavi lažno ali napačno informacijo o tebi, lahko zahtevaš, da informacijo popravijo.

► 41. člen – svoboda vesti

Vsak lahko izpoveduje svojo vero in druga svoja prepričanja.
Nihče ni dolžan povedati drugim o svoji veri in o svojih prepričanjih.
Starši lahko svoje otroke vzgajajo po svojih prepričanjih.
Pri tem morajo upoštevati otrokovo starost in zrelost.
Upoštevati morajo tudi pravico otroka,
da se svobodno opredeli do vere in drugih prepričanj.

Otroci imajo v Sloveniji posebne pravice.
Zapisane so v ustavi in v Konvenciji o otrokovih pravicah.
Konvencija o otrokovih pravicah je **mednarodna pogodba**,
ki jo je podpisala Slovenija.
V konvenciji so napisane vse najpomembnejše pravice otrok.

? Razlaga

Svojo vero in druga prepričanja
lahko izpoveduješ
v zasebnem življenju in v **javnosti**.
Na primer: lahko sodeluješ v procesiji,
lahko hodiš v cerkev, se pridružiš sosedom,
ki zahtevajo zaprtje tovarne, ki kvari zrak ...

Drugim ni treba povedati:

- ali veruješ v boga ali ne,
- v katerega boga veruješ,
- kakšna so tvoja prepričanja.

Starši lahko svoje otroke učijo in vzgajajo
v svoji veri in po svojih prepričanjih.
Pri vzgoji morajo upoštevati otrokovo starost,
zrelost in njegovo svobodno izbiro.
Svobodna izbira pomeni,
da se otrok lahko sam odloči o svojih prepričanjih.
Za to odločitev mora biti otrok dovolj star.
Na primer: sam se lahko odloči, ali bo veren in v katerega boga bo veroval.

ZASEBNO ŽIVLJENJE

JAVNO ŽIVLJENJE

Zasebno življenje je življenje,
ki ga ne vidijo vsi.
Na primer: življenje doma z družino.
Javno življenje je življenje,
ki ga vidi **javnost**.

➤ 42. člen – pravica do zbiranja in združevanja

Vsak ima pravico, da se mirno združuje z drugimi.

Vsak ima pravico do **javnih** zborovanj.

Država lahko to pravico **omeji** z zakonom.

To lahko stori:

- če je **država v nevarnosti**.
- če je ogrožena **javna** varnost.
- da zavaruje **javnost** pred širjenjem nalezljivih bolezni.

Policisti in vojaki ne smejo biti člani **političnih strank**.

? Razlaga

Z drugimi se lahko združuješ na miren način.

Združujemo se lahko v društvih, **političnih strankah** ...

Država ti lahko z zakoni **omeji** zbiranje in združevanje, če je ogrožena varnost države in drugih.

Policisti in vojaki ne smejo biti člani **političnih strank**.

➤ 43. člen – volilna pravica

Volilno pravico ima vsak polnoletni **državljan** Slovenije.

Glas vsakega **volivca** je enakovreden.

Vsak **državljan**, ki je star 18 let, lahko voli in drugi lahko volijo njega.

Zakon ureja, kdaj imajo lahko **volilno pravico** tudi **tujci**.

Ženske in moški morajo imeti enake možnosti

pri **kandidiranju** na **volitvah** v **državne organe** in **lokalne organe**.

Zakon ureja, kako to zagotoviti.

? Razlaga

Vsak **državljan**, ki dopolni 18 let, ima **volilno pravico**.

Volilna pravica pomeni, da se lahko udeležimo **volitev**.

Na **volitvah** lahko tudi **kandidiramo** in smo izvoljeni.

Na **volitvah** odločamo o pomembnih zadevah.

Izvolimo lahko na primer: **župana**, **predsednika republike** in člane **državnega zbora**.

volilna skrinjica

➤ 44. člen – sodelovanje pri upravljanju javnih zadev

Vsak **državljan** ima pravico sodelovati pri odločanju o **javnih zadevah**.

To lahko stori direktno ali preko izvoljenih predstavnikov.

Takšno sodelovanje ureja zakon.

? Razlaga

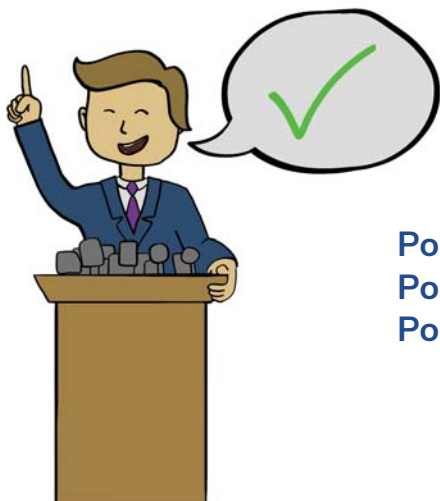
Vsak ima pravico, da sodeluje pri sprejemanju zakonov in pri drugih pomembnih odločitvah.

Takšno sodelovanje ureja zakon.

V tvojem imenu lahko odločitev sprejemajo tudi osebe, ki so tvoji predstavniki.

To so na primer: **poslanci** v **državnem zboru**.

S svojim glasom na **volitvah** lahko odločaš, kdo bo tvoj predstavnik.

Poslanec je izvoljen predstavnik vseh ljudi.

Poslance izvolimo **volivci** na **volitvah**.

Poslanci sestavljajo **državni zbor**.

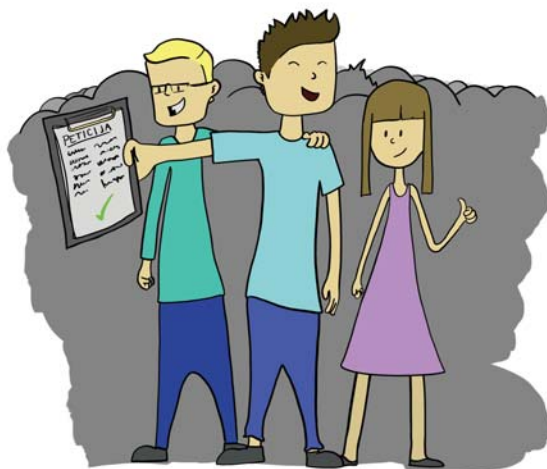
➤ 45. člen – pravica do peticije

Vsak **državljan** ima pravico vložiti peticijo ali drug predlog.

? Razlaga

Vsak **državljan** ima pravico **vladi** ali **državnemu zboru** poslati predlog za spremembo pravila ali zakona.

Temu rečemo peticija.

Peticija je pobuda ali predlog enega ali več **državljanov** za **državne organe**.

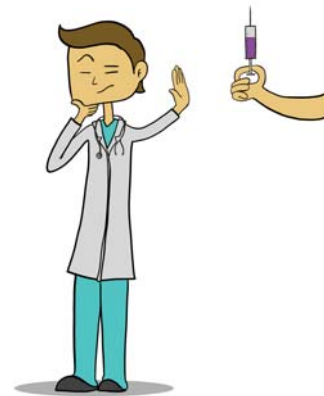
➤ 46. člen – pravica do ugovora vesti

Vsak ima pravico do ugovora vesti.

Ugovor vesti je možen samo v primerih, ki jih ureja zakon.

Ugovor vesti enega je možen le,

če ne **omejujemo** svoboščine in pravic drugih oseb.

Vsak ima pravico do ugovora vesti.

? Razlaga

Vsak ima pravico do ugovora vesti.

Ugovor vesti pomeni, da lahko dejanja zavrremo.

Gre za dejanja, ki jih sicer zagotavlja ali nalaga država.

To lahko storimo zato,

ker niso v skladu z našimi lastnimi moralnimi in podobnimi **načeli**.

Na primer: Zdravnik lahko zavrne nenujno operacijo, za katero misli, da bi pacientu gotovo škodovala.

Zdravnik ne sme zavrni nujne medicinske pomoči.

➤ 47. člen – izročitev

Državljana Slovenije se ne sme izročiti ali predati drugi državi.

Državljana lahko predamo le, če tako ureja **mednarodna pogodba**, ki je sklenjena na podlagi 3.a člena ustave.

Takrat so pravice **državljana** varovane po pravilih **mednarodne pogodbe**.

Za to skrbi **mednarodna organizacija**, ki ji je Slovenija predala izvajanje pravic.

Mednarodna pogodba je podpisan dogovor med državami.

? Razlaga

Državljana Slovenije se lahko izroči ali **preda** drugi državi samo v skladu z **mednarodno pogodbo** iz 3.a člena ustave.

To storijo, če je **državljan** v drugi državi storil **kaznivo dejanje**.

➤ 48. člen – pribežališče

Tuji **državljeni** in ljudje brez **državljanstva** imajo pravico do pribežališča v Sloveniji. To pravico imajo, če so preganjani zaradi zavzemanja za **človekove pravice** in **temeljne svoboščine**.

državljan
Slovenije

? Razlaga

Nekateri ljudje, ki niso slovenski **državljeni**, imajo pravico do varnosti in bivališča v Sloveniji.

To pravico imajo,

če se borijo za **človekove pravice** in **temeljne svoboščine** in so zato v svoji državi lahko kaznovani.

Če so v taki nevarnosti, imajo v Sloveniji pravico imeti varno zavetje in oskrbo.

➤ 49. člen – svoboda dela

Zagotovljena je svoboda **dela**.

Vsak si sam izbere **zaposlitev**.

Če izpolnjujemo pogoje za neko delovno mesto, moramo biti pri **zaposlitvi** enako obravnavani kot drugi, ki tudi izpolnjujejo pogoje.

Prisilno **delo** je prepovedano.

Vsak si lahko sam izbira, kaj bo delal in kam bo hodil v službo.

? Razlaga

Država zagotavlja svobodo **dela**.

Svoboda **dela** pomeni, da si vsak sam izbira, kaj bo delal in kam bo hodil v službo.

Če se prijavimo na delovno mesto, moramo biti obravnavani enako kot drugi, ki se tudi prijavijo.

Za vse morajo veljati enaki pogoji za **delo** na delovnem mestu.

Nihče te ne sme prisiliti k **delu**.

► 50. člen – pravica do socialne varnosti

Vsi državljani imajo pravico do:

- socialne varnosti in
- pokojnine.

Pogoje za uveljavljanje pravic iz **socialne varnosti** ureja zakon.

Država skrbi za **zdravstveno, pokojninsko, invalidsko zavarovanje** in druga socialna zavarovanja.

Vojnim veteranom in žrtvam vojnega nasilja pripadajo posebne pravice.

Te posebne pravice so napisane v zakonu.

Invalidi so osebe z različnimi okvarami.

? Razlaga

Država mora **državljanom** zagotoviti dobro in dostojno življenje.

To velja tudi, če zbolimo, se poškodujemo,

postanemo **invalidi** ali ostanemo zaradi drugih razlogov brez službe ali brez denarja.

Država zato zagotavlja:

- **zdravstveno zavarovanje,**
- **pokojninsko zavarovanje** in
- **invalidsko zavarovanje.**

Zagotavlja tudi zavarovanje v času, ko smo brez službe.

Država zagotavlja tudi druge socialne pravice.

Na primer: če smo brez svoje krivde ostali brez svojega denarja.

Država mora zagotavljati tudi ustrezne službe.

Te službe nam pomagajo, če zbolimo ali če smo v socialni stiski.

Te službe so: bolnice, zdravstveni domovi, centri za socialno **delo**, domovi za starejše ...

Vojnim veteranom in žrtvam vojnega nasilja država zagotovi še posebne pravice.

Vojni veterani so tisti, ki so se borili v vojni in preživel.

Žrtve vojnega nasilja so tisti, ki so bili v vojni deležni nasilja.

To so na primer: begunci, taboriščniki, zaporniki, ukradeni otroci ...

➤ 51. člen – pravica do zdravstvenega varstva

Vsak ima pravico do **zdravstvenega varstva**.

V zakonu so zapisane pravice **zdravstvenega varstva**.

V zakonu je določeno,

za katere pravice bo denar prišel iz **javnih sredstev**.

Nikogar ne smemo zdraviti, če se sam s tem ne strinja.

Izjema so posebni primeri, ki so zapisani v zakonu.

Zdravstveno varstvo vključuje vse dejavnosti, ki varujejo naše zdravje.

? Razlaga

Vsak ima pravico, da gre k zdravniku.

To velja tudi za **tujce**, ki so v Sloveniji.

Zakon ureja, kdaj se obisk zdravnika in drugo zdravljenje v celoti plača iz obveznega **zdravstvenega zavarovanja**.

Otrokom, dokler se šolajo, in osebam z invalidnostmi država omogoča brezplačen obisk zdravnika in drugo zdravljenje.

➤ 52. člen – pravice invalidov

Invalidom je zagotovljeno varstvo in usposabljanje za **delo**.

Način uresničevanja pravice do varstva in usposabljanja za **delo** ureja poseben zakon.

Otroci z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju in drugi težki **invalidi** imajo pravico do **izobraževanja** in usposabljanja za dejavno življenje v družbi.

Denar za **izobraževanja** in usposabljanja otrok z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju ter drugih težkih **invalidov** mora zagotoviti država.

? Razlaga

Invalidom je zagotovljeno varstvo in usposabljanje za **delo**.

To pomeni, da se lahko učijo spretnosti, veščin in navad, ki jih potrebujejo za točno določeno **delo**.

Otroci in odrasli s posebnimi vzgojno-**izobraževalnimi** potrebami imajo do 26. leta starosti pravico do **izobraževanja** in usposabljanja za dejavno življenje v **družbi**.

Dejavno življenje v **družbi** pomeni,

da se lahko vključiš v **družbo** in sodeluješ v družbenih aktivnostih.

Izobraževanje in usposabljanje je plačano iz **javnih sredstev**.

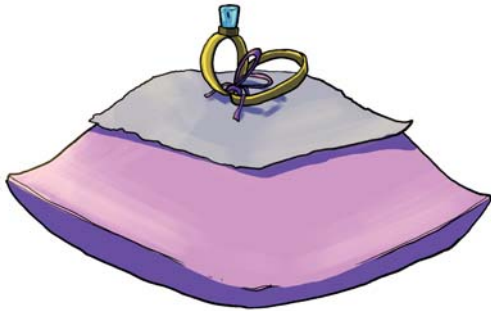
➤ 53. člen – zakonska zveza in družina

V zakonski zvezi sta zakonca **enakopravna**.

Zakonsko zvezo sklenemo pred **uradno osebo**.

Razmerja v zakonski zvezi ureja poseben zakon.

Država še posebej varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino.

Osebi, ki sta v zakonski zvezi,
sta poročeni.
Pravimo jima zakonca.

? Razlaga

Ko se poročiš, imaš enake pravice kot tvoj partner.

To pomeni, da sta zakonca v zakonski zvezi enakopravna.

Poročiš se lahko le pred **uradno osebo**.

Zakon ureja pravice ljudi, ki se poročijo ali pa živijo skupaj.

Zakon posebej varuje tudi pravice družine, otrok in mladine.

➤ 54. člen – pravice in dolžnosti staršev

Starši imajo pravico in **dolžnost izobraževati**, vzgajati in skrbeti za svoje otroke.

Staršem se ta pravica in **dolžnost** lahko vzameta, če je to napisano v zakonu.

To se stori, kadar starša povzročata **škodo** otroku.

Otroci poročenih in neporočenih staršev imajo enake pravice.

Otroci imajo v Sloveniji posebne pravice.

Zapisane so v ustavi in v Konvenciji o otrokovih pravicah.

Konvencija o otrokovih pravicah je **mednarodna pogodba**, ki jo je podpisala Slovenija.

V konvenciji so napisane vse najpomembnejše pravice otrok.

? Razlaga

Starši smejo in morajo **izobraževati**, vzgajati in skrbeti za svoje otroke.

To se jim lahko prepove le, če škodujejo otroku.

Otroci poročenih in neporočenih staršev imajo enake pravice.

➤ 55. člen – svobodno odločanje o rojstvih otrok

Vsak se svobodno odloča, ali si želi imeti otroka.

Država mora vsem zagotavljati možnosti in dobre razmere za rojstva otrok.

Država mora poskrbeti, da se starši lahko odločajo za rojstva otrok.

? Razlaga

Vsak se lahko sam odloči, ali želi imeti otroka.

Država mora poskrbeti, da to velja za vse.

Država poskrbi, da se starši lahko odločajo za rojstva otrok.

➤ 56. člen – pravice otrok

Za otroke moramo še posebej skrbeti in jih varovati.

Različno starim in zrelim otrokom pripadajo različne pravice.

Zakon varuje otroke pred **izkoriščanjem** in **zlorabljanjem**.

Izkoriščanje in **zlorabljanje** je lahko:

- gospodarsko,
- socialno,
- telesno,
- duševno ...

Država skrbi za otroke in mladostnike, ki nimajo staršev.

Država skrbi za otroke in mladostnike, ki nimajo družinske oskrbe.

Država skrbi za otroke in mladostnike, če za njih ne skrbijo starši.

Položaj takih otrok ureja zakon.

? Razlaga

Otrok je oseba, ki je stara manj kot 18 let.

Za otroke moramo še posebej skrbeti in jih varovati.

Različno stari in zreli otroci imajo različne pravice.

Na primer:

- 14-letni otrok lahko sebe zagovarja na **sodišču**, mlajši otrok pa tega še ne sme.
- 15-letni otrok se lahko **zaposli**.

Zakon mora varovati otroke pred:

- gospodarskim,
- socialnim,

Pravica je pravilo,
ki pravi, kaj je dovoljeno ali
zagotovljeno ljudem.

- telesnim,
- duševnim,
- ali kakšnim drugim **izkoriščanjem** in **zlorabljanjem**.

Otroci so posebej varovani s Konvencijo o otrokovih pravicah.

Konvencija o otrokovih pravicah je **mednarodna pogodba**, ki jo je podpisala Slovenija.

V konvenciji so napisane vse najpomembnejše pravice otrok.

Otroci, ki nimajo staršev ali starši za njih ne skrbijo, imajo posebno varstvo države.

To pomeni, da država poskrbi, da so varni, siti, hodijo v šolo, se dobro počutijo ...

Njihov položaj ureja zakon.

➤ 57. člen – izobrazba in šolanje

Vsak se lahko **izobražuje**.

Izobraževanje v osnovni šoli je obvezno.

Denar za šolanje v osnovni šoli zagotovi država.

Država omogoča, da vsak lahko pridobi ustrezno **izobrazbo**.

? Razlaga

Vsak ima pravico in **dolžnost** obiskovati osnovno šolo.

Kasneje se lahko vsak sam odloči, ali bo nadaljeval **izobraževanje**.

Denar za **izobraževanje** v osnovni šoli priskrbi država.

Država poskrbi, da lahko hodimo v šolo in pridobimo ustrezno **izobrazbo**.

Država mora poskrbeti, da lahko vsi hodimo v šolo in se **izobražujemo**.

► 58. člen – avtonomnost univerze in drugih visokih šol

Državne **univerze** in državne **visoke šole** so samostojne.

Zakon ureja, od kod dobijo denar.

? Razlaga

Ko zaključiš osnovno šolo in srednjo šolo, se lahko šolaš na **visoki šoli** ali **univerzi**.

Univerza je najvišja vrsta šole, v kateri se poučuje in raziskuje.

Raziskovati pomeni odkrivati nove stvari.

Na univerzi se lahko **izobražiš** za strokovnjaka na nekem področju.

Visoka šola je vrsta šole,

v kateri se lahko **izobražiš** za strokovnjaka na določenem področju.

Zaposleni na teh šolah odločajo, kako bodo delovale.

Zakon ureja, od kod šole dobijo denar.

Univerza je najvišja vrsta šole.
Na univerzi se lahko **izobražiš** za strokovnjaka na nekem področju.

► 59. člen – svoboda znanosti in umetnosti

Znanstveno in umetniško ustvarjanje je svobodno.

? Razlaga

Vsak lahko ustvarja umetniške izdelke, kot so slike, pesmi, risbe, predstave.

Vsak lahko raziskuje in dela znanstvene poskuse.

V Sloveniji lahko vsak ustvarja.

➤ 60. člen – pravice iz ustvarjalnosti

Država zagotavlja varstvo avtorskih pravic in drugih pravic.
To velja za umetniške, znanstvene,
raziskovalne in izumiteljske dejavnosti.

? Razlaga

Država zagotavlja varstvo avtorskih pravic in drugih pravic.

Avtorske pravice so pravice, ki jih ima oseba,
ki je nekaj na novo izdelala ali ustvarila.

To pomeni, da lahko sam odločaš o svojem izdelku in si avtor oziroma izumitelj.
Če nekaj ustvariš, je to tvoje.

Nihče ti izdelka, izuma, umetnine,
znanstvenih ugotovitev ne sme vzeti ali si jih prisvojiti.

➤ 61. člen – izražanje narodne pripadnosti

Vsak ima pravico, da svobodno pove ali pokaže,
kateremu **narodu** ali **narodni skupnosti** pripada.

Vsak lahko ohranja in izraža svojo **kulturo**,
uporablja svoj jezik in pisavo.

? Razlaga

Vsak ima pravico, da:

- pove, kateremu **narodu** pripada.
- pokaže svojo **kulturo**.
Na primer: preko glasbe ali oblačil.
- govori svoj jezik.
- piše s svojo pisavo.

Slovenska **narodna** noša je oblačilo,
ki so ga tradicionalno nosili Slovenci in Slovenke.

➤ 62. člen – pravica do uporabe svojega jezika in pisave

Svoj jezik in pisavo lahko uporabljaš pri:

- uresničevanju svojih pravic in **dolžnosti**,
- **postopkih** pred **organi javnih služb**.

Način uveljavljanja teh pravic je napisan v zakonu.

V Sloveniji lahko vsak izraža svoje misli.
To lahko dela v svojem jeziku.

? Razlaga

Pravico imaš, da uporabljaš svoj jezik in pisavo:

- kadar uresničuješ svoje pravice in **dolžnosti**.
- pri **postopkih** pred **organi javnih služb**.

To pomeni, da imaš pravico uporabljati svoj jezik in pisavo na **sodiščih**, na policiji, upravnih enotah ...

➤ 63. člen – prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter prepoved spodbujanja k nasilju in vojni

Protiustavno je spodbujanje **narodne**, rasne, verske ali druge **neenakopravnosti**.

Protiustavno je povzročati **narodno**, rasno, versko ali drugo sovraštvo in nestrpnost.

Protiustavno je kakršnokoli spodbujanje nasilja in vojne.

? Razlaga

Spodbujanje **narodne**, rasne, verske ali druge **neenakopravnosti** je protiustavno.

To pomeni, da nihče ne sme spodbujati **neenakopravnosti** zaradi **narodnosti**, rase ali vere.

Protiustavno je povzročati **narodno**, rasno, versko ali drugo sovraštvo in nestrpnost.

Nestrpnost pomeni nesprejemanje ali sovražen odnos do posameznika ali skupine.

To pomeni, da se nihče ne sme obnašati nestrpno do tebe zaradi tvoje **narodnosti**, rase ali vere.

Protiustavno je tudi spodbujanje nasilja in vojne.

► 64. člen – posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji

Italijanska in madžarska **avtohtona narodna skupnost** imata v Sloveniji pravico, da:

- svobodno uporabljata svoje **narodne simbole**,
- ustanovita **organizacije**, s katerimi ohranjata svojo **narodno identiteto**,
- razvijata kulturne, raziskovalne in **gospodarske dejavnosti**,
- izdajata svoje časopise, revije in knjige,
- imata stike s svojo matično državo in matičnim **narodom**,
- se **izobražujeta** v svojem jeziku,
- oblikujeta in razvijata šolstvo v svojem jeziku.

Zakon ureja območja, kjer mora biti pouk v šoli dvojezičen.

Država z denarjem in pravili v **družbi** podpira, da se te pravice lahko uveljavijo.

Avtohtoni narodni skupnosti lahko na območju, kjer živita,

uveljavita svoje pravice s pomočjo ustanavljanja **samoupravnih skupnosti**.

Država lahko da **samoupravnim skupnostim** dovoljenje in **sredstva**,

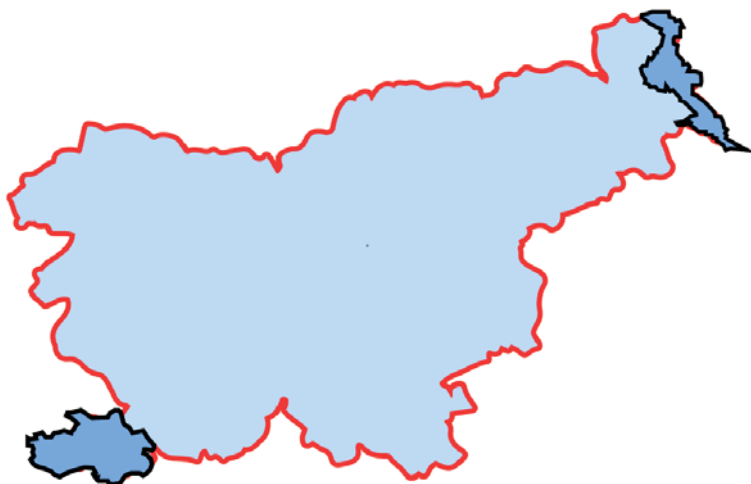
da izvajajo nekatere državne naloge.

Na primer: Lahko se odločajo o položaju in vprašanjih,

ki se tičejo njihove **avtohtone narodne skupnosti**.

Predstavniki narodne skupnosti zastopajo **avtohtono narodno skupnost** v **lokalni samoupravi** in v **državnem zboru**.

Moravske Toplice, Lendava,
Hodoš, Šalovci, Dobrovnik

Koper, Izola, Piran, Ankaran

Območji v Sloveniji,
kjer živita italijanska in
madžarska **avtohtona narodna skupnost**.

Zakon ureja:

- da ima **avtohtona narodna skupnost** svoje pravice tudi, če jo sestavlja malo ljudi,
- kako bodo **občine** uresničevale pravice **avtohtonih narodnih skupnosti** tam, kjer živijo.

Zakoni, **predpisi** in drugi **pravni dokumenti** v zvezi s pravicami in položajem **avtohtone narodne skupnosti** se lahko sprejmejo le, če se s tem strinjajo **predstavniki narodne skupnosti**.

? Razlaga

V Sloveniji živita italijanska in madžarska **avtohtona narodna skupnost**.

Člani italijanske **avtohtone narodne skupnosti** živijo v **občinah** Koper, Izola, Piran in Ankaran.

Člani madžarske **avtohtone narodne skupnosti** živijo v **občinah** Lendava, Dobrovnik, Šalovci, Moravske Toplice in Hodoš.

Avtohtona narodna skupnost ima v Sloveniji pravico, da:

- uporablja svojo himno, grb in zastavo.
- ima stike s svojo matično državo in matičnim **narodom**.
Matična država je država, od koder oseba izvira.
Na primer: za Madžare je matična država Madžarska.
Matični **narod** je skupina oseb, ki živijo v matični državi.
Na primer: v Italiji so matični **narod** Italijani.
- izdaja časopise, revije, knjige in se **izobražuje** v svojem jeziku (italijanščini ali madžarščini).

Zakon ureja, v katerih šolah mora biti pouk dvojezičen.

Dvojezičen pomeni, da je neka informacija sporočena v dveh jezikih.

Država z denarjem in pravili v **družbi** podpira, da se te pravice lahko uveljavijo.

Zakon ureja, da ima **avtohtona narodna skupnost** svoje pravice tudi, če to **narodno skupnost** sestavlja malo ljudi.

Pravni dokumenti o **avtohtoni narodni skupnosti** se lahko sprejmejo le, če se s spremembami strinjajo **predstavniki narodne skupnosti**.

Predstavniki narodne skupnosti so osebe, ki imajo pravico, da delajo in govorijo v imenu cele **narodne skupnosti**.

Na primer: Predstavniki italijanske **avtohtone narodne skupnosti** izrazijo mnenje v imenu italijanske **avtohtone narodne skupnosti**.

➤ 65. člen – položaj in posebne pravice romske skupnosti v Sloveniji

Položaj in posebne pravice romske skupnosti v Sloveniji so zapisane v zakonu.

? Razlaga

V Sloveniji živi romska skupnost.

Romska skupnost je etična skupina ljudi, ki imajo skupno **kulturo**, jezik in zgodovino.

Pripadniki romske skupnosti imajo enake pravice in obveznosti kot vsi prebivalci Slovenije.

Romska skupnost ima tudi posebne pravice, ki jih ureja zakon.

Posebne pravice romske skupnosti so na primer: pravice s področja **izobraževanja**, **kulture**, **zaposlovanja** in odločanje o zadevah, ki se tičejo romske skupnosti.

Zastava romske skupnosti.
Modra barva predstavlja nebo.
Zelena barva predstavlja zemljo.
Rdeče kolo predstavlja potovanje.

3. GOSPODARSKA IN SOCIALNA RAZMERJA

➤ 66. člen – varstvo dela

Država ustvarja možnosti za **zaposlovanje in delo**.

Država zagotavlja **zakonsko varstvo za zaposlovanje in delo**.

? Razlaga

Država skrbi, da se ljudje v državi lahko **zaposlijo**.

Država skrbi, da ljudje v državi lahko delajo.

Zakon ureja varstvo pravic in obveznosti pri **zaposlovanju in delu**.

Vsak si lahko sam izbira,
kaj bo delal in
kam bo hodil v službo.

➤ 67. člen – lastnina

Zakon ureja, kako lahko pridobimo in uporabljamo **lastnino**.

To je določeno tako, da je zagotovljena gospodarska, socialna in ekološka **funkcija lastnine**.

Zakon ureja način in pogoje **dedovanja lastnine**.

Lastnina je vse, kar je naše.
Na primer: denar, zemlja, hiša ...
Tudi država ima lahko **lastnino**.
Na primer: šole, ceste,
elektrarne, gozdovi, bolnice ...

? Razlaga

Zakon ureja, kako lahko pridobimo in uporabljamo svojo **lastnino**.

Lastnino moramo uporabljati tako, da se upošteva njena gospodarska, socialna in ekološka **funkcija**.

Lastnina je osnova za **gospodarsko dejavnost**.

Lastnik zemlje lahko svojo zemljo uporabi za kmetovanje, za gradnjo hiše ...

Lastniki strojev lahko svoje stroje uporabijo za izdelovanje izdelkov.

Izdelki so na primer: obleke, čevlji, kolesa, televizorji ...

Lastnik **podjetja** skrbi, da je **podjetje** uspešno.

To je gospodarska **funkcija lastnine**.

Lastnino moramo uporabljati tako, da vsi bolje živimo.

Uporaba **lastnine** nam mora omogočati, da bolje živimo.

Na primer: pomembno je, da imamo dobre šole in bolnice.

Dobre šole in bolnice nam omogočajo, da smo **izobraženi** in zdravi.

To je pomembno za dobro življenje.

Lastnine ne smemo uporabljati tako, da bi škodovali drugim.

To je socialna **funkcija lastnine**.

Z **lastnino** moramo ravnati tako, da čim manj onesnažujemo okolje.

To je ekološka **funkcija lastnine**.

Zakon ureja, kako **dedujemo**.

Dedovanje pomeni dobiti stvari, denar in zemljo po nekom, ki je umrl. Vsak človek lahko pred smrtjo napiše oporoko. V oporoki lahko določi, kdo po njegovi smrti dobi njegovo premoženje.

➤ 68. člen – lastninska pravica tujcev

Tujci so lahko lastniki **nepremičnin**, če upoštevajo določene pogoje.

Te pogoje ureja zakon ali veljavna **mednarodna pogodba**.

? Razlaga

Tujci so lahko lastniki **nepremičnin**, če upoštevajo določene pogoje.

Ti pogoji so zapisani v zakonih ali v veljavnih **mednarodnih pogodbah**.

Mednarodna pogodba je podpisan dogovor med državami.

➤ 69. člen – razlastitev

Lastninska pravica na **nepremičnini** se lahko odvzame ali **omeji**.

To se lahko zgodi zaradi **javne koristi**.

Škodo zaradi odvzema ali **omejitev** te pravice se nadomesti z nadomestilom v naravi ali povrnitve **škode** v denarju.

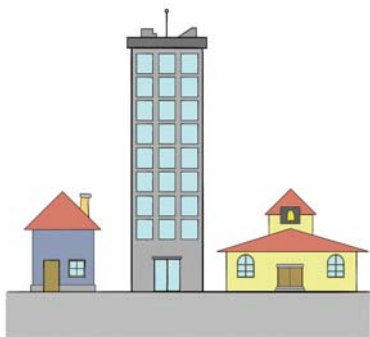
Država to stori pod pogoji, ki jih ureja zakon.

? Razlaga

Če imaš v lasti stavbo ali zemljišče,

ti ga lahko država odvzame ali **omeji** njegovo uporabo.

To pomeni, da je odvzeta ali **omejena** tvoja lastninska pravica.

Nepremičnina je
zemljišče ali zgradba.
Stanovanje je
vrsta **nepremičnine**.

To lahko storijo le, če bodo zemljišče ali stavbo uporabili za nove namene.

Ti nameni morajo koristiti **večini** ljudi ali širši skupnosti.

Temu pravimo **javna korist**.

Na primer: na tvojem zemljišču zgradijo bolnico.

V primeru, da ti vzamejo ali **omejijo** to pravico,

ti morajo v zameno dati novo zemljišče ali stavbo.

To zemljišče ali stavba mora imeti enako vrednost, kot tista, ki so ti jo vzeli.

V zameno ti lahko dajo tudi denar.

➤ 70. člen – javno dobro in naravna bogastva

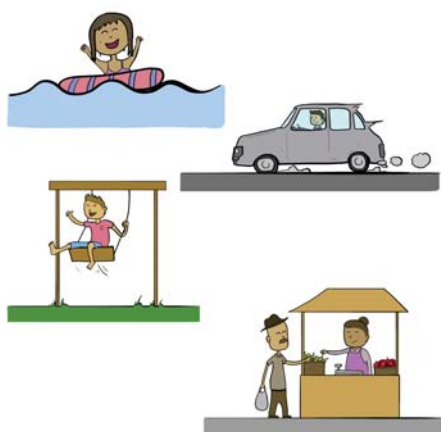
Na **javnem dobru** se lahko pridobi posebna pravica uporabe pod določenimi pogoji.

Te pogoje ureja zakon.

Zakon ureja pogoje, pod katerimi se smejo **izkoriščati** naravna bogastva.

Zakon lahko določi, da smejo naravna bogastva **izkoriščati** tudi **tujci**.

Zakon določi tudi pogoje za **izkoriščanje** naravnega bogastva za **tujce**.

Vsak lahko pridobi posebno pravico uporabe **javnega dobra**.
Na primer: da lahko uporabljaš jezero, park, cesto, morje z obalo.

? Razlaga

Nekatere stvari ali dobrine so namenjene vsem ljudem.

Pravimo jim **javno dobro**.

Vsak lahko pridobi posebno pravico uporabe **javnega dobra**.

Na primer: da lahko uporabljaš jezero, park, cesto, morje z obalo.

Pogoje za uporabo **javnega dobra** ureja zakon.

Na primer: Avtocesto lahko uporabljaš za vožnjo z motornimi vozili in če kupiš vinjeto.

Zakon ureja, kdaj smemo **izkoriščati** naravna bogastva.

Naravna bogastva so stvari in dobrine, ki jih dobimo v naravi.

To so na primer: rudnine pod zemljo, voda, zemljišča, rastline, živali na površini zemlje in energija sonca ter vetra nad zemljo.

Tudi **tujci** lahko **izkoriščajo** naravna bogastva.

Kdaj in kako lahko **tujci izkoriščajo** naravno bogastvo, je zapisano v zakonu.

➤ 70.a člen – pravica do pitne vode

Vsakdo ima pravico do pitne vode.

Vodni viri so **javno dobro**.

Za vodne vire skrbi država.

Vodni viri so namenjeni oskrbi prebivalstva s pitno vodo in z vodo za oskrbo gospodinjstev.

Vodni viri za oskrbo prebivalstva niso tržno blago.

Oskrbo prebivalstva s pitno vodo in

z vodo za oskrbo gospodinjstev zagotavlja država.

Država to zagotavlja preko **samoupravnih lokalnih skupnosti**.

Država to zagotavlja direktno in neprofitno.

Vsi imamo pravico do pitne vode.

? Razlaga

Vsak ima pravico do pitne vode.

Pitno vodo lahko pijemo.

Pitna voda je čista in zdrava.

Vodni viri so namenjeni vsem ljudem.

Vodni viri so voda v naravi in njeni naravni izviri.

Za vodne vire skrbi država.

Vodni viri so namenjeni oskrbi prebivalcev s pitno vodo.

Vodni viri so namenjeni tudi za oskrbo doma.

S to vodo lahko kuhaš in pomivaš.

Z vodnimi viri, ki so namenjeni prebivalstvu, ne smeš trgovati.

Za oskrbo s pitno vodo in vodo za dom skrbi država.

Država vodo zagotavlja preko **samoupravnih lokalnih skupnosti**.

Samoupravne lokalne skupnosti to počnejo direktno in zaslužke vlagajo v razvoj oskrbe z vodo.

► 71. člen – varstvo zemljišč

Uporaba zemljišč mora biti preiščena.

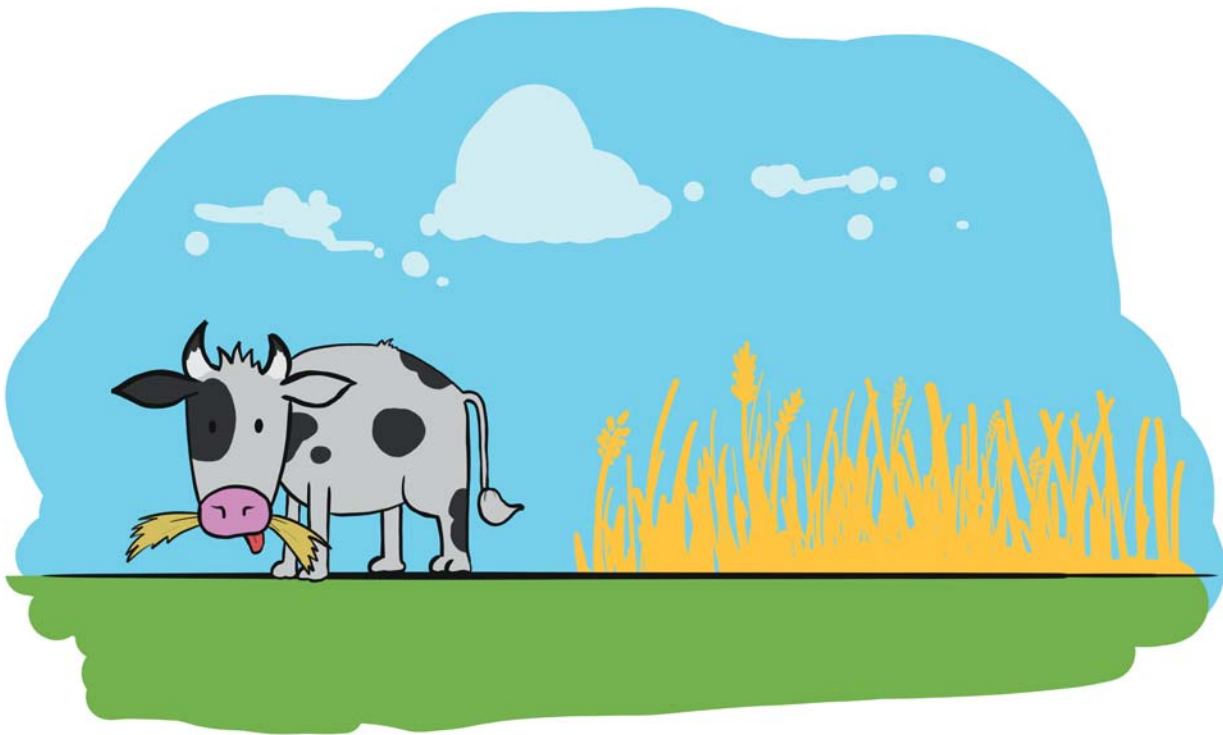
Za uporabo zemljišč lahko zakon določi posebne pogoje.

Kmetijska zemljišča so posebej varovana.

To ureja zakon.

Država mora na gorskih in hribovitih območjih skrbeti za:

- gospodarski napredek prebivalstva,
- kulturni napredek prebivalstva in
- socialni napredek prebivalstva.

Kmetijska zemljišča so zemljišča, na katerih kmetujemo.
To so njive, vrtovi sadovnjaki, vinogradi, travniki in pašniki.

? Razlaga

Če želiš uporabljati zemljišče, moraš to skrbno načrtovati.

Pri tem moraš upoštevati zakon.

Zemljišče lahko uporabljaš na primer: za gradnjo hiše, gradnjo garaže, gradnjo stavbe za **podjetje**, napeljavo vodovoda ...

O takšni uporabi zemljišča moraš obvestiti državo.

Za takšno rabo moraš dobiti gradbeno dovoljenje.

Kmetijska zemljišča so zemljišča, na katerih kmetujemo.

To so njive, vrtovi, sadovnjaki, vinogradi, travniki in pašniki.

Zakon ureja, kako moramo uporabljati kmetijska zemljišča.

Zakon ureja, kdo lahko kupi kmetijsko zemljišče.

Zakon ureja tudi, kako se lahko spremeni namen uporabe kmetijskega zemljišča.

Na primer: če oseba želi, da se na kmetijskem zemljišču zgradi hiša.

Država skrbi, da imajo ljudje, ki živijo v hribih, možnost obiskovanja kulturnih ustanov in prireditev.

Te lahko obiskujejo v domačem kraju ali pa v bližnjih krajih.

Država skrbi, da imajo ljudje, ki živijo v hribih, možnost, da se lahko ukvarjajo z **gospodarskimi dejavnostmi**.

To so na primer kmetijstvo, gozdarstvo in turizem ...

To je pomembno zato, da v hribih ljudje lažje preživijo.

➤ 72. člen – zdravo življenjsko okolje

Vsak ima pravico, da živi v zdravem življenjskem okolju.

To država zagotavlja z zakonom.

Zakon ureja, kako se morajo opravljati **gospodarske dejavnosti** in druge dejavnosti.

Kdor povzroči **škodo** v življenjskem okolju, mora **škodo** poravnati.

Zakon ureja:

- kako mora oseba, ki je povzročila **škodo** to poravnati,
- v kakšnem obsegu mora oseba poravnati **škodo**.

Zakon ureja tudi, da je živali prepovedano **mučiti**.

? Razlaga

Pravico imamo do življenja v zdravem okolju.

Zdravo življenjsko okolje je okolje, ki ima čisto vodo, hrano in zrak.

Držati se moramo pravil, ki omogočajo, da naše okolje ostane čisto.

Pravila moramo upoštevati vsi.

Če onesnažiš okolje, je mogoče,

da boš za to kaznovan ali da boš moral poravnati **škodo**.

To je zapisano v zakonu.

Mučenje živali je prepovedano.

To piše v posebnem zakonu.

➤ 73. člen – varovanje naravne in kulturne dediščine

Vsak je dolžan varovati naravne znamenitosti in kulturne spomenike.

To ureja zakon.

Za ohranjanje naravne in kulturne dediščine skrbijo država in **lokalne skupnosti**.

? Razlaga

Vsak mora varovati naravne znamenitosti.

Naravne znamenitosti so posebnosti, ki jih je ustvarila narava.

Naravne znamenitosti v Sloveniji so na primer: Triglav, reka Soča,

Blejsko jezero, Logarska dolina, Sečoveljske soline ...

Vsak mora varovati kulturne spomenike.

Kulturni spomeniki so pomembne zgradbe ali kipi pomembnih ljudi iz preteklosti.

Kulturni spomeniki v Sloveniji so na primer: grad Snežnik,

Plečnikove Žale, kip Franceta Prešerna, dvorec Dornava ...

Država in **lokalne skupnosti** morajo skrbeti za ohranjanje naravne in kulturne dediščine.

Naravna in kulturna dediščina so naravne in kulturne posebnosti določenega kraja.

Naravno dediščino je ustvarila narava.

Naravna dediščina so na primer: barja, kraške jame in visokogorja.

Kulturno dediščino je ustvaril človek.

Kulturna dediščina so na primer: gradovi, spomeniki ...

► 74. člen – podjetništvo

Opravljanje **gospodarskih dejavnosti** je svobodno.

Zakon ureja, kdaj in kako lahko ustanovimo **podjetje**.

Gospodarska dejavnost ne sme biti v nasprotju z **javno koristjo**.

Prepovedano je nepošteno gospodarsko tekmovanje.

? Razlaga

Lahko se odločimo, da se bomo ukvarjali z **gospodarsko dejavnostjo**.

Na primer: Vsak se lahko odloči, da bo ustanovil **podjetje**.

V zakonu je določeno, kako bomo ustanovili **podjetje**.

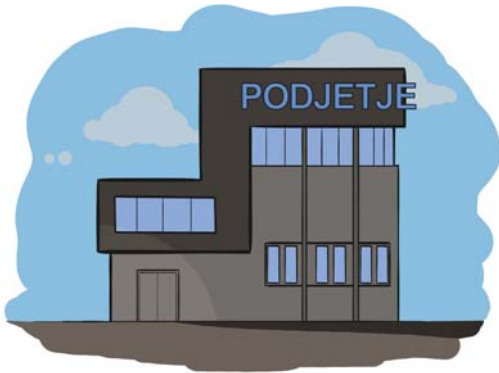
Ko delamo, ne smemo preprečevati drugim **podjetjem**, da bi s podobnimi izdelki bili uspešni.

Podjetja ne smejo zaničevati drugih **podjetij** v **javnosti**.

➤ 75. člen – soodločanje

Delavci imajo možnost, da sodelujejo pri upravljanju **podjetij** in zavodov. Pogoje za sodelovanja delavcev ureja zakon.

Podjetja izdelujejo izdelke in izvajajo storitve.

Podjetje je na primer: trgovina, tovarna, obrtna delavnica ...

? Razlaga

Delavci imajo možnost, da sodelujejo pri upravljanju **podjetij** in zavodov. Zakon ureja, da lahko delavci v **podjetju** izvolijo svet delavcev ali svojega predstavnika v svetu zavoda.

Svet delavcev je skupina izvoljenih delavcev, ki sodeluje z direktorjem ali upravo **podjetja**.

V majhni gospodarski **organizaciji** izvolijo delavskega zaupnika.

➤ 76. člen – sindikalna svoboda

Delavci imajo pravico, da ustanovijo, se včlanijo in delujejo v sindikatih.

? Razlaga

Delavci imajo svobodo, da ustanovijo, se pridružijo in delujejo v sindikatu.

Sindikati so prostovoljne **organizacije** delavcev.

Sindikati varujejo in se borijo za pravice delavcev.

➤ 77. člen – pravica do stavke

Delavci imajo pravico do stavke.

Pravico do stavke se lahko **omeji** z zakonom.

Pravico do stavke se lahko **omeji**, če to zahteva **javna korist**.

Pri **omejitvi** moramo upoštevati vrste in značaj dejavnosti, v kateri delajo delavci.

? Razlaga

Delavci imajo pravico do stavke.

Stavka je **organiziran** upor delavcev, ki se borijo za svoje pravice.

Če delavci menijo, da imajo slabo plačo ali slabe delovne pogoje, lahko **organizirajo** stavko.

To po navadi naredijo, če pogovori z vodstvom **podjetja** o spremembah niso uspešni.

Ko delavci stavkajo, ne delajo.

Stavko se lahko **omeji**, če to zahteva **javna korist**.

Na primer:

- Zdravniki morajo skrbeti za resno bolne ljudi.
- Policisti morajo skrbeti za varnost ljudi.

➤ 78. člen – primerno stanovanje

Država mora poskrbeti, da lahko **državljeni** pridobijo primerno stanovanje.

Nepremičnina je zemljišče ali zgradba.
Stanovanje je vrsta **nepremičnine**.

➤ 79. člen – v Sloveniji zaposleni tujci

Tujci, ki so **zaposleni** v Sloveniji, imajo posebne pravice.

Posebne pravice imajo tudi člani njihovih družin.

Te pravice ureja zakon.

? Razlaga

V Sloveniji lahko živijo in delajo **tujci**.

Tujci, ki delajo v Sloveniji, imajo posebne pravice.

Posebne pravice imajo tudi njihovi člani družine.

Te pravice ureja zakon.

Državljeni držav Evropske unije, ki živijo in delajo v Sloveniji, imajo enake socialne in druge pravice kot slovenski **državljeni**.

4. DRŽAVNA UREDITEV

A) Državni zbor

► 80. člen – sestava in volitve

Državni zbor sestavljajo **poslanci državljanov Slovenije**.

V državnem zboru je 90 **poslancev**.

Poslanci se volijo s **splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem**.

V **državni zbor** se izvoli 1 **poslanec** italijanske **narodne skupnosti** in 1 **poslanec** madžarske **narodne skupnosti**.

Volilni sistem za **volitve** v **državni zbor** ureja zakon.

Z zakonom o volilnem sistemu se mora strinjati vsaj 60 **poslancev** v **državnem zboru**.

Poslanci se volijo po **načelu** sorazmernega predstavništva.

To pomeni, da imajo ob 4-odstotnem volinemu pragu, **volivci** odločilen vpliv za dodelitev **mandatov kandidatom**.

Ta pravila ne veljajo za **poslance narodne skupnosti**.

V parlamentarni zgradbi deluje **državni zbor**.

? Razlaga

V **državnem zboru** delujejo **poslanci**, ki so jih izvolili **državljan** Slovenije.

V **državnem zboru** deluje 90 **poslancev**.

Poslance volimo **volivci** z glasovanjem na **volitvah**.

Glasovanje mora biti splošno in enako.

To pomeni, da lahko voli vsak **državljan**, ki je dopolnil 18 let.

Glasovanje mora biti neposredno.

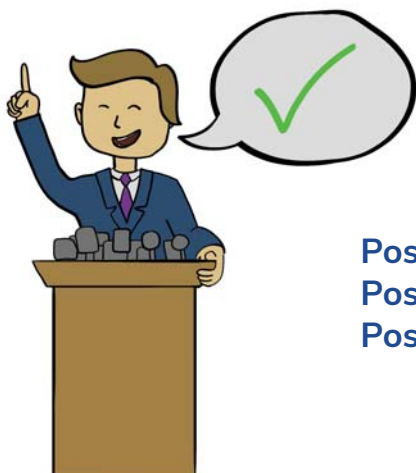
To pomeni, da vsak **volivec** glasuje sam, osebno.

Glasovanje mora biti tajno.

To pomeni, da nihče ne sme nadzorovati, kako **volivec** glasuje.

V **državni zbor** se vedno izvoli 1 **poslanec**, ki je **predstavnik** italijanske **narodne skupnosti**.

V **državni zbor** se vedno izvoli tudi 1 **poslanec**, ki je **predstavnik** madžarske **narodne skupnosti**.

Poslanec je izvoljen predstavnik vseh ljudi.
Poslance izvolimo **volivci** na **volitvah**.
Poslanci sestavljajo **državni zbor**.

Zakon ureja volilni sistem.

Volilni sistem je sistem, po katerem se volijo **poslanci**.

Ta zakon je sprejet, če se z njim strinja vsaj 60 **poslancev**.

Na **volitvah** v **državni zbor kandidirajo** osebe, ki želijo postati **poslanci**.

Da **kandidirajo**, jih mora predlagati **politična stranka**.

Politične stranke naredijo sezname ljudi, ki bodo z njimi **kandidirali** za **poslance**.

Vsaka **politična stranka** lahko določi več **kandidatov**.

Da so **kandidati** izvoljeni v **državni zbor**, morajo vsi **kandidati** za **poslance** svoje **politične stranke** dobiti vsaj 4 odstotke vseh glasov.

To je volilni prag.

Volivci so tisti, ki s svojim glasom odločajo,

kdo od **kandidatov** posamezne **politične stranke** bo dobil **mandat**.

To ne velja za **poslanca narodne skupnosti**.

► 81. člen – mandatna doba državnega zbora

Državni zbor se voli za 4 leta.

Lahko se zgodi, da se **mandatna doba državnega zbora** izteče med vojno ali v času **izrednega stanja**.

V takem primeru se **mandat državnega zbora** preneha 6 mesecev po prenehanju vojne ali **izrednega stanja**.

Mandat lahko preneha tudi prej, če se **državni zbor** sam tako odloči.

Volitve v **državni zbor** razpiše **predsednik republike**.

Preden minejo 4 leta od prve **seje državnega zbora** mora biti izvoljen nov **državni zbor**.

Nov **državni zbor** mora biti izvoljen 2 meseca do najkasneje 15 dni pred potekom 4 let od prve **seje**.

Izredno stanje se razglasi takrat, ko je obstanek države v nevarnosti. Na primer: naravne nesreče, bolezni, vojne ...

volilna skrinjica

Če se **državni zbor razpusti**, se izvoli nov **državni zbor** najkasneje 2 meseca po **razpustu** prejšnjega.

Mandatna doba prejšnjega **državnega zbora** se konča s prvo **sejo** novega **državnega zbora**.

Prvo **sejo** novega **državnega zbora** skliče **predsednik republike**.

Sejo mora sklicati najkasneje 20 dni po izvolitvi novega **državnega zbora**.

► 82. člen – poslanci

Poslanci so predstavniki vseh ljudi.

Poslanci se morajo sami odločati, kako bodo ravnali.

Poslancem ni treba upoštevati navodil drugih ljudi.

Zakon ureja, kdo ne more postati **poslanec**.

Zakon ureja, katere **funkcije** ali dejavnosti **poslanec** ne sme opravljati.

Državni zbor potrdi **mandate poslancev**.

Na takšno odločitev **državnega zbora** se lahko oseba pritoži na **ustavno sodišče**.

Možnost pritožbe na **ustavno sodišče** ureja zakon.

? Razlaga

Poslance ljudje izvolimo na **volitvah**.

Poslanci so predstavniki vseh ljudi.

To je njihov poklic in za **delo** dobijo plačo.

Poslance ljudje izvolimo na **volitvah**.

V Sloveniji je 90 **poslancev**.

Skupaj sestavljajo **državni zbor**.

Poslanci se morajo sami odločiti,
kako bodo ravnali.

Poslancem ni treba upoštevati navodil drugih,
tudi ne navodil svojih **političnih strank**.

Zakon ureja, kdo ne sme biti izvoljen za **poslanca**

Zakon tudi ureja, katerih drugih **del**,

funkcij in dejavnosti **poslanec** ne sme opravljati.

Na primer: **Poslanec** ne more biti hkrati tudi direktor **podjetja**.

Državni zbor potrdi **mandate poslancev**

Mandat poslancu dovoljuje, da opravlja svoje **delo poslanca**.

Na odločitev **državnega zbora** se lahko **poslanec** pritoži na **ustavno sodišče**.

To možnost ureja zakon.

Ustavno sodišče skrbi za
varstvo ustavne ureditve države
ter varstvo **človekovih pravic** in
temeljnih svoboščin v državi.
Ustavno sodišče je varuh
ustavnosti in **zakonitosti**.

► 83. člen – poslanska imuniteta

Poslanci državnega zbora imajo **imuniteto**.

Imuniteto imajo na naslednjih področjih:

- **Poslanec** ni **kazensko odgovoren** za mnenje ali glasovanje na **seji**.
To velja za **seje državnega zbora** ali **seje delovnih skupin državnega zbora**.
- Proti **poslancu** se lahko sproži **kazenski postopek** samo,
če se **državni zbor** s tem strinja.

To velja, če se je **poslanec** skliceval na **imuniteto**.

Kazenski postopek lahko sprožijo tudi, če so ga zalotili pri **kaznivem dejanju**,
za katerega je predpisana zaporna kazen nad 5 let.

Državni zbor lahko **poslancu** podeli **imuniteto**,
tudi če **poslanec** zanjo ni zaprosil.

Imuniteta pomeni, da je oseba posebno zavarovana pred **kazenskim postopkom**. **Imuniteta** je posebna pravica, ki jo imajo **poslanci, sodniki ...**

Kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki je v zakonu zapisano kot prepovedano in kaznivo.

? Razlaga

Poslanci državnega zbora imajo imuniteto.

To pomeni, da so posebno zavarovani pred **kazenskimi postopki**.

Poslanec ni kazensko odgovoren za svoje glasovanje na **seji** ali za mnenje.

To pomeni, da ne sme biti kaznovan zaradi:

- svojega glasovanja na **seji** ali
- svojega mnenja.

Proti **poslancu** se ne sme sprožiti **kazenskega postopka**.

Kazenski postopek se lahko sproži, če se **državni zbor** s tem strinja.

Kazenski postopek se lahko sproži, če so **poslanca** ujeli pri hudem **kaznivem dejanju**.

Poslancu lahko **državni zbor** podeli **imuniteto**, tudi če **poslanec** ni sam zahteval **imunitete**.

➤ 84. člen – predsednik državnega zbora

Državni zbor ima **predsednika**.

Predsednika državnega zbora izvolijo **poslanci**.

Za izvolitev mora **predsednik** dobiti vsaj 46 glasov **poslancev**.

? Razlaga

V **državnem zboru** je 90 **poslancev**.

Poslanci se med seboj odločijo, kateri izmed njih jih bo vodil.

Ta oseba postane **predsednik državnega zbora**.

Predsednik postane tako, da dobi vsaj 46 glasov od 90 **poslancev**.

➤ 85. člen – zasedanja državnega zbora

Državni zbor dela na rednih in izrednih **sejah**.

Seje sklicuje **predsednik državnega zbora**.

Predsednik državnega zbora mora sklicati izredno **sejo**, če to zahteva:

- najmanj 23 **poslancev** v **državnem zboru** ali
- **predsednik Republike Slovenije**.

? Razlaga

Poslanci v **državnem zboru** se o pomembnih temah za Slovenijo odločajo na **sejah**.

Seje so sestanki.

Na **sejo** so vabljeni vsi **poslanci**.

Sejo skliče **predsednik državnega zbora**.

Sklic **seje** pomeni, da se določi datum, kraj in čas, ko bo **seja** potekala.

Seje so lahko redne ali izredne.

Datumi rednih **sej** so vnaprej določeni.

Na rednih **sejah** se **poslanci** pogovarjajo in odločajo o najpomembnejših temah in vprašanjih.

Izredne **seje** so nujni sestanki.

Izredne **seje** se skliče takrat,

ko se morajo **poslanci** nujno odločiti o temi ali vprašanju.

Izredno **sejo** mora sklicati **predsednik državnega zbora**.

Predsednik državnega zbora mora to storiti, če:

- to zahteva najmanj 23 **poslancev**,
- to zahteva **predsednik Republike Slovenije**.

► 86. člen – odločanje

Državni zbor na **seji** sprejema odločitve, če je prisotna **večina poslancev**.

Državni zbor:

- sprejema zakone in druge odločitve,
- potrjuje **mednarodne pogodbe**.

To lahko stori samo z **večino** glasov **poslancev**, ki so prisotni na **seji**.

Ustava ali zakon lahko v nekaterih primerih urejata drugačno **večino** glasov, potrebnih za odločanje.

Večina pomeni več kot pol.

? Razlaga

V **državnem zboru** je 90 **poslancev**.

Državni zbor lahko sprejema odločitve samo, če je na **seji** prisotnih najmanj 46 **poslancev**.

To pomeni, da je na **seji** prisotna **večina** vseh **poslancev**.

Praviloma **državni zbor** sprejema zakone in druge odločitve.

To stori tako, da za zakon ali drugo odločitev glasuje **večina poslancev** na **seji**.

Na primer: Če je na **seji** prisotnih 50 **poslancev**,

mora najmanj 26 **poslancev** glasovati za predlog, da je predlog sprejet.

Za nekatere primere odločanja lahko ustava in

zakon urejata tudi drugačno **večino** za sprejem odločitve.

Na primer: Da je predlog sprejet, se mora z njim strinjati **večina** vseh **poslancev**.

To pomeni, da mora za predlog glasovati najmanj 46 od 90 **poslancev**.

► 87. člen – zakonska pristojnost državnega zbora

Državni zbor lahko ureja pravice in obveznosti **državljanov** in drugih oseb.

To lahko stori samo z zakonom.

► 88. člen – zakonska iniciativa

Zakone lahko predlaga:

- vlada,
- vsak poslanec,
- najmanj 5000 volivcev.

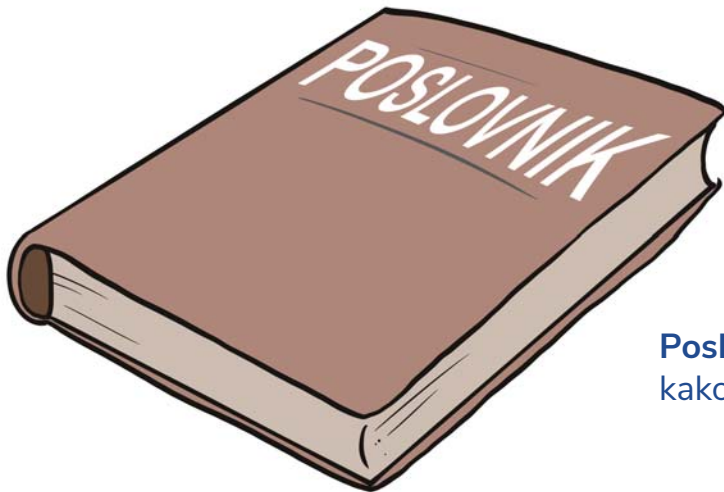

Vlada so ljudje,
ki vodijo državo.

► 89. člen – zakonodajni postopek

Državni zbor sprejema zakone v **postopku**, ki ima več korakov.

Poslovnik državnega zbora lahko ureja tudi drugačen **postopek** sprejemanja zakonov.

Poslovnik je dokument, v katerem piše,
kako naj **postopki** potekajo.

? Razlaga

Državni zbor sprejema zakone.

Zakone sprejema v **postopku**, ki ima več korakov.

Ti koraki so lahko:

1. **Vlada, poslanec** ali **volivci** predlagajo zakon.
Temu dokumentu rečemo predlog zakona.
Poslanci se najprej odločijo, ali se bodo o predlogu zakona sploh odločali.
To pomeni, da se odločijo, ali bodo predlog zakona sprejeli v obravnavo.
2. Če predlog zakona sprejmejo v obravnavo,
lahko **državni zbor** predlaga popravke in spremembe predloga zakona.
Državni zbor o spremembah razpravlja in glasuje.
3. Pripravi se končno besedilo zakona, o katerem **državni zbor** glasuje.

Poslovnik državnega zbora lahko določi tudi drugačen **postopek** sprejemanja zakonov.

► 90. člen – zakonodajni referendum

Lahko se zgodi, da se **volivci** ne strinjamo z zakonom, ki ga je sprejel **državni zbor**.

Takrat lahko **državni zbor** razpiše **referendum**.

Državni zbor razpiše **referendum**, če to zahteva najmanj 40 000 **volivcev**.

Na **referendumu volivci** odločajo o tem, ali bo zakon, ki ga je sprejel **državni zbor**, veljal ali ne.

Državni zbor ne sme razpisati **referenduma** za:

- zakone o nujnih ukrepih za zagotavljanje varnosti,
- zakone o **davkih, carinah** in drugih obveznih plačilih,
- zakone o potrditvi **mednarodnih pogodb**,
- zakone, ki **odpravljajo** dosedanjo protiustavno ureditev.

Na **referendumu** smejo glasovati vsi **državljeni**, ki imajo **volilno pravico**.

Zakon ne velja, če proti njemu na **referendumu** glasuje **večina volivcev**, ki so veljavno glasovali, in proti njemu glasuje najmanj ena petina vseh **volivcev**.

Referendum se ureja z zakonom.

Zakon o **referendumu** sprejme **državni zbor**, če zanj glasuje dve tretjini vseh **poslancev**, ki so prisotni na **seji**.

? Razlaga

Državni zbor sprejema zakone.

Včasih se **volivci** s sprejetim zakonom ne strinjajo.

Volivci lahko zahtevajo, da zakon ne velja.

Kadar to s podpisi zahteva najmanj 40 000 **volivcev**, mora **državni zbor** razpisati **referendum**.

Na **referendumu volivci** odločajo, ali bo zakon veljal ali ne.

O nekaterih zakonih ni mogoče odločati na **referendumu**.

To so:

- zakoni o nujnih ukrepih za zagotavljanje varnosti,
- zakoni o **davkih, carinah** in drugih obveznih plačilih,
- zakoni o potrditvi **mednarodnih pogodb**,
- zakoni o **odpravi** dosedanjih napak, ki jih je ugotovilo **ustavno sodišče**.

Na **referendumu** smejo glasovati vsi **državljeni**, ki imajo **volilno pravico**.

državljan
Slovenije

Volivci glasujejo tako, da na **referendumu** oddajo svoj glas.

Vsak **volivec** na **referendumu** dobi glasovnico.

Glasovnica je list papirja.

Na glasovnici je napisano **referendumsko** vprašanje.

Na glasovnici **volivec** označi, ali se strinja z **referendumskim** vprašanjem.

Glas **volivcev** je lahko veljaven ali neveljaven.

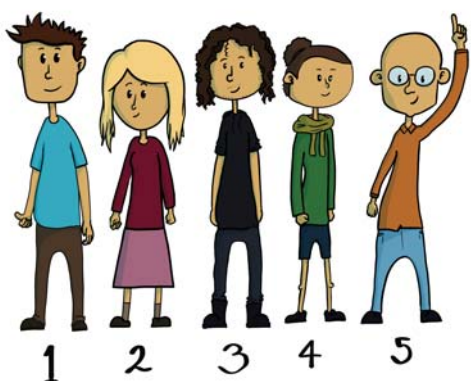
Glas je veljaven, ko se **volivec** drži navodil, kako oddati svoj glas.

Zakon ni sprejet, kadar proti njemu na **referendumu** glasuje **večina volivcev**, ki so veljavno glasovali.

Ta **večina** pa mora predstavljati najmanj eno petino vseh, ki so imeli pravico glasovati na **referendumu**.

Petina pomeni vsak peti.

To v Sloveniji pomeni več kot 300 000 glasov.

Petina pomeni vsak peti.

Poslanci na **seji** sprejmejo zakon o **referendumu**.

Zakon je sprejet, če se s tem strinja dve tretjini **poslancev** na **seji**.

Na primer: Če je na **seji** 60 **poslancev**,

se mora z zakonom strinjati najmanj 40 **poslancev**.

► 91. člen – razglasitev zakona

Predsednik republike zakone **razglasi** najkasneje 8 dni po sprejemu zakonov.

Državni svet lahko zahteva, da **državni zbor** o zakonih še enkrat odloča.

To mora sporočiti v 7 dneh od sprejetja zakona.

Če se to zgodi, mora pri ponovnem odločanju za zakon glasovati vsaj **večina poslancev**.

Ustava lahko določi tudi višje število potrebnih glasov **poslancev**, da **državni zbor** sprejme zakon.

Druga odločitev **državnega zbora** je dokončna.

? Razlaga

Predsednik republike nove zakone **razglasi**.

To pomeni, da jih uradno sporoči **državljanom**.

To mora storiti najkasneje 8 dni po sprejemu zakonov.

To se stori s podpisom posebnega ukaza in objavo zakona v **Uradnem listu**.

Državni svet lahko zahteva, da **državni zbor** pred tem o zakonih še enkrat odloča.

To mora sporočiti v 7 dneh od sprejetja zakona.

Če se **državni svet** tako odloči,

mora za zakon ponovno glasovati najmanj **večina** vseh **poslancev**.

Druga odločitev **državnega zbora** je dokončna.

To pomeni, da nihče ne more zahtevati, da **državni zbor** o zakonu ponovno odloča.

Predsednik republike je
predsednik države.

Uradni list je **glasilo** države.
V **Uradnih listih** so zapisani novi zakoni, ustava, uradni zapisi, **predpisi**, **mednarodne pogodbe** in uradni **razglasi**.

► 92. člen – vojno in izredno stanje

Izredno stanje je takrat,

ko je v državi velika splošna nevarnost.

Splošna nevarnost je nevarnost, ki ogroža obstoj države.

O **izrednem stanju** se obvesti vse ljudi.

Temu pravimo, da se **razglasi izredno stanje**.

Vlada predlaga:

- kdaj se **razglasi izredno stanje** in
- nujne ukrepe ob **razglašenem izrednem stanju**.

Obrambne sile so vojska.
Obrambne sile skrbijo za varnost cele države.

Izredno stanje se **razglasi** takrat, ko je obstanek države v nevarnosti. Na primer: naravne nesreče, bolezni, vojne ...

Izredno stanje razglasi državni zbor.

Državni zbor odloči o uporabi **obrambnih sil**.

Če se **državni zbor** ne more **sestati**, je to **izredno stanje**.

O uporabi **obrambnih sil** v **izrednem stanju** odloča **predsednik republike**.

Predsednikovo odločitev mora kasneje potrditi **državni zbor**, ko se lahko **sestane**.

► 93. člen – parlamentarna preiskava

Državni zbor lahko začne preiskavo o **javnih zadevah**.

To mora storiti, če to zahteva:

- 30 **poslancev državnega zbora** ali
- **državni svet**.

Za preiskavo **državni zbor** določi posebno komisijo.

Komisija ima pri iskanju informacij in proučevanju **javne zadeve** enaka **pooblastila** kot **pravosodni organi**.

► 94. člen – poslovnik državnega zbora

Državni zbor ima **poslovnik**.

Za sprejem **poslovnika** morata glasovati najmanj dve tretjini **poslancev**, ki so prisotni na **seji državnega zbora**.

➤ 95. člen – nagrajevanje poslancev

Poslanci v državnem zboru dobivajo plačo ali nadomestilo.

Višino plače ali nadomestila ureja zakon.

? Razlaga

Poslanci v državnem zboru dobivajo plačo ali denarno nadomestilo.

Poslanec dobiva plačo za svoje **dela** v času svojega **mandata**.

Poslanec lahko prejema denarno nadomestilo, če:

- po končanju opravljanja **dela poslanca** ne najde novega **dela** ali ne more nadaljevati **dela**, ki ga je opravljal, preden je bil **poslanec**.
- ne more opravljati svojega **dela**, ker je upravičeno zadržan.
Na primer: zaradi bolezni.

B) Državni svet

96. člen – sestava

Državni svet je sestavljen iz oseb, ki predstavljajo socialne, gospodarske, poklicne in lokalne interese.

Državni svet ima 40 članov.

Sestavljajo ga:

- 4 predstavniki delodajalcev,
- 4 predstavniki delojemalcev,
- 4 predstavniki kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev,
- 6 predstavnikov negospodarske dejavnosti,
- 22 predstavnikov lokalnih interesov.

Zakon ureja **organizacijo državnega sveta**.

Državni svet ima veliko nalog.
Državni svet najpogosteje podaja predloge **državnemu zboru**.

DELOJEMALEC

DELODAJALEC

Delojemalec je delavec.
Delodajalec je oseba, ki
zaposluje delavca.

? Razlaga

Državni svet je sestavljen iz ljudi, ki so izvoljeni na poseben način.
Pravimo jim člani.

Državni svet ima 40 članov.

Člani **državnega sveta** zastopajo:

- socialne interese,
- gospodarske interese,
- poklicne interese in
- lokalne interese.

Interesi so koristi posameznih skupin v državi.

Državni svet sestavljajo:

- 4 predstavniki delodajalcev.
To so tista **podjetja** ali ljudje,
ki **zaposlujejo** delavce.
- 4 predstavniki delojemalcev.
Delojemalci so ljudje,
ki so **zaposleni** pri delodajalcih.
- 4 predstavniki kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev.
Samostojni poklici so umetnik, pisatelj, novinar,
odvetnik, športnik, ki ni **zaposlen**.
- 6 predstavnikov negospodarske dejavnosti.
Negospodarska dejavnost je tista, katere namen ni ustvarjanje dobička.
Negospodarske dejavnosti so šolstvo in šport,
kultura in umetnost ter zdravstvo in **socialno varstvo**.
- 22 predstavnikov lokalnih interesov.
Predstavniki lokalnih interesov so predstavniki **občin** iz posameznih delov Slovenije.

Zakon ureja, kako je **državni svet organiziran**.

► 97. člen – pristojnosti državnega sveta

Državni svet lahko predlaga zakone **državnemu zboru**.

Državni svet lahko od **državnega zbora** zahteva, da o sprejetem zakonu še enkrat odloča.

Državni svet lahko daje **državnemu zboru** mnenje o različnih zadevah.

Državni svet lahko zahteva preiskavo o **javnih zadevah**, ki so zapisane v 93. členu ustave.

Državni zbor lahko zahteva od **državnega sveta**, da poda mnenje o določenih zadevah.

► 98. člen – volitve

Pravila za **volitve** v **državni svet** so zapisana v zakonu o **državnem svetu**.

Zakon o **državnem svetu** je sprejet, če se z njim strinja vsaj 60 članov **državnega zbora**.

Ko so člani **državnega sveta** izvoljeni, lahko to nalogo opravljajo 5 let.

volilna skrinjica

► 99. člen – odločanje

Državni svet lahko sprejema odločitve samo, če je na **seji** prisotnih vsaj 21 članov.

Odločitev je sprejeta, če se z njo strinja **večina** članov **državnega sveta**, ki so prisotni na **seji**.

Večina pomeni več kot pol.

➤ 100. člen – nezdružljivost funkcije in imuniteta

Član državnega sveta ne sme biti hkrati poslanec v državnem zboru.

Člani državnega sveta imajo enako imuniteto kot poslanci v državnem zboru.

O imuniteti člana državnega sveta odločajo drugi člani državnega sveta.

Imuniteta pomeni, da je oseba posebno zavarovana pred **kazenskim postopkom**. **Imuniteta** je posebna pravica, ki jo imajo **poslanci, sodniki ...**

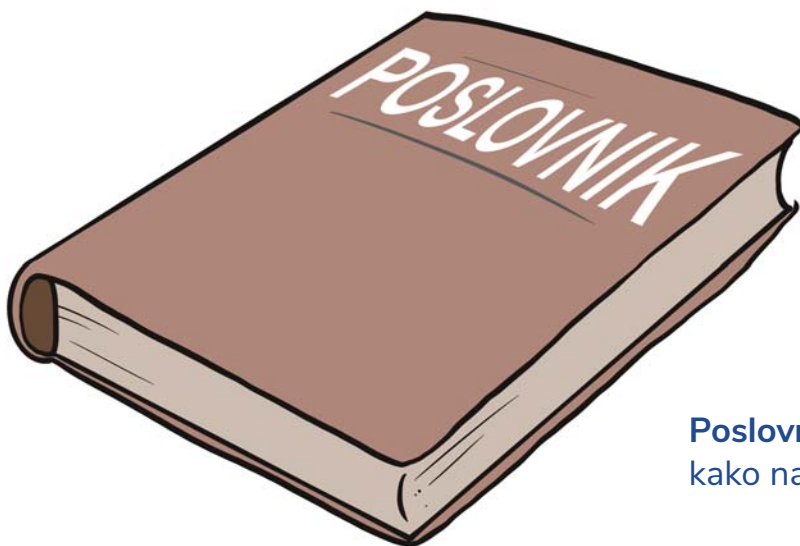

➤ 101. člen – poslovnik državnega sveta

Državni svet ima poslovnik.

Poslovnik lahko sprejmejo člani državnega sveta.

Poslovnik je sprejet, če zanj glasuje vsaj 21 članov državnega sveta.

Poslovnik je dokument, v katerem piše, kako naj **postopki** potekajo.

C) Predsednik republike

► 102. člen – funkcija predsednika republike

Predsednik republike predstavlja Republiko Slovenijo.

Predsednik republike je vrhovni poveljnik slovenskih **obrambnih sil**.

Predsednik republike je predsednik države.

Obrambne sile so vojska. Obrambne sile skrbijo za varnost cele države.

► 103. člen – volitve predsednika republike

Državljeni izvolijo predsednika republike na neposrednih, splošnih in tajnih **volitvah**.

Predsednik republike postane tisti kandidat, ki dobi **večino** glasov ljudi, ki so se udeležili **volitev**.

Predsednik republike je izvoljen za **mandatno dobo** 5 let.

Ista oseba je lahko **predsednik republike** le dvakrat zapored.

Mandat se **predsedniku republike** podaljša, če se mu **mandatna doba** konča med vojno ali **izrednim stanjem**.

V tem primeru se **mandat predsednika republike** konča 6 mesecev po prenehanju vojne ali **izrednega stanja**.

Predsednik Republike Slovenije je lahko samo **državljan** Slovenije.

Volitve za **predsednika republike** razpiše **predsednik državnega zbora**.

Predsednik republike mora biti izvoljen najkasneje 15 dni preden se konča **mandatna doba** prejšnjega **predsednika**.

volilna
skrinjica

➤ 104. člen – prisega predsednika republike

Preden oseba začne delati kot **predsednik republike**, mora pred **državnim zborom** povedati naslednjo prisego:
"Prisegam, da bom spoštoval ustavni red,
da bom ravnal po svoji vesti in z vsemi svojimi močmi deloval za blaginjo Slovenije."

? Razlaga

Preden oseba začne delati kot **predsednik republike**, mora povedati prisego.

Prisega je **javna** in slovesna obljuba.

To prisego mora povedati pred **državnim zborom**.

S prisego **predsednik republike** obljubi:

- da bo upošteval pravila,
ki so zapisana v Ustavi Republike Slovenije.
- da bo delal, kot misli, da je najbolj prav.
- da bo z vsemi svojimi močmi delal v
dobro države Slovenije in njenih **državljanov**.

Prisega je **javna** in slovesna obljuba.

➤ 105. člen – nezdružljivost funkcije predsednika republike

Funkcija **predsednika republike** ni združljiva z opravljanjem druge **javne funkcije** ali poklica.

? Razlaga

Predsednik republike ne more hkrati opravljati drugega poklica.

Na primer: ne more biti hkrati **predsednik republike** in **poslanec**.

To pomeni, da **funkcija predsednika** ni združljiva z drugimi **funkcijami**.

➤ 106. člen – nadomeščanje predsednika republike

Če **predsednik republike** odstopi,

umre ali njegova **funkcija** preneha zaradi drugega razloga, ga nekaj časa nadomešča **predsednik državnega zbora**.

Predsednik državnega zbora opravlja **funkcijo predsednika republike** toliko časa, da je izvoljen novi **predsednik republike**.

V tem primeru je treba razpisati **volitve** najkasneje v 15 dneh po prenehanju **funkcije** prejšnjega **predsednika republike**.

Predsednik državnega zbora začasno opravlja **funkcijo predsednika republike** tudi, ko **predsednik republike** začasno ne more opravljati svoje **funkcije**.

? Razlaga

Funkcija predsednika republike se lahko preneha zaradi:

- smrti **predsednika republike**,
- odstopa **predsednika republike**,
- drugega razloga.

Do izvolitve novega **predsednika republike** njegovo **funkcijo** opravlja **predsednik državnega zbora**.

Ko **funkcija predsednika republike** predčasno preneha veljati, traja nekaj časa preden izvolijo novega **predsednika republike**.

V tem primeru je treba **volitve** razpisati najkasneje v 15 dneh po prenehanju **funkcije**.

Tudi takrat, ko ima **predsednik republike** obveznosti v tujini ali je odsoten zaradi bolezni, njegovo **funkcijo** opravlja **predsednik državnega zbora**.

Predsednik republike je predsednik države.

➤ 107. člen – pristojnosti predsednika republike

Predsednik republike opravlja naslednje naloge:

- razpisuje **volitve** v državni zbor,
- **razglasi** zakone,
- imenuje **državne funkcionarje**, kadar je to določeno z zakonom,
- postavlja in odpoklicuje **veleposlanike** in **poslanike** Slovenije,
- sprejema **poverilna pisma** tujih **diplomatskih predstavnikov**,
- izdaja listine o **ratifikaciji**,
- odloča o **pomilostitvah**,
- podeljuje **odlikovanja** in **častne naslove**,
- opravlja druge zadeve, določene z ustavo.

Na zahtevo **državnega zbora** mora **predsednik republike** podati mnenje o določenem vprašanju.

➤ 108. člen – uredbe z zakonsko močjo

Če se **državni zbor** zaradi **izrednega stanja** ali vojne ne more **sestati**, lahko **predsednik republike** na predlog **vlade** izdaja uredbe z zakonsko močjo. Z uredbo z zakonsko močjo se lahko izjemoma **omejijo** posamezne pravice in **temeljne svoboščine**, kot je določeno v 16. členu ustave.

Predsednik republike mora uredbe z zakonsko močjo dati v potrditev **državnemu zboru** takoj, ko se ta sestane.

Izredno stanje se **razglasi** takrat, ko je obstanek države v nevarnosti. Na primer: naravne nesreče, bolezni, vojne ...

? Razlaga

V primeru vojne ali **izrednega stanja** se lahko zgodi, da se **državni zbor** ne more **sestati**.

Sestati pomeni, da se **poslanci** skupaj dobijo na **seji**.

Takrat lahko **vlada** predlaga, da **predsednik republike** izda uredbo, ki bo enako pomembna kot zakon.

Temu rečemo uredba z zakonsko močjo.

Uredbe z zakonsko močjo lahko samo v nekaterih skrajnih primerih **omejujejo** posamezne pravice in **temeljne svoboščine**.

To je bolj podrobno zapisano v 16. členu ustave.

16. člen ustave določa, da se nekatere tvoje pravice lahko **omejijo**.

To se lahko zgodi v primeru vojne ali drugih **izrednih stanj**.

Te **omejitve** pravic lahko trajajo samo med vojno ali **izrednim stanjem**.

Omejitve morajo veljati za vse.

Nekatere pravice so tako pomembne, da se nikoli ne smejo **omejevati**.

Uredbe z zakonsko močjo izda **predsednik republike**.

Uredbe z zakonsko močjo mora nato potrditi še **državni zbor**.

To **državni zbor** naredi takoj, ko se lahko ponovno sestane.

► 109. člen – odgovornost predsednika republike

Če **predsednik republike** krši ustavo ali zakone, ga lahko **državni zbor** obtoži pred **ustavnim sodiščem**.

Ustavno sodišče ugotovi, ali je **predsednik** kriv.

Če **ustavno sodišče** ugotovi, da **predsednik** ni kriv, ga oprosti.

Ustavno sodišče lahko odloči, da se **predsedniku republike** odvzame **funkcijo**.

S tem se mora strinjati vsaj 6 **ustavnih sodnikov**.

Ko **ustavno sodišče** dobi odločitev **državnega zbora** o **obtožbi**, lahko določi, da **predsednik republike** začasno ne sme opravljati svoje **funkcije**.

To traja do odločitve **ustavnega sodišča** o **obtožbi**.

Ustavno sodišče skrbi za varstvo ustavne ureditve države ter varstvo **človekovih pravic** in **temeljnih svoboščin** v državi. **Ustavno sodišče** je varuh ustavnosti in **zakonitosti**.

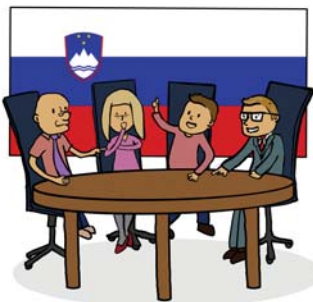
Č) Vlada

► 110. člen – sestava vlade

Vlado sestavljajo **predsednik vlade** in **ministri**.

Predsednik vlade in **ministri** so na svojem področju **dela** samostojni.

Predsednik vlade in **ministri** za svoje **delo** odgovorjajo **državnemu zboru**.

Vlada so ljudje,
ki vodijo državo.

► 111. člen – volitve predsednika vlade

Predsednik republike predlaga **državnemu zboru** kandidata za **predsednika vlade**.

Predsednik republike to stori po posvetu z vodji **poslanskih skupin**.

Državni zbor voli **predsednika vlade** z **večino** glasov vseh **poslancev**.

To pravilo je lahko drugačno, če tako ureja ustava.

Predsednika vlade se voli s **tajnim glasovanjem**.

Če **kandidat** ne dobi **večine** glasov,

se **predsednik republike** ponovno posvetuje z vodji **poslanskih skupin**.

V 14 dneh lahko **predsednik republike** ponovno predlaga **kandidata**.

Kandidat je lahko isti ali pa nekdo drug.

Kandidata lahko zdaj predlagajo tudi **poslanske skupine** ali vsaj 10 **poslancev**.

Če je bilo predlaganih več **kandidatov**, se glasuje o vsakem posebej.

Najprej se glasuje za **kandidata**, ki ga je predlagal **predsednik republike**.

Če ni izvoljen, se glasuje še za druge **kandidate**.

Glasuje se po vrstnem redu, kakor so bili predlagani.

Če ni izvoljen noben **kandidat**,

predsednik republike **razpusti državni zbor** in razpiše nove **volitve**.

Tega mu ni treba narediti, če **državni zbor** v 2 dneh z **večino** prisotnih **poslancev** izvede ponovne **volitve predsednika vlade**.

V tem primeru je potrebna **večina poslancev**, ki so prisotni na **seji**.
Na ponovnih **volitvah** se za **kandidate** glasuje po določenem vrstnem redu.
Najprej se glasuje za **kandidate**, ki so na prejšnjih **volitvah** dobili največ glasov.
Potem se glasuje za **kandidate**, ki so do **volitev** vložili **kandidaturo**.
Med temi ima prednost **kandidat**, ki ga je predlagal **predsednik republike**.
Če tudi na teh **volitvah** noben **kandidat** ne dobi **večine** glasov,
predsednik republike **razpusti državni zbor** in razpiše nove **volitve**.

Predsednik republike je
predsednik države.

volilna skrinjica

? Razlaga

Ustava v tem členu zelo podrobno ureja korake za izvolitev **predsednika vlade**.
Ustava predvideva več korakov, po katerih lahko pridemo do **predsednika vlade**.
To se zgodi, ko so izvoljeni novi **poslanci**.

Če do izvolitve **predsednika vlade** po vseh korakih ne pride,
se **državni zbor razpusti**.

V tem primeru pride do novih **volitev poslancev**.

➤ 112. člen – imenovanje ministrov

Državni zbor imenuje in **razrešuje ministre**.

Predsednik vlade predlaga imenovanje ali **razrešitev ministra**.

Predlagani **minister** se mora pred imenovanjem predstaviti komisiji **državnega zbora**.

Predlagani **minister** mora odgovarjati na vprašanja komisije **državnega zbora**.

Minister je član vlade, ki je odgovoren za neko področje v državi.

? Razlaga

Ministri so osebe, ki so odgovorne za neko področje v državi.

Na primer: En **minister** je odgovoren za področje **izobraževanja**.

Drugi **minister** je **zadolžen** za področje zdravstva.

Tretji **minister** je **zadolžen** za kmetijstvo.

Ministre predlaga **predsednik vlade**.

Ministre potrdi ali **razreši državni zbor**.

Pred potrditvijo se mora **minister** predstaviti komisiji **državnega zbora**.

Komisija **državnega zbora** se lahko imenuje tudi odbor.

Komisija **državnega zbora** je skupina **poslancev**, ki skrbi za določeno področje.

Komisija pomaga **državnemu zboru** pri delovanju.

Na primer: Odbor za finance, Komisija za **narodni skupnosti**,

Odbor za **izobraževanje**, znanost, šport in mladino ...

Minister se predstavi komisiji za tisto področje, na katerem bo deloval.

Na primer: **Minister** za kmetijstvo se predstavi Odboru za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Člani komisije mu zastavijo različna vprašanja.

Na vprašanja komisije mora **minister** odgovarjati.

Če **ministra razrešijo**, to pomeni, da ne more več opravljati svojega **dela**.

► 113. člen – prisega vlade

Ko so **predsednik vlade** in **ministri** izvoljeni, izrečejo prisego.

Prisego izrečejo pred **državnim zborom**.

Prisega je zapisana v 104. členu ustave.

? Razlaga

Ko so **predsednik vlade** in **ministri** izvoljeni, izrečejo prisego.

Prisega je **javna** in slovesna obljuba.

Prisego izrečejo pred **državnim zborom**.

Prisega je zapisana v 104. členu ustave.

S prisego **predsednik vlade** in **ministri** obljubijo:

- da bodo upoštevali pravila, ki so zapisana v Ustavi Republike Slovenije.
- da bodo delali, kot mislijo, da je najbolj prav.
- da bodo z vsemi svojimi močmi delali v dobro države Slovenije in njenih **državljanov**.

➤ 114. člen – organizacija vlade

Predsednik vlade skrbi za enotnost politične usmeritve **vlade**.

Predsednik vlade skrbi za upravne usmeritve **vlade**.

Predsednik vlade usklajuje **delo ministrov**.

Vsi **ministri** so odgovorni za **delo vlade**.

Vsak **minister** je odgovoren za **delo** svojega **ministrstva**.

Zakon ureja sestavo in delovanje **vlade**.

Zakon tudi ureja število **ministrstev**,

pristojnosti ministrstev in **organizacijo ministrstev**.

Ministrstvo je **državni organ**.

Ministrstvo skrbi za
neko področje v državi.

Ministrstvo vodi **minister**.

? Razlaga

Predsednik vlade skrbi za to, da je delovanje **vlade** enotno in v skladu z ustavo.

To pomeni, da **ministri** o isti stvari v **javnosti** ne morejo zagovarjati različnih mnenj.

Predsednik vlade skrbi tudi za to,

da so v **vladi** enakomerno zastopana različna mnenja.

Predsednik vlade usklajuje **delo ministrov**.

To pomeni, da skrbi, da vsi **ministri** dobro delajo.

Vsak **minister** je odgovoren za **delo** svojega **ministrstva**.

To pomeni, da **minister** skrbi, da njegovo **ministrstvo** dela dobro in v skladu z zakoni.

Minister je prav tako odgovoren, če **ministrstvo** dela slabo.

Zakon ureja:

- kako je **vlada** sestavljena,
  - kako **vlada** deluje,
  - število **ministrstev**,
  - kaj dela posamezno **ministrstvo**,
  - kako je **ministrstvo organizirano**.
-

➤ 115. člen – prenehanje funkcije predsednika in ministrov vlade

Funkcija predsednika vlade in **ministrov** se konča po **volitvah**, ko se sestane nov **državni zbor**.

Funkcija ministrov se konča tudi s prenehanjem **funkcije predsednika vlade**.

Funkcija ministra se konča z **razrešitvijo** ali odstopom **ministra**.

Ob prenehanju **funkcije** mora **minister** opravljati tekoče **delo** do:

- izvolitve novega **predsednika vlade** ali
- do imenovanja novih **ministrov**.

? Razlaga

Predsednik vlade in **ministri** prenehajo opravljati svoje **delo**, ko se sestane nov **državni zbor**.

Nov **državni zbor** se sestane po **volitvah**.

Ministri prenehajo delovati tudi,

če preneha delovati **predsednik vlade**.

Ministri morajo **delo** vseeno opravljati, dokler ni izvoljen nov **predsednik vlade**.

Ministri prenehajo delovati, če jim odvzamejo pravico delati ali če odstopijo.

Minister odstopi, če ne želi biti več **minister**.

➤ 116. člen – nezaupnica vladi

Državni zbor lahko izglasuje **nezaupnico vladi**.

Nezaupnico vladi se lahko izglasuje na predlog vsaj 10 **poslancev**.

Nov **predsednik vlade** mora dobiti vsaj 46 glasov **poslancev državnega zbora**.

Vseeno mora dotedanji **predsednik vlade** skupaj s svojimi **ministri** opravljati **delo** do prisege nove **vlade**.

Med predlogom za izvolitev novega **predsednika vlade** in **volitvami** morata preteči najmanj 2 dneva.

To velja, če vsaj 60 **poslancev** v **državnem zboru** ne glasuje drugače ali če je država v **vojnem ali izrednem stanju**.

Če je bil **novi predsednik vlade** izvoljen tako, kot piše v četrtem odstavku 111. člena, je dotedanjemu izrečena **nezaupnica**.

To se zgodi, če je bil novi **predsednik vlade** izvoljen z **večino glasov poslancev** na seji.

? Razlaga

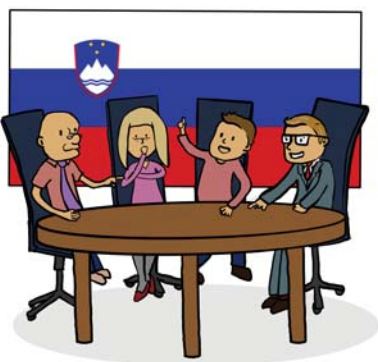
Državni zbor lahko izglasuje **nezaupnico vladi**.

To pomeni, da **vlada** ne more več delovati.

Državni zbor **nezaupnico vladi** izglasuje tako, da izvoli novega **predsednika vlade**.

Predlog za to mora dati vsaj 10 **poslancev**.

Da je izvoljen nov **predsednik vlade**, mora dobiti vsaj 46 glasov **poslancev**.

Vlada so ljudje,
ki vodijo državo.

Stari **predsednik vlade** je **razrešen**, ko je izvoljen nov **predsednik vlade**.

Med predlogom za izvolitev novega **predsednika vlade** in **volitvami** morata miniti najmanj 2 dni.

Roka 2 dni se ni treba držati:

- če 60 od 90 **poslancev** glasuje drugače,
- če je država v vojni,
- če je **država v nevarnosti**.

Poslanec je izvoljen predstavnik vseh ljudi.
Poslance izvolimo volivci na volitvah.
Poslanci sestavljajo državni zbor.

Lahko se zgodi, da je **predsednik vlade** izvoljen tako, kot piše v 4. odstavku 111. člena.

Tam piše, da se to zgodi,

če za **predsednika vlade** v prvem poskusu ni izvoljen noben **kandidat**.

Da se v tem primeru **poslanci** izognejo **razpustitvi državnega zbora**, lahko v dveh dneh izberejo novega **predsednika vlade**.

Novi **predsednik vlade** je v tem primeru lahko izvoljen, če je zanj glasovala **večina poslancev** na **seji**.

To se lahko zgodi na predlog 10 **poslancev**.

► 117. člen – zaupnica vladi

Predsednik vlade lahko zahteva glasovanje o **zaupnici vlade**.

Če **vlada** ne dobi vsaj 46 glasov vseh **poslancev**,

mora **državni zbor** v 30 dneh izvoliti novega **predsednika vlade**.

Če ni izvoljen novi **predsednik vlade**,

lahko **državni zbor** na ponovnem glasovanju izglasuje **zaupnico** dosedanji **vladi**.

Če **državni zbor** ne izvoli novega **predsednika vlade** ali ne izglasuje **zaupnice**, **predsednik republike** razpusti **državni zbor** in razpiše nove **volitve**.

Predsednik vlade lahko **zaupnico** veže na sprejem zakona ali kakšne druge odločitve v **državnem zboru**.

Če odločitev ni sprejeta, je **vlada** dobila **nezaupnico**.

Med zahtevo za glasovanje o **zaupnici** in glasovanjem morata miniti najmanj 2 dneva.

? Razlaga

Predsednik vlade lahko v **državnem zboru** zahteva, da **poslanci** glasujejo o **zaupnici vlade**.

To pomeni, da preveri, kakšno podporo ima **vlada** v **državnem zboru**.

Vlada ima podporo, če dobi **večino** vseh glasov.

To pomeni, da podporo **vladi** izkaže vsaj 46 od 90 **poslancev**.

Če **vlada** ne dobi vsaj 46 glasov,

mora **državni zbor** v enem mesecu izvoliti novega **predsednika vlade** ali pa ponovno glasovati o tem, kakšno podporo ima **vlada**.

Če **državni zbor** ne izglasuje novega **predsednika vlade** ali podpore **vladi**, potem **predsednik republike razpusti državni zbor**.

To pomeni, da ta **državni zbor** ne deluje več.

Predsednik republike tako razpiše nove **volitve za državni zbor**.

Predsednik vlade lahko podporo v **državnem zboru** preveri, ko želi sprejeti kakšen nov zakon ali kakšno drugo pomembno odločitev.

Če **državni zbor** ne sprejme zakona ali odločitve, pomeni, da je **vlada** dobila **nezaupnico**.

Vlada v **državnem zboru** nima podpore.

Od takrat, ko **predsednik vlade** zahteva glasovanje o podpori **vladi**, pa do glasovanja mora miniti najmanj 2 dni.

► 118. člen – interpelacija

V **državnem zboru** lahko najmanj 10 **poslancev** sproži interpelacijo o **delu vlade** ali **ministrov**.

Če po interpelaciji **večina poslancev** izreče **nezaupnico vladi** ali **ministru**, **državni zbor vlado** ali **ministra razreši**.

V parlamentarni zgradbi deluje **državni zbor**.

? Razlaga

V **državnem zboru** lahko vsaj 10 **poslancev** sproži interpelacijo o **delu vlade** ali **ministrov**.

To pomeni, da bo **državni zbor** preveril, ali **večina poslancev državnega zbora** še podpira **vlado** ali **ministra**.

To se zgodi takrat, kadar **poslanci** trdijo, da **vlada** ne deluje po zakonih in v korist države.

Vlada ali **minister** lahko odgovorita na očitke o interpelaciji.

Z odgovori **vlada** ali **minister** zagovarja svoje **delo**.

Po interpelaciji **poslanci** glasujejo o **nezaupnici vladi** ali **ministru**.

To pomeni, da glasujejo o tem, ali še podpirajo **vlado** ali **ministra**.

Če **večina poslancev** izglasuje **nezaupnico vladi**, potem **državni zbor vlado razreši**.

To pomeni, da **vlada** ne sme več delovati in je potrebno izvoliti novega **predsednika** in novo **vlado**.

Če **večina poslancev** izglasuje **nezaupnico ministru**, **državni zbor ministra razreši**.

To pomeni, da **minister** ne sme več delati in je potrebno imenovati novega **ministra**.

► 119. člen – obtožba zoper predsednika vlade in ministre

Državni zbor lahko **predsednika vlade** ali **ministre** obtoži neupoštevanja ustave in zakonov pri opravljanju njihovih **funkcij**.

To **obtožbo državni zbor** poda **ustavnemu sodišču**.

Ustavno sodišče obravnava **obtožbo**, kot je določeno v 109. členu.

? Razlaga

Državni zbor lahko **predsednika vlade** ali **ministre** obtoži, da pri svojem **delu** niso upoštevali ustave in zakonov.

To **obtožbo državni zbor** poda **ustavnemu sodišču**.

To pomeni, da **državni zbor** pošlje **tožbo ustavnemu sodišču**.

Ustavno sodišče sodi **predsedniku vlade** ali **ministrom**.

Sodišče odloča o tem, ali **ministri** in **vlada** res niso upoštevali zakonov.

Sodišče lahko ugotovi, da so krivi.

Sodišče jih lahko tudi oprostí.

To pomeni, da niso krivi.

Ustavno sodišče jih obravnava tako, kot je zapisano v 109. členu ustave.

To je tako, da jim lahko tudi odvzamejo **funkcijo predsednika vlade** ali **ministra**.

Če jim odvzamejo **funkcijo**, to pomeni, da ne morejo več opravljati svojega **dela**.

D) Uprava

➤ 120. člen – organizacija in delo uprave

Zakon ureja:

- **organizacijo** uprave,
- pravice in **dolžnosti** uprave,
- način imenovanja **funkcionarjev** uprave.

Upravni organi opravljajo svoje **delo** samostojno.

Pri tem morajo upoštevati ustavo in zakone.

Proti odločitvam in dejanjem upravnega organa ali

nosilca javnega pooblastila je zagotovljeno **sodno varstvo** pravic in interesov.

? Razlaga

Zakon ureja:

- **organizacijo** uprave,
- pravice in **dolžnosti** uprave,
- način imenovanja **funkcionarjev** uprave.

Upravni organi so organi, ki opravljajo upravne naloge.

To so na primer: **ministrstva** in upravne enote.

Upravni organi opravljajo svoje **delo** samostojno.

Upravni organi morajo pri svojem **delu** upoštevati ustavo in zakone.

Vsak **državljan** ali **organizacija** lahko zoper vsako odločitev ali dejanje

upravnega organa ali **nosilca javnega pooblastila** zahteva varstvo svojih pravic in interesov pred **sodiščem**.

Tako je zagotovljeno varstvo naših pravic in interesov.

➤ 121. člen – javno pooblastilo

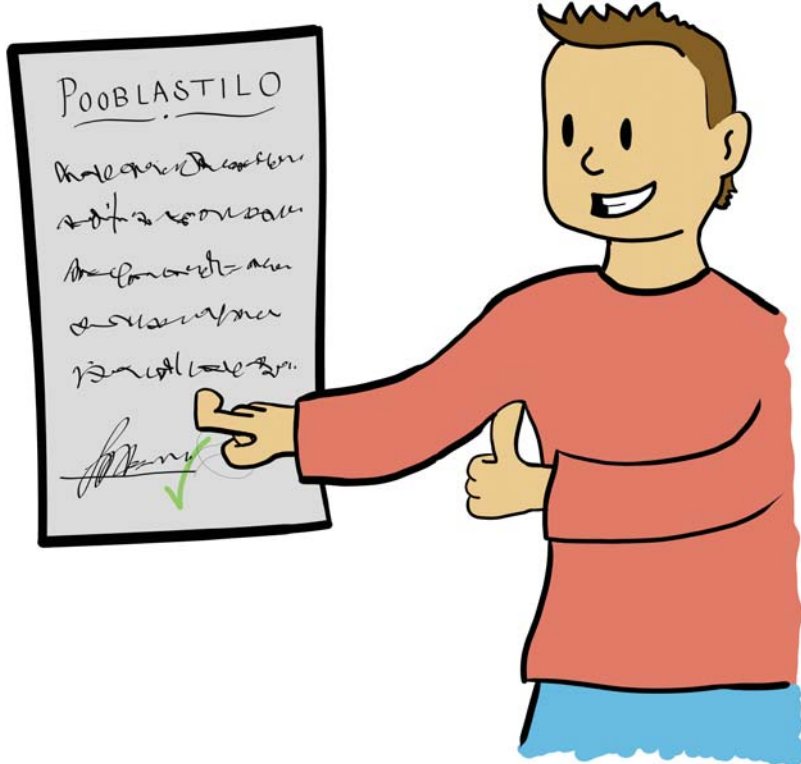
Pravne ali fizične osebe lahko dobijo **javno pooblastilo** za opravljanje določenih nalog državne uprave.

To ureja zakon.

? Razlaga

Pravne osebe so zavodi, društva in druge **organizacije**.

Pravne osebe ustanovijo in vodijo ljudi.

Pooblastilo je pravica za opravljanje kakšnega dejanja ali naloge.

Fizične osebe smo ljudje.

Pravne ali fizične osebe lahko dobijo **javno pooblastilo**.

Pooblastilo tem osebam dovoljuje,

da opravljajo določene naloge državne uprave.

To so naloge, ki so potrebne, da država nemoteno deluje in da **državljeni** lahko uresničujejo svoje pravice in obveznosti.

Na primer:

- uveljavljanje pravice do socialne pomoči,
- uveljavljanje pravic iz naslova invalidnosti,
- registracija osebnega avtomobila in izdaja prometnega dovoljenja.

To ureja zakon.

➤ 122. člen – zaposlitev v upravnih službah

V upravnih službah se lahko **zaposliš** samo na podlagi **javnega** natečaja.

To pravilo ne velja v primerih, ki jih ureja zakon.

Vsak si lahko sam izbira, kaj bo delal in kam bo hodil v službo.

? Razlaga

Upravne službe so službe v upravnih organih.

To so na primer: službe na **ministrstvih**, na upravnih enotah, občinski upravi ...

Če se želiš **zaposliti** v upravnih službah, se moraš prej prijaviti na **javni** natečaj.

Javni natečaj je **javna** objava razpisa za prosto delovno mesto.

Ta objava se nahaja na primer: na spletni strani, oglasni deski, v časopisu ...

S to objavo se iščejo osebe, ki imajo ustrezno **izobrazbo** in bi odgovorno in uspešno opravljale določeno **delo** ali službo.

Na **javni** natečaj se lahko prijavi vsak.

Na natečaju potem izberejo ustrezno osebo, ki jo **zaposlijo**.

Zakon lahko določi primere,

ko za **zaposlitev** v upravni službi ni potreben **javni** natečaj.

E) Obramba države

► 123. člen – dolžnost sodelovanja pri obrambi države

Državljeni Slovenije morajo sodelovati pri **obrambi** države.

Zakon ureja, na kakšen način **državljeni** sodelujejo pri **obrambi**.

Tistim, ki zaradi svoje vere ali razmišljanj nočejo aktivno sodelovati v vojski, je potrebno poiskati drug način sodelovanja pri **obrambi** države.

? Razlaga

Vsi smo dolžni braniti državo, kadar je to potrebno.

Kaj moramo narediti, ureja zakon.

Za **obrambo** države je najbolj **zadolžena** vojska.

Nekateri nočejo sodelovati v vojaški **obrambi** države.

Njim se omogoči, da sodelujejo pri **obrambi** države na drug način.

➤ 124. člen – obramba države

Slovensko ozemlje moramo ohraniti celotno in **nedotakljivo**.

Zakon ureja, kako bo država branila svoje **ozemlje**.

Ta zakon sprejmejo **poslanci** v **državnem zboru**.

Z zakonom se morata strinjati dve tretjini vseh **poslancev** na **seji**.

Državni zbor nadzoruje **obrambo** države.

Pri tem mora **državni zbor** upoštevati **načela** mirovne politike, kulture miru in nenasilja.

? Razlaga

Okoli Slovenije je državna meja.

Ta meja loči **slovensko ozemlje** od drugih držav okoli nas.

Te meje moramo ohranjati in ne spreminjati.

Obraniti moramo **slovensko ozemlje**.

Kako bomo **ozemlje** države branili,

določijo **poslanci** v **državnem zboru** v posebnem zakonu.

Državni zbor nadzoruje tudi **obrambo** države.

Pri pisanju zakonov o varovanju države mora **državni zbor** upoštevati:

- da ohranjajo mir med državami in
- da se sporov ne rešuje z nasiljem.

Slovensko ozemlje in slovenska meja z drugimi državami.

Obrambne sile so vojska. **Obrambne sile** skrbijo za varnost cele države.

F) Sodstvo

➤ 125. člen – neodvisnost sodnikov

Sodnik je pri sojenju neodvisen.

Sodnik mora pri svojem delu upoštevati ustavo in zakone.

Sodišče odloča o pomembnih zadevah.

Sodnik je oseba, ki na **sodišču** odloča o sporih in **obtožbah**.

? Razlaga

Sodnik je pri **sojenju** o sporih in odločanju o **kaznivih dejanjih** samostojen. To pomeni, da mu nobena oseba ali **organizacija** ne sme dajati navodil, kako naj sodi.

Sodnik mora pri svojem **delu** upoštevati ustavo in zakone.

➤ 126. člen – ureditev in pristojnosti sodišč

Zakon ureja:

- kako so **sodišča** urejena,
- **pristojnost sodišč**.

Izrednih **sodišč** ni dovoljeno ustanoviti.

V mirnem času ni dovoljeno ustanoviti vojaških **sodišč**.

? Razlaga

Zakon ureja, kako so **sodišča** urejena.

Zakon ureja **pristojnosti sodišč**.

Različna **sodišča** odločajo o različnih stvareh.

Pristojnost sodišč pomeni, katero **sodišče** odloča o:

- **kazenski odgovornosti** in izreku kazni v posameznem primeru,
- sporu o posameznih primerih med posamezniki in **organizacijami** v civilnih zadevah,
- delovnih in socialnih sporih,
- **upravnih sporih** z državo in njenimi organi,
- drugih zadevah.

Višja **sodišča** odločajo o pritožbah proti odločitvam prvostopenjskih **sodišč**.

V Sloveniji je prepovedano ustanoviti izredno **sodišče**.

Izredno **sodišče** je **sodišče**,

pred katerim bi bile pravice posameznikov in **organizacij** slabše varovane.

Vojaška **sodišča** lahko v Sloveniji ustanovimo le, če je v naši državi vojna.

Vojaško **sodišče** je **sodišče**, ki odloča o goljufijah,

umorih in drugih prepovedanih dejanjih vojaških oseb.

Vojaško **sodišče** lahko odloča tudi o drugih **kaznivih dejanjih**.

To so na primer: **kazniva dejanja** oseb, ki vplivajo na **obrambo** in varnost države.

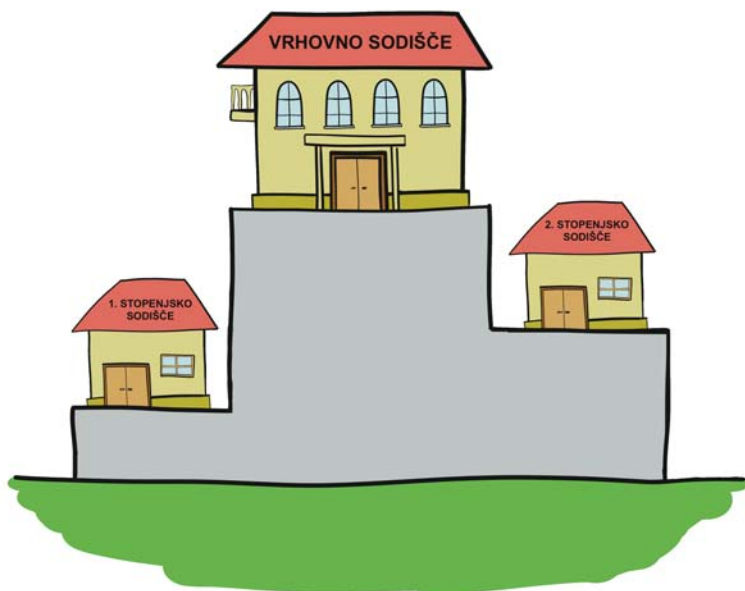
► 127. člen – vrhovno sodišče

Vrhovno sodišče je najvišje **sodišče** v državi.

Vrhovno sodišče odloča o:

- rednih **pravnih sredstvih**,
- izrednih **pravnih sredstvih**.

Zakon ureja, katere druge naloge mora **vrhovno sodišče** še opravljati.

? Razlaga

Vrhovno sodišče je najvišje **sodišče** v državi.

To pomeni, da odloča o tem, ali so druga **sodišča** odločila pravilno.

Redno **pravno sredstvo** je pritožba na **sklep** ali **sodbo**, ki še nista **pravomočna**.

Izredni **pravni sredstvi** sta revizija in zahteva za varstvo **zakonitosti** zoper **pravnomočne sodbe sodišč** druge stopnje.

Revizija je vloga stranke, s katero stranka zahteva preverjanje **pravnomočne sodbe**.

Z izrednim **pravnim sredstvom** se lahko doseže, da **vrhovno sodišče** preizkusi, ali je višje **sodišče** pravilno odločilo o tvoji pritožbi proti **sodbi sodišča** prve stopnje.

Vrhovno sodišče tudi skrbi,

da druga **sodišča** v vseh primerih zakon razlagajo enako in sprejemajo enake **sodbe**.

Zakon ureja, katere druge naloge mora **vrhovno sodišče** še opravljati.

➤ 128. člen – udeležba državljanov pri izvajanju sodne oblasti

Državljeni lahko direktno sodelujejo pri izvajanju sodne **oblasti**.

Zakon ureja, kdaj in kako lahko **državljeni** to počnejo.

? Razlaga

Državljeni lahko direktno sodelujejo pri odločanju **sodišč**.

Zakon ureja, kdaj in kako **državljeni** sodelujejo kot člani senata, ki na **sodišču** odloča o nekaterih pomembnih zadevah.

Senat sestavljajo 1 redni **sodnik** in 2 **sodnika** porotnika.

Če se odloča o najhujših **kaznivih dejanjih**,

senat sestavljajo 2 redna **sodnika** in 3 **sodniki** porotniki.

Sodnik porotnik je posebej imenovan ali izvoljen **državljan**, ki ni v službi pri **sodišču**.

državljan
Slovenije

Sodnik je oseba, ki na **sodišču** odloča o sporih in **obtožbah**.

➤ 129. člen – trajnost sodniške funkcije

Zakon ureja starost osebe, ki se jo lahko izvoli za **sodnika**.

Zakon ureja tudi druge pogoje za izvolitev **sodnika**.

Ko je oseba izvoljena za **sodnika**,

lahko ta oseba opravlja naloge **sodnika** do upokojitve.

Zakon ureja, pri kateri starosti mora **sodnik** v **pokoj**.

? Razlaga

Ko je oseba izvoljena za **sodnika**,

lahko ta oseba opravlja naloge **sodnika** do **pokoja**.

Zakon ureja:

- najnižjo starost osebe, ki se jo lahko izvoli za **sodnika**,
  - druge pogoje za izvolitev **sodnika**,
  - starost, pri kateri mora **sodnik** v **pokoj**.
- Takrat preneha njegova sodniška **funkcija**.

➤ 130. člen – izvolitev sodnikov

Sodnike voli **državni zbor**.

Sodnike mora **državnemu zboru** predlagati **sodni svet**.

Sodni izbira sodnike.
Sodni svet skrbi,
da so za **sodnike** izbrani
najboljši **kandidati**

► 131. člen – sodni svet

Sodni svet sestavlja 11 članov.

Predsednik republike predlaga **državnemu zboru** 5 članov za izvolitev v **sodni svet**.

Teh 5 članov lahko **predsednik republike** izbere med:

- profesorji prava,
- odvetniki,
- drugimi **pravniki**.

Ostalih 6 članov **sodnega sveta** izmed sebe izvolijo **sodniki**.

Sodni svet ima **predsednika**.

Predsednik sodnega sveta je eden izmed 11 članov **sodnega sveta**.

Člani **sodnega sveta** se sami odločijo,

kateri član bo postal **predsednik sodnega sveta**.

► 132. člen – prenehanje in odvzem sodniške funkcije

Zakon ureja, kdaj mora **sodnik** prenehati opravljati svoje **delo**.

Sodni svet lahko predlaga tudi, da se **sodnika razreši**.

To lahko **sodni svet** stori le, če **sodnik** pri svojem **delu** krši ustavo ali huje krši zakon.

Sodnika lahko **razreši** le **državni zbor**.

To **državni zbor** stori tudi, če se s **pravnomočno sodbo** ugotovi, da je **sodnik** pri svojem **delu** namerno storil **kaznivo dejanje**.

Sodnik je oseba, ki na **sodišču** odloča o sporih in **obtožbah**.

Kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki je v zakonu zapisano kot prepovedano in kaznivo.

➤ 133. člen – nezdružljivost sodniške funkcije

Funkcija sodnika ni združljiva s funkcijami v:

- drugih **državnih organih**,
- **občinskih organih oblasti**,
- organih **političnih strank**.

Zakon ureja še, katerih drugih nalog in dejavnosti **sodnik** ne sme opravljati.

➤ 134. člen – imuniteta sodnika

Sodnik, ki sodeluje pri **sojenju**, ni odgovoren za mnenje, ki ga je dal pri odločanju o posamezni zadevi.

Sodnik ne sme biti v **priporu**, če tega ne dovoli **državni zbor**.

Proti **sodniku** se ne sme sprožiti **kazenski postopek** zaradi storitve **kaznivega dejanja** v zvezi s **sojenjem**.

To se lahko stori le, če to dovoli **državni zbor**.

Imuniteta pomeni, da je oseba posebno zavarovana pred **kazenskim postopkom**. **Imuniteta** je posebna pravica, ki jo imajo **poslanci, sodniki ...**

G) Državno tožilstvo

➤ 135. člen – državni tožilec

Državni tožilec oblikuje in zastopa **kazenske obtožbe**.

Zakon ureja druge naloge **državnih tožilcev**.

Ureditev in naloge državnih tožilcev ureja zakon.

? Razlaga

Državni tožilec je oseba, ki zastopa državo v **kazenskih postopkih** pred **sodišči**.

Državni tožilec s pomočjo policije zbira **dokaze** o **kaznivem dejanju** in o tem, kdo ga je storil.

Storilca **kaznivega dejanja** obtoži pred **sodiščem** in predlaga, kakšno kazen naj mu **sodišče** izreče.

Zakon ureja še druge naloge **državnega tožilca**.

➤ 136. člen – nezdržljivost funkcije državnega tožilca

Funkcija državnega tožilca ni združljiva s funkcijami v:

- drugih **državnih organih**,
- **občinskih organih oblasti**,
- organih **političnih strank**.

Zakon ureja še, katerih vseh nalog in dejavnosti **državni tožilec** ne sme opravljati.

H) Odvetništvo in notariat

➤ 137. člen – odvetništvo in notariat

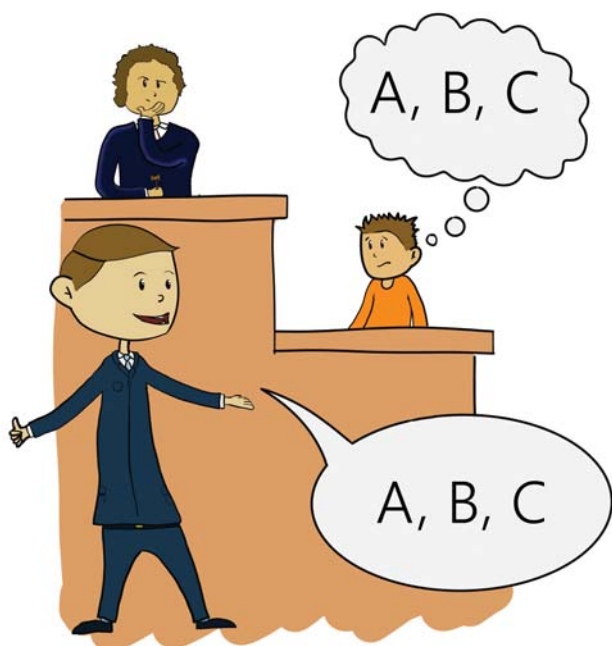
Odvetništvo je eden izmed **pravosodnih organov**.

Odvetništvo je samostojna in **neodvisna služba**.

Delovanje odvetništva ureja zakon.

Notariat je **javna služba**.

Delovanje notariata ureja zakon.

Odvetnik je oseba, ki pomaga drugim osebam, skupinam ali **organizacijam** na **sodiščih**.

? Razlaga

Odvetništvo je eden izmed **pravosodnih organov**.

Odvetništvo je poklic, ki ga opravljajo ljudje, ki jim rečemo **odvetniki**.

Notariat je vrsta **javne službe**, ki jo opravljajo notarji.

Notarstvo je poklic, ki ga opravljajo ljudje, ki jim rečemo notarji.

Notarji sestavljajo **pravne dokumente**, zagotavljajo varnost pri pravnih poslih, nudijo pravno svetovanje in hranijo **pravne dokumente** in denar.

5. SAMOUPRAVA

A) Lokalna samouprava

➤ 138. člen – uresničevanje lokalne samouprave

Slovenija ima **lokalno samoupravo**.

Prebivalci Slovenije izvajajo **lokalno samoupravo** v **občinah** in drugih **lokalnih skupnostih**.

Občina je območje enega ali več naselij.

? Razlaga

Slovenija je razdeljena na **občine** in druge **lokalne skupnosti**.

Lokalne skupnosti same skrbijo za:

- svoj razvoj in
- svoje prebivalce.

Na primer: skrbijo za ceste in poti, za **javni** prevoz, za okolje, vrtce in osnovne šole, **organizirajo** različne prireditve.

➤ 139. člen – občina

Občina je **samoupravna lokalna skupnost**.

Območje **občine** je sestavljeno iz enega naselja.

Naselje je skupina hiš, v katerih živijo ljudje.

V **občino** lahko spada tudi več naselij,

če imajo prebivalci v teh naseljih skupne potrebe in interese.

Občina se ustanovi z zakonom.

Najprej na **referendumu** prebivalci

določenega območja glasujejo,

ali se strinjajo, da se ustanovi nova **občina**.

Če se prebivalci strinjajo z ustanovitvijo nove **občine**,

državni zbor sprejme zakon o ustanovitvi **občine**.

Zakon določi območje **občine**.

➤ 140. člen – delovno področje samoupravnih lokalnih skupnosti

V pristojnost občine spadajo lokalne zadeve.

To so zadeve, ki se nanašajo samo na prebivalce občine.

Lokalne zadeve občina ureja samostojno.

Država lahko določi, da del državnih nalog opravlja občina.

Za to mora država zagotoviti občini dovolj denarja.

To ureja zakon.

Državni organi nadzorujejo, ali občina dobro izvaja državne naloge.

➤ 141. člen – mestna občina

Mesto lahko postane mestna občina.

Zakon ureja, kako in pod katerimi pogoji lahko mesto postane mestna občina.

Mestna občina opravlja tudi naloge, ki se nanašajo na razvoj mest.

Te naloge so določene z zakonom in so sicer v pristojnosti države.

Mestna občina je občina, ki obsega večje mesto.

Večje mesto ima več kot 20 000 prebivalcev.

Mestne občine v Sloveniji so na primer:

Mestna občina Ljubljana, Mestna občina Maribor in Mestna občina Celje.

➤ 142. člen – dohodki občine

Občina potrebuje denar za izvajanje različnih nalog.

Občina ta denar dobi iz lastnih virov.

Viri so načini, kako država ali **občina** pridobivata denar.

Nekatere **občine** so slabše gospodarsko razvite.

Te **občine** ne morejo pridobiti dovolj denarja, da bi opravljale svoje naloge.

Tem **občinam** dodaten denar zagotovi država.

Zakon določi, kdaj država pomaga **občinam** z dodatnim denarjem.

? Razlaga

Občina sama pridobiva denar za svoje delovanje.

Denar za izvajanje različnih nalog **občina** dobi iz lastnih virov in iz državnega **proračuna**.

Lasten vir **občine** so **davki**, komunalni prispevki ...

Nekatere **občine** so slabše razvite.

Te **občine** same ne morejo pridobiti dovolj denarja, da bi opravljale svoje naloge.

Občina se lahko tudi **zadolži**.

To pomeni, da si denar sposodi v banki.

Zakon ureja, kdaj mora država pomagati **občini**.

Naloge **občine** so na primer: skrb za svoje prebivalce, skrb za varstvo okolja ali skrb za gospodarski razvoj.

Tem **občinam** denarno pomaga država.

Občina je območje enega ali več naselij.

► 143. člen – pokrajina

Pokrajina je **samoupravna lokalna skupnost**, ki obsega širše območje več **občin**.

Pokrajina opravlja naloge, ki so širšega pomena za prebivalce **pokrajine**.

Pokrajina opravlja tudi druge naloge, ki so določene z zakonom.

Zakon določi tudi:

- ustanovitev **pokrajine**,
- območje **pokrajine**,
- ime **pokrajine**,
- sedež **pokrajine**.

Ta zakon sprejme **državni zbor**.

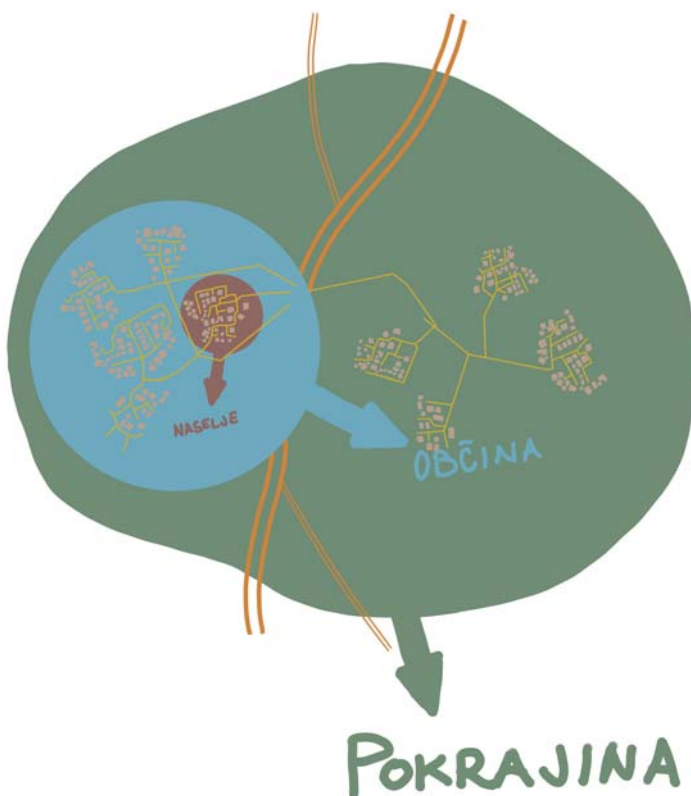
S tem zakonom se morata strinjati dve tretjini **poslancev** na **seji**.

Pri sprejemu zakona morajo sodelovati tudi **občine**.

Država lahko na **pokrajine** prenese svoje naloge.

Država mora **pokrajina**m za to zagotoviti dovolj denarja.

Pravila za prenos **pristojnosti** na **pokrajine** ureja zakon.

Pokrajina je območje več **občin**.

? Razlaga

Pokrajina je območje več **občin**.

Pokrajina je **samoupravna lokalna skupnost**.

To pomeni, da sama skrbi za svoj razvoj in svoje prebivalce.

Pokrajina upravlja zadeve, ki se nanašajo na prebivalce **pokrajine**.

Upravlja tudi druge zadeve, ki so določene z zakonom.

Pokrajina se ustanovi z zakonom.

V zakonu je zapisano območje **pokrajine**.

Zapisano je tudi ime **pokrajine** in njen sedež.

Sedež **pokrajine** je kraj, v katerem poteka vodenje **pokrajine**.

Pokrajina se ustanovi z zakonom.

Zakon mora sprejeti **državni zbor**.

Z zakonom se morata strinjati vsaj dve tretjini **poslancev** na **seji**.

Pri sprejemu zakona morajo sodelovati tudi **občine**.

Država lahko na **pokrajine** prenese svoje naloge.

Država mora **pokrajina**m za izvajanje državnih nalog zagotoviti dovolj denarja.

To ureja zakon.

Poslanec je izvoljen predstavnik vseh ljudi.
Poslance izvolimo **volivci** na **volitvah**.
Poslanci sestavljajo **državni zbor**.

➤ 144. člen – nadzor državnih organov

Državni organi nadzorujejo zakonitost dela organov lokalne skupnosti.

? Razlaga

Državni organi nadzorujejo, ali **organi lokalne skupnosti** delajo **zakonito**.

To pomeni, da preverjajo, ali pri svojem **delu** upoštevajo zakone.

B) Druga samouprava

➤ 145. člen – samouprava na področju družbenih dejavnosti

Državljeni se lahko svobodno združujejo za uveljavljanje svojih interesov.

Država lahko z zakonom **državljanom** prepusti urejanje zadev, za katere je sicer **pristojna** država.

? Razlaga

Državljeni se lahko povezujejo v društva in druge oblike združevanja.

To naredijo zato,

da lahko uresničujejo svoje želje po kakšnem skupnem udejstvovanju.

Na primer: Ljudje, ki želijo skupaj peti, ustanovijo pevsko društvo.

Zborovsko petje je skupen interes teh ljudi.

Država lahko **državljanom** z zakonom prepusti,

da urejajo posamezne zadeve države.

6. JAVNE FINANCE

➤ 146. člen – financiranje državne in lokalnih skupnosti

Država in **lokalne skupnosti** pridobivajo **sredstva**.

Sredstva uporabijo za uresničevanje svojih nalog.

Sredstva so: **davki**, druge obvezne **dajatve** in **prihodek** lastnega premoženja.

Država in **lokalne skupnosti** vrednost svojega premoženja prikažejo s premoženjskimi bilancami.

? Razlaga

Država in **lokalne skupnosti** pridobivajo denar za opravljanje svojih nalog.

Denar pridobijo z **davki**,

z drugimi obveznimi **dajatvami** in z zaslužki od svojega premoženja.

Država ali **lokalne skupnosti** prikažejo svoje premoženje v premoženjski bilanci.

Premoženje je denar oziroma stvari, ki jih ima kdo v svoji lasti.

Na primer: denar, zemljišča, hiše in druge **nepremičnine**.

Premoženjska bilanca je finančno stanje države.

V premoženjski bilanci so prikazani tudi dolgovi države ali **lokalne skupnosti**.

V premoženjski bilanci je prikazano tudi,

koliko so drugi dolžni državi ali **lokalni skupnosti**.

Davek je denar,
ki ga morajo davkoplačevalci plačati državi.
Z **davki** država skrbi za delovanje šol,
zdravstva, **kulture**, športa ...
Država tudi skrbi, da imamo dobre ceste,
javni prevoz, dostop do vode in elektrike ...

➤ 147. člen – davki

Država z zakonom predpisuje **davke**, **carine** in druge **dajatve**.

Lokalne skupnosti predpisujejo **davke** in druge **dajatve**.

Pogoje za to urejata ustava in zakon.

? Razlaga

Država predpiše **davke**.

Država predpiše **carine**.

Država predpiše tudi druge **dajatve**,

na primer: prispevki za **zdravstveno zavarovanje, pokojninsko zavarovanje ...**

Lokalne skupnosti lahko same predpisujejo,

koliko **davkov** in drugih **dajatev** jim moramo plačati.

Pri tem morajo upoštevati ustavo in zakon.

Davek je denar,
ki ga morajo davkoplačevalci plačati državi.
Z **davki** država skrbi za delovanje šol,
zdravstva, **kulture**, športa ...
Država tudi skrbi, da imamo dobre ceste,
javni prevoz, dostop do vode in elektrike ...

► 148. člen – proračun

Vsi **prihodki** in **izdatki** za **financiranje javne porabe**
morajo biti zajeti v **proračunu** države.

Prihodki in **izdatki proračuna** države se morajo izenačiti v srednjeročnem obdobju.
Država se pri tem ne sme **zadolževati**.

Od tega **načela** se lahko začasno odstopi samo v izjemnih okoliščinah za državo.

Državni zbor sprejme zakon, ki ureja kako in koliko časa se lahko odstopi od
pravila, da so **prihodki** in **izdatki proračuna** države izenačeni.

V zakonu je zapisano tudi:

- kdaj so izjemne okoliščine in
- kako bodo ravnali ob izjemnih okoliščinah.

Za zakon mora glasovati vsaj 60 **poslancev** v **državnem zboru**.

Proračun mora biti sprejet do 1. dne, ko se začne uporabljati.

Če **proračun** ni pravočasno sprejet, se osebe, ki imajo pravico do **financiranja**,
začasno **financirajo** tako, kot je določeno v prejšnjem **proračunu**.

? Razlaga

Ves denar, ki ga država prejme ali porabi, mora biti zajet v **proračunu** države. **Proračun** za vsako leto sprejme **državni zbor**.

Prihodki in **izdatki** države morajo biti izenačeni v obdobju do 5 let. To pomeni, da država v tem obdobju ne sme porabiti več denarja, kot ga dobi v **proračun**.

To pravilo lahko začasno preneha veljati v izjemnih okoliščinah. Izjemne okoliščine so na primer: vojna, naravne nesreče, gospodarska kriza, epidemija ...

V posameznem letu so lahko **izdatki** večji od **prihodkov**.

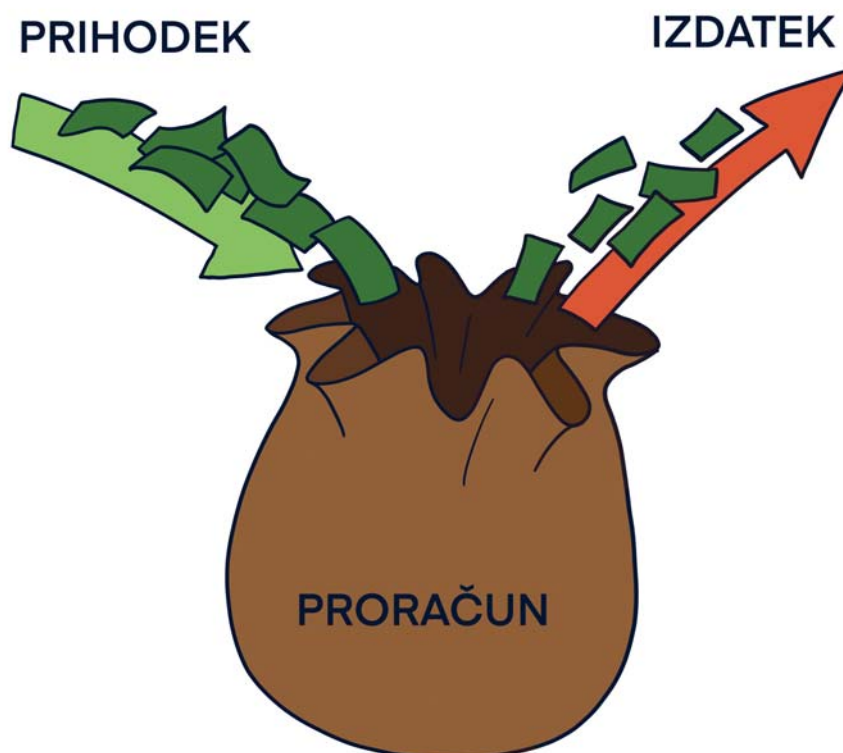
Državni zbor sprejme zakon, ki ureja, kako in koliko časa se lahko odstopi od pravila, da so **prihodki** in **izdatki proračuna** države izenačeni.

V zakonu je zapisano tudi:

- kdaj so izjemne okoliščine in
- kako bodo ravnali ob izjemnih okoliščinah.

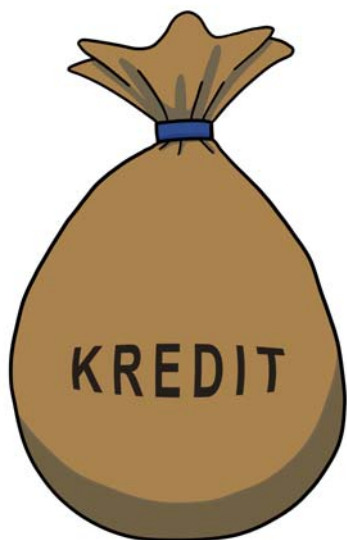
Za zakon mora glasovati vsaj 60 **poslancev**.

Če **proračun** ni sprejet do dne, ko bi moral začeti veljati, se tisti, ki imajo pravico do **financiranja**, **financirajo** po prejšnjem **proračunu**.

➤ 149. člen – krediti v breme državi

Kreditni za državo in poroštvo države za kredite so dovoljeni le na podlagi zakona.

Kredit je posojen denar.
Denar osebi, **podjetju** ali državi večinoma posodi banka.
Denar je potrebno vrniti v določenem času.

? Razlaga

Če hoče država najeti kredit ali prevzeti odgovornost za dolgove drugih oseb, mora o tem odločati **državni zbor**.

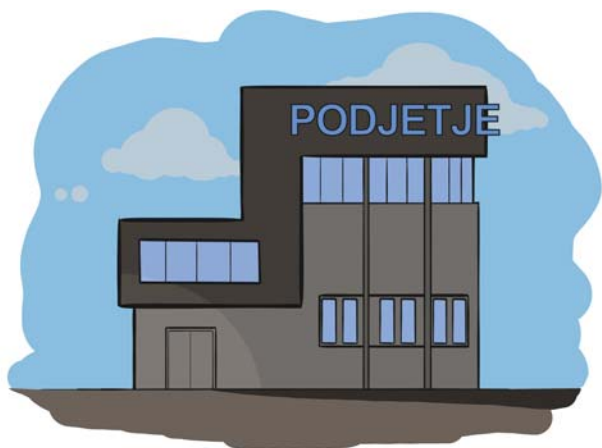
O tem mora sprejeti zakon.

Poroštvo pomeni, da oseba ali več oseb zagotavlja oziroma jamči, da bo druga oseba vrnila posojen denar.

Če druga oseba ne vrne denarja, ga more vrniti oseba, ki je zanjo jamčila.

Republika Slovenija s poroštvom zagotavlja, da bo oseba ali **podjetje** vrnilo denar.

Če **podjetje** ali oseba ne vrne denarja, ga mora vrniti država.

Podjetja izdelujejo izdelke in izvajajo storitve.

Podjetje je na primer: trgovina, tovarna, obrtna delavnica ...

➤ 150. člen – računsko sodišče

Računsko **sodišče** je najvišji **državni organ** nadzora državnih računov, državnega **proračuna** in celotne **javne porabe**.

Ureditev in **pristojnosti** računskega **sodišča** ureja zakon.

Računsko **sodišče** je pri svojem **delu neodvisno**.

Računsko **sodišče** dela v skladu z ustavo in zakoni.

Računsko **sodišče** nadzira, kako država skrbi za svoj denar.

? Razlaga

Računsko **sodišče** je samostojen in **neodvisen državni organ**.

Računsko **sodišče** nadzira porabo **javnih sredstev**.

Računsko **sodišče** nadzoruje:

- državne račune,
- denar, ki ga država porabi,
- denar, ki ga država prejme,
- denar, s katerim država skrbi za osnovne potrebe **državljanov**.

Ureditev in naloge računskega **sodišča** ureja zakon.

Računsko **sodišče** je pri svojem **delu** povsem **neodvisno** in samostojno.

Računsko **sodišče** mora pri svojem **delu** upoštevati ustavo in zakon.

➤ 151. člen – imenovanje članov računskega sodišča

Člane računskega **sodišča** imenuje **državni zbor**.

? Razlaga

Računsko **sodišče** je samostojen **državni organ**.

Računsko **sodišče** nadzira porabo **proračuna** in drugega **javnega** denarja.

Računsko **sodišče** ima **predsednika** in 2 podpredsednika.

Mandat članov računskega **sodišča** traja 9 let.

Člane računskega **sodišča** predlaga **predsednik republike**.

Člane računskega **sodišča** imenuje **državni zbor**.

➤ 152. člen – centralna banka

Slovenija ima centralno banko.

Centralna banka deluje samostojno.

Centralna banka odgovarja samo **državnemu zboru**.

Centralna banka se ustanovi z zakonom.

Guvernerja centralne banke imenuje **državni zbor**.

? Razlaga

Centralna banka je glavna finančna ustanova države.

Centralna banka nadzoruje banke in hranilnice.

Skupaj z Evropsko centralno banko skrbi za stabilnost evra.

Guverner centralne banke je vodja centralne banke.

Guverner skrbi za pomembne odločitve.

Centralna banka nadzoruje banke in hranilnice.

7. USTAVNOST IN ZAKONITOST

➤ 153. člen – usklajenost pravnih aktov

Zakoni, **podzakonski predpisi** in drugi **splošni akti** morajo upoštevati, kar je zapisano v ustavi.

Zakoni morajo upoštevati tudi:

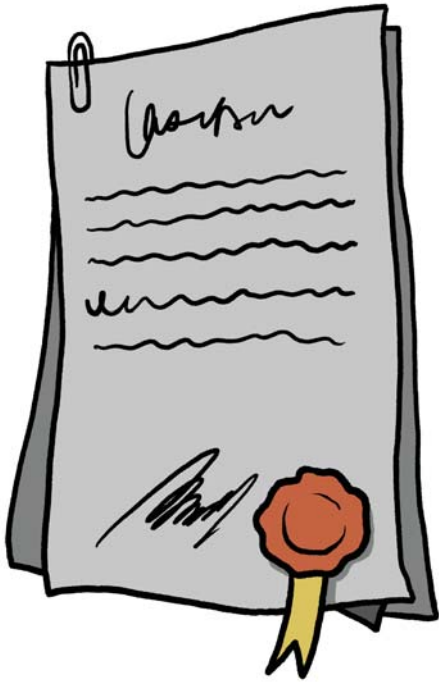
- **načela mednarodnega prava,**
- **mednarodne pogodbe,** ki jih je potrdil **državni zbor.**

Posamezni **podzakonski predpisi** in drugi **splošni akti** morajo biti v skladu z ustavo in zakoni.

Podzakonski predpisi in drugi **splošni akti**

morajo upoštevati tudi druge **mednarodne pogodbe.**

Splošni akti in dejanja državnih in vseh drugih **organov oblasti** morajo temeljiti na zakonu ali na drugem **zakonitem predpisu.**

Mednarodna pogodba je podpisan dogovor med državami.

? Razlaga

Zakoni morajo upoštevati, kar je zapisano v ustavi.

Zakoni morajo upoštevati tudi **načela mednarodnega prava** in **mednarodne pogodbe,** ki jih je potrdil **državni zbor.**

Podzakonski predpisi in drugi uradni zapisi morajo upoštevati, kar je zapisano v ustavi in v zakonih.

Upoštevati morajo tudi **načela mednarodnega prava** in vse potrjene **mednarodne pogodbe.**

Zakone in druge **predpise** morajo upoštevati v **državnih organih,** v **organih lokalne skupnosti** in **nosilci javnih pooblastil,** kadar ti organi odločajo o tvojih pravicah ali pravicah drugih oseb.

➤ 154. člen – veljavnost predpisov in njihovo objavlanje

Preden **predpisi** začnejo veljati, morajo biti objavljeni.

Predpisi začnejo veljati 15 dni po objavi.

V **predpisu** je lahko zapisano tudi drugače.

Državni **predpisi** se objavijo v državnem **Uradnem listu**.

Predpisi lokalnih skupnosti se objavijo v uradnem **glasilu**.

Lokalne skupnosti samo določijo svoje uradno **glasilo**.

Uradni list je **glasilo** države.
V **Uradnih listih** so zapisani novi zakoni, ustava, uradni zapisi, **predpisi**, **mednarodne pogodbe** in uradni **razglasi**.

➤ 155. člen – prepoved povratne veljave pravnih aktov

Zakoni, **predpisi** in drugi **splošni akti** ne morejo veljati za nazaj.

Posamezna pravila v zakonu lahko veljajo za nazaj samo, če:

- tako določi isti zakon,
- to zahteva **javna korist** in
- se s tem ne posega v pridobljene pravice.

? Razlaga

Zakoni, **predpisi** in drugi **splošni akti** začnejo veljati z vnaprej določenim datumom.

To pomeni, da zakoni, **predpisi** in drugi **splošni akti** ne smejo veljati za nazaj.

Za nazaj lahko zakon velja samo, če:

- tako določi isti zakon,
- to zahteva korist **družbe** in
- se s tem ne posega v pravice, ki smo jih že prej pridobili z zakonom.

➤ 156. člen – postopek za oceno ustavnosti

Sodišče lahko meni, da je nek zakon protiustaven.

V takem primeru mora **sodišče postopek** odločanja v posamezni zadevi prekiniti in začeti **postopek** pred **ustavnim sodiščem**.

Ustavno sodišče ugotovi, ali je zakon v skladu z ustavo ali ne.

Nato se nadaljuje **postopek** na **sodišču**.

Ustavno sodišče skrbi za varstvo ustavne ureditve države ter varstvo **človekovih pravic** in **temeljnih svoboščin** v državi.

Ustavno sodišče je varuh ustavnosti in **zakonitosti**.

➤ 157. člen – upravni spor

Državni organi, **lokalni organi** in **nosilci javnih pooblastil** odločajo o:

- pravicah,
- obveznostih,
- pravnih koristih posameznikov in **organizacij**.

O **zakonitosti** teh odločitev odloča:

- **sodišče**, ki odloča v **upravnem sporu**, ali
- drugo **sodišče**, če je tako določeno z zakonom.

Če ni zagotovljeno drugo **sodno varstvo**, potem v **upravnem sporu pristojno sodišče** odloča tudi o:

- **zakonitostih** posameznih dejanj,
- **zakonitostih** uradnih dokumentov, ki posegajo v **ustavne pravice** posameznika.

? Razlaga

Državni organi, lokalni organi in nosilci javnih pooblastil sprejemajo posamezne odločitve o tvojih pravicah in pravicah drugih oseb.

Če se nekdo ne strinja z njihovimi odločitvami, lahko vloži **tožbo**.

Temu pravimo **upravni spor**.

Kdo ima glede na zakone bolj prav, odloči **sodišče**,

če ni za posamezne zadeve določeno drugače.

Sodišče v upravnem sporu odloča tudi o

zakonitosti drugih posameznih dejanj **državnih** in drugih **organov**,

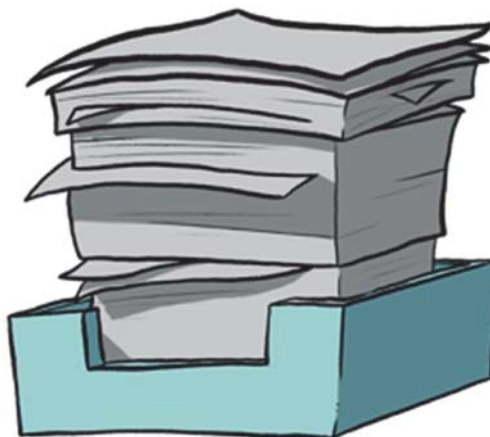
ki vplivajo na tvoje **ustavne pravice** ali pravice drugih oseb.

➤ 158. člen – pravnomočnost

Pravna razmerja, ki so urejena s **pravnomočno odločbo državnega organa**, se lahko:

- **odpravi**,
- **razveljavi** ali
- **spremeni**,

samo v primeru in po **postopku**, ki je določen v zakonu.

? Razlaga

Pravno razmerje je razmerje, ki je urejeno s pravnimi pravili.

S pravnim razmerjem se ureja pravice posameznega **državljana**.

Pravna razmerja posameznih oseb so urejena s **pravnomočno odločbo**.

Na primer: **odločba** o gradbenem dovoljenju,

odločba o pravicah **invalidskega zavarovanja** ...

To **odločbo** izda **državni organ** ali **nosilec javnega pooblastila**.

Na primer: **ministrstvo**, upravne enote, center za socialno **delo**,

zavod za **pokojninsko in invalidsko zavarovanje** ...

V nekaterih primerih se ta **odločba** lahko **odpravi**, **razveljavi** ali spremeni.

V katerih primerih to velja in na kakšen način se to lahko naredi, ureja zakon.

► 159. člen – varuh človekovih pravic in temeljnih svoboščin

Varuh človekovih pravic varuje človekove pravice in temeljne svoboščine.

Varuh človekovih pravic je funkcija.

Oseba, ki opravlja to funkcijo, skrbi,

da se upoštevajo človekove pravice in temeljne svoboščine.

Pravice varuje pri delovanju:

- državnih organov,
- organov lokalne samouprave in
- nosilcev javnih pooblastil.

Za posamezna področja se lahko z zakonom določijo posebni varuhi pravic državljanov.

Varuh človekovih pravic skrbi, da vsi upoštevajo človekove pravice in temeljne svoboščine.

8. USTAVNO SODIŠČE

► 160. člen – pristojnosti ustavnega sodišča

Ustavno sodišče:

- 1) odloča o ujemanju zakonov z ustavo.
- 2) odloča o ujemanju zakonov in drugih pravil s potrjenimi **mednarodnimi pogodbami**.
- 3) odloča o ujemanju zakonov in drugih pravil z **načeli mednarodnega prava**.
- 4) odloča o usklajenosti **podzakonskih predpisov** z ustavo in z zakoni.
- 5) odloča o usklajenosti **splošnih aktov** za **izvrševanje javnih pooblastil** z ustavo, zakoni in **podzakonskimi predpisi**.
- 6) odloča o **ustavnih pritožbah**.
- 7) odloča o sporih glede **pristojnosti** med državo in **lokalnimi skupnostmi**.
- 8) odloča o sporih glede **pristojnosti** med **lokalnimi skupnostmi**.
- 9) odloča o sporih glede **pristojnosti** med **sodišči** in drugimi **državnimi organi**.
- 10) odloča o sporih glede **pristojnosti** med **državnim zborom**, **predsednikom republike** in **vlado**.
- 11) odloča o neusklajenosti **pravnih dokumentov političnih strank** z ustavo.
- 12) odloča o neusklajenosti delovanja **političnih strank** z ustavo.
- 13) odloča o drugih temah in vprašanjih, kot to urejajo ustava in zakoni.

Ustavno sodišče skrbi za varstvo ustavne ureditve države ter varstvo **človekovih pravic** in **temeljnih svoboščin** v državi. **Ustavno sodišče** je varuh ustavnosti in **zakonitosti**.

Ustavno sodišče v **postopku** potrjevanja **mednarodne pogodbe** poda mnenje o usklajenosti **mednarodne pogodbe** z ustavo.

Ustavno sodišče poda takšno mnenje, če to predlaga:

- **predsednik republike**,
- **vlada** ali
- **30 poslancev državnega zbora**.

Državni zbor mora upoštevati mnenje **ustavnega sodišča**.

Ustavno sodišče odloča o **ustavnih pritožbah** zaradi kršitev **človekovih pravic** v določeni **odločbi**.

Ustavno sodišče to naredi, če je bilo izčrpano **pravno varstvo**.

Ustavno sodišče to naredi, če zakon ne ureja drugače.

Ustavno sodišče se samo odloči, ali bo obravnavalo **ustavno pritožbo**.

? Razlaga

V tem členu so podrobno našteje naloge in **pristojnosti** **ustavnega sodišča**.

➤ 161. člen – razveljavitev zakona

Ustavno sodišče lahko ugotovi, da je zakon protiustaven.

Ustavno sodišče mora protiustaven zakon delno ali v celoti **razveljaviti**.

Ustavno sodišče lahko protiustaven zakon **razveljavi** takoj.

Ustavno sodišče lahko določi časovni rok, kdaj protiustaven zakon neha veljati. Časovni rok **razveljavitve** ne sme biti daljši kot 1 leto.

Ustavno sodišče lahko ugotovi, da so **predpisi** ali **splošni akti** protiustavni.

Ustavno sodišče lahko ugotovi, da so **predpisi** ali **splošni akti** nezakoniti.

Protiustavne in nezakonite **predpise** in **splošne akte** **ustavno sodišče odpravi** ali **razveljavi**.

Ustavno sodišče lahko v celoti ali delno začasno zadrži izvajanje zakona, **predpisa** ali **splošnega akta** že preden se odloči, ali je protiustaven ali nezakonit. Pogoje za to ureja zakon.

? Razlaga

Ustavno sodišče lahko **razveljavi**

nezakonite ali protiustavne:

- zakone,
- druge **predpise** in
- **splošne akte**.

Druge **predpise** in **splošne akte** lahko **ustavno sodišče** tudi **odpravi**.

Ustavno sodišče jih lahko **razveljavi** ali **odpravi**, če ne upoštevajo ustave in zakonov.

Ustavni sodnik je sodnik, ki dela na **ustavnem sodišču**.

➤ 162. člen – postopek pred ustavnim sodiščem

Ustavno sodišče se odloča z **večino** glasov vseh **ustavnih sodnikov**.

To velja, če zakon ali ustava ne urejata drugače.

Zakon ureja:

- kako potekajo **postopki** pred **ustavnim sodiščem**.
- kdo lahko predlaga začetek **postopka** pred **ustavnim sodiščem**.

Vsakdo s **pravnim interesom** lahko poda pobudo za začetek **postopka**.

Ustavno sodišče odloča z **večino** glasov vseh **sodnikov**.

Ustavno sodišče se lahko odloča o tem,

ali bo začelo **postopek** na podlagi **ustavne pritožbe**.

O tem lahko odloči tudi v ožji sestavi, ki je določena v zakonu.

Večina pomeni več kot pol.

? Razlaga

Na **ustavnem sodišču** odločajo **ustavni sodniki**.

Da je odločitev sprejeta, se mora z njo strinjati vsaj 5 **ustavnih sodnikov**.

Zakon ureja:

- kakšen je **postopek** sprejemanja odločitev **ustavnega sodišča** in
- kdo lahko zahteva začetek **postopka** na **ustavnem sodišču**.

Na primer: **vlada**, varuh **človekovih pravic**, **sodišče** ...

Vsakdo, ki ima od tega korist, lahko poda predlog,

da se začne **postopek** na **ustavnem sodišču**.

Ustavno sodišče se nato odloči, ali bo začelo **postopek** ali ne.

Zakon ureja, da se lahko 3 **ustavni sodniki** odločijo,

ali bo **ustavno sodišče** začelo **postopek** na podlagi **ustavne pritožbe**.

➤ 163. člen – sestava in volitve

Ustavno sodišče je sestavljeno iz 9 sodnikov.

Pravimo jim **ustavni sodniki**.

Predsednik republike predlaga **sodnike** za **ustavno sodišče**.

Ustavne sodnike izvoli **državni zbor**.

Zakon ureja, na kakšen način so **ustavni sodniki** izvoljeni.

Ustavni sodniki so pravni strokovnjaki.

Predsednik ustavnega sodišča je eden izmed 9 **ustavnih sodnikov**.

Predsednika ustavnega sodišča izvolijo ostali **ustavni sodniki**.

Predsednik opravlja svojo **funkcijo** 3 leta.

➤ 164. člen – predčasna razrešitev ustavnega sodnika

Sodnik ustavnega sodišča je lahko predčasno **razrešen**.

To se zgodi, če **sodnik**:

- sam zahteva **razrešitev**,
- je kaznovan za **kaznivo dejanje** z **odvzemom prostosti**,
- trajno izgubi delovne zmožnosti za opravljanje svojega **dela**.

Ustavno sodišče skrbi za varstvo ustavne ureditve države ter varstvo **človekovih pravic** in **temeljnih svoboščin** v državi. **Ustavno sodišče** je varuh **ustavnosti** in **zakonitosti**.

? Razlaga

Sodnik ustavnega sodišča lahko preneha biti **ustavni sodnik**, če:

- si to sam želi,
- je storil **kaznivo dejanje** in je kaznovan z **zaporom**,
- **dela** ne more več opravljati.

Na kakšen način se **sodnika razreši**, ureja zakon.

➤ 165. člen – mandat sodnikov

Sodniki ustavnega sodišča svojo funkcijo opravljajo 9 let.

Ustavni sodniki ne morejo biti ponovno izvoljeni.

Ko poteče 9 let, **ustavni sodnik** opravlja **delo** še tako dolgo, dokler ga ne zamenja nov **ustavni sodnik**.

Ustavni sodnik je sodnik,
ki dela na **ustavnem sodišču**.

➤ 166. člen – nezdružljivost funkcije

Funkcija sodnika ustavnega sodišča ni združljiva s funkcijami v:

- drugih **državnih organih**,
- organih **lokalne samouprave**,
- organih **političnih strank** in
- z drugimi **funkcijami**, ki z zakonom niso dovoljene.

➤ 167. člen – imuniteta

Sodniki ustavnega sodišča imajo **imuniteto**.

Sodniki ustavnega sodišča imajo enako **imuniteto** kot poslanci državnega zbora.

Državni zbor odloča o **imuniteti**.

Imuniteta pomeni, da je oseba posebno zavarovana pred **kazenskim postopkom**. **Imuniteta** je posebna pravica, ki jo imajo **poslanci, sodniki ...**

9. POSTOPEK ZA SPREMEMBO USTAVE

► 168. člen – predlog za začetek postopka

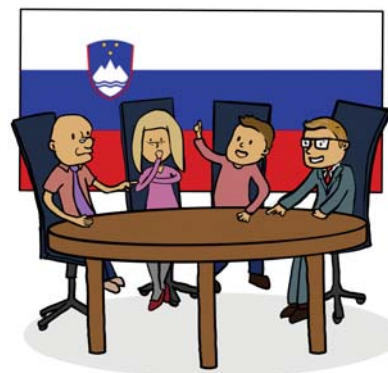
Ustava se lahko spremeni.

Spremembo ustave lahko predlaga:

- 20 **poslancev državnega zbora** ali
- **vlada** ali
- najmanj 30 000 **volivcev**.

O predlogu spremembe ustave odločajo **poslanci** v **državnem zboru**.

Predlog o spremembi ustave je sprejet, če se z njim strinjata dve tretjini **poslancev**, ki so prisotni na **seji**.

Vlada so ljudje, ki vodijo državo.

► 169. člen – akt o sprejemu ustave

Če želi **državni zbor** spremeniti ustavo, mora sprejeti dokument o spremembi ustave.

Dokument o spremembi ustave je sprejet, če se z njim strinja vsaj 60 od 90 **poslancev** v **državnem zboru**.

V parlamentarni zgradbi deluje **državni zbor**.

Poslanec je izvoljen predstavnik vseh ljudi.
Poslance izvolimo **volivci** na **volitvah**.
Poslanci sestavljajo **državni zbor**.

► 170. člen – potrditev spremembe ustave na referendumu

O spremembi ustave lahko odločajo tudi **volivci**.

To se zgodi, kadar to zahteva najmanj 30 **poslancev**.

Takrat mora **državni zbor** razpisati **referendum**.

Na **referendumu volivci** z glasovanjem odločijo, ali se strinjajo s spremembo ustave.

Sprememba ustave je na **referendumu** sprejeta:

- če se glasovanja udeleži **večina** vseh z **volilno pravico** in
- če se s spremembo strinja **večina volivcev**, ki so glasovali.

Referendum je **postopek**, pri katerem se **državljeni** odločajo o referendumskem vprašanju.

► 171. člen – razglasitev spremembe ustave

Državni zbor razglasi spremembo ustave.

Po **razglasitvi** začne sprememba veljati.

10. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

► 172. člen

Ta ustava začne veljati z **razglasitvijo**.

► 173. člen

Kar piše v ustavi, se začne uporabljati tisti dan, ko ustavo razglasijo.
To ne velja v primeru, da zakon za izvedbo ustave ureja drugače.

► 174. člen

Za ureditev vprašanj v zvezi z uporabo ustave, se sprejme ustavni zakon.
Ustavni zakon je sprejet, če zanj glasujeta dve tretjini vseh **poslancev v Skupščini Republike Slovenije**.

Seznam vseh težjih besed

avtohtona narodna manjšina	izobraževanje
avtohtona narodna skupnost	izredno stanje
carina	izvrševanje
častni naslov	javna funkcija
človekove pravice	javna korist
dajatve	javna poraba
dedovanje	javna služba
delo	javne zadeve
demokracija	javno
diplomatski predstavnik	javno dobro
dokaz	javno pooblastilo
država v nevarnosti	javnost
državljan	kandidat
državljanstvo	kandidatura
državni funkcionarji	kandidirati
državni svet	kazenska obtožba
državni tožilec	kazenska odgovornost
financiranje	kazenski postopek
funkcija	kaznivo dejanje
funkcionar	kultura
glasilo	lastnina
gospodarske dejavnosti	lokalna samouprava
imuniteta	lokalne skupnosti
invalidi	lokalni organi
invalidsko zavarovanje	mandat
izdatki	mandatna doba
izkoriščanje	mednarodna organizacija
izobrazba	mednarodna pogodba

minister	organi lokalne skupnosti
ministrstvo	organi javnih služb
mučiti	organizacija
načela mednarodnega prava	osebne okoliščine
načelo	ozemlje
narod	podjetje
narodna identiteta	podzakonski predpis
narodna skupnost	pókoj
narodni simboli	pokojnina
narodnost	pokrajina
nedolžnost	pomilostiti
nedotakljivo	pooblastilo
neenakopravnost	poslanec
neodvisnost	poslanik
nepremičnina	poslanska skupina
nezaupnica	poslovník
nosilci javnih pooblastil	postopek
občina	poverilno pismo
občinski organi ali občinski organi oblasti	pravni akti
oblast	pravni interes
obramba	pravnik
obrambna zveza	pravno sredstvo
obrambne sile	pravno varstvo
obtožba	pravnomočna odločba
odlikovanje	pravnomočna sodba
odločba	pravnomočno
odpraviti	pravosodni organi
odvetnik	predpisi
odvzem prostosti	predsednik
oproščen	predsednik republike

predstavniki narodne skupnosti	tožba
prihodki	tujci
pripor	upravni spor
pripreti	Uradni list
pristojnost	ustavna pritožba
profesor prava	ustavne pravice
proračun	ustavni sodnik
ratifikacija	utemeljeno
razglasiti	večina
razpustiti	veleposlanik
razrešiti	vlada
razveljaviti	volilna pravica
samoupravna lokalna skupnost	volitve
samoupravna skupnost	volivci
seja	vrednote
sestati se	vrhovno sodišče
Skupščina Republike Slovenije	zadolžen
slovensko ozemlje	zakonitost
socialna varnost	zapor
socialno varstvo	zaposlitev
sodba	zaposlovanje
sodišče	zaupnica vladi
sodnik	zdravstveno varstvo
sodno varstvo	zdravstveno zavarovanje
sojenje	zlorabljati
splošni akt	župan
splošno glasovanje	
stališča	
tajno glasovanje	
temeljne svoboščine	

Slovar vseh težjih besed

A

avtohtona narodna manjšina

Avtohtone narodne manjšine so Slovenci, ki živijo v Italiji, v Avstriji in na Madžarskem.

Člani slovenske avtohtone narodne manjšine so državljani tiste države, v kateri živijo.

avtohtona narodna skupnost

Avtohtona narodna skupnost v Sloveniji so:

- Italijani, ki že od nekdaj živijo na Primorskem v občinah Koper, Izola, Piran in Ankaran.
- Madžari, ki že od nekdaj živijo v Prekmurju v občinah Lendava, Dobrovnik, Šalovci, Moravske Toplice in Hodoš.

Člani italijanske in madžarske avtohtone narodne skupnosti so slovenski državljani.

C

carina

Carina je vrsta davka.

Carina je denar, ki ga moramo plačati državi, če neko blago pripeljemo iz tujine v našo državo.

Carine nam ni treba plačati, kadar imata državi sklenjen sporazum. Tak sporazum velja tudi med vsemi državami, ki so v Evropski uniji, zato pri uvozu in izvozu blaga carine ni treba plačati.

Č

častni naslov

Častni naslov je uradno izkazovanje spoštovanja osebam, ki so naredile nekaj zelo pomembnega za državo.

Častne naslove podeli predsednik Republike Slovenije.

Predsednik republike lahko podeli veliko različnih častnih naslovov.

Na primer: zlati častni znak svobode, red za izredne zasluge, medalja za hrabrost ...

Č

človekove pravice

Človekove pravice so najbolj pomembne pravice vseh ljudi.

Človekove pravice dobi vsak človek ob rojstvu.

Človekove pravice ima vsak človek celo življenje.

Človekove pravice so na primer:

- pravica do življenja,
- pravica do varnosti,
- prepoved mučenja.

Najpomembnejše človekove pravice so zapisane v Ustavi Republike Slovenije.

D

dajatve

Dajatve so obvezna plačila,

ki jih moramo plačati državi za skupne potrebe državljanov.

Dajatve so plačilo: davka, carine, prispevkov ...

Država z dajatvami skrbi za delovanje šol, zdravstva, kulture, športa ...

Država tudi skrbi, da imamo dobre ceste, javni prevoz, dostop do vode in elektrike ...

davek

Davek je vrsta dajatve.

Davek je denar, ki ga morajo davkoplačevalci plačati državi.

Davek predpiše država z davčno zakonodajo.

Poznamo različne davke.

Na primer: Davek na dohodek imenujemo dohodnina.

Dohonina je davek, ki ga plačaš, glede na to, koliko zaslužiš.

Davek na dodano vrednost je davek,

ki ga plačujemo vsi ob naših nakupih v trgovinah.

Davek na nepremičnine je davek na zemljo, stanovanje ali hišo, ki je tvoja.

dedovanje

Dedovanje pomeni dobiti stvari, denar in zemljo po nekom, ki je umrl.

Dedujemo lahko po svojih starših in drugih sorodnikih, ki so umrli.

Vsak človek lahko pred smrtjo napiše oporoko.

V oporoki lahko določi, kdo po njegovi smrti dobi njegovo premoženje.

Dedovanje ureja zakon o dedovanju.

D

delo

Delo je opravljanje nalog za plačilo.

Delojemalec v delovnem razmerju opravlja delo pri delodajalcu.

Delojemalec je delovec.

Delodajalec je oseba, ki zaposluje delavca.

demokracija

Demokracija je vladavina ljudstva.

V demokratični državi državljani na volitvah odločajo, kdo bo vodil državo.

V demokraciji lahko državljani ustanavljajo politične stranke.

Državljan se lahko prosto združuje zaradi uresničevanja skupnih interesov.

diplomatski predstavnik

Diplomatski predstavnik je oseba, ki v Sloveniji predstavlja tujo državo.

Na primer: avstrijski diplomatski predstavnik je oseba, ki v Sloveniji predstavlja Avstrijo.

Pravimo jim tudi veleposlaniki ali ambasadorji.

dokaz

Dokaz je vse, kar potrjuje določeno trditev.

Na primer: Tožilec mora dokazati, da si storil kaznivo dejanje.

To lahko stori, če ima za to dokaze.

Obtožena oseba lahko predlaga nasprotne dokaze.

dolžnost

Dolžnost je obveznost.

Naša dolžnost je tisto, kar moramo opraviti.

Na primer: Vsi imamo dolžnost plačati davek.

Vsi imamo dolžnost pomagati osebi, ki je v življenjski nevarnosti.

dostojanstvo

Dostojanstvo je priznanje, da je vsaka oseba pomembna in vredna spoštovanja.

Vsi morajo spoštovati tvoje dostojanstvo.

Dostojanstvo je človekova pravica.

D

družba

Družba je skupnost vseh ljudi, ki jih združujejo skupni interesi.

Na primer: Slovenska družba je skupnost vseh Slovencev.

družbeni položaj

Družbeni položaj je mesto posameznika v družbi.

Tvoj družbeni položaj je lahko odvisen od tega:

- koliko denarja ali premoženja imaš,
- kakšno delo opravljaš,
- kolikšno moč imaš v družbi,
- kakšen ugled imaš v družbi.

država v nevarnosti

Država je v nevarnosti, če:

- kdo napada ali grozi z napadom na njeno ozemlje,
- pride v državi do izgrediv, ki jih policija ne more obvladati.

državljan

Državljanji so pripadniki države.

Ljudje postanejo državljani, ko dobijo državljanstvo.

Na primer: državljani Slovenije imajo slovensko državljanstvo.

Državljanji Slovenije lahko živijo v Sloveniji ali v tujini.

državljanstvo

Državljanstvo je povezava med osebo in državo.

Na primer: Slovensko državljanstvo je povezava med osebo in državo Slovenijo.

Z državljanstvom človek postane državljan države.

Z državljanstvom dobi državljan pravice in dolžnosti, ki jih ureja zakon.

Človek postane državljan Slovenije tako, da:

- se rodi v Sloveniji in ima vsaj enega starša, ki je državljan Slovenije,
- se rodi v Sloveniji in se ne ve, kdo so njegovi starši,
- zaprosi za državljanstvo.

državni funkcionarji

Državni funkcionarji so ljudje, ki opravljajo visoke funkcije pri vodenju države.

To so na primer: poslanci, ministri, predsednik republike, predsednik državnega zbora ...

D

državni organi

Državni organi opravljajo različne naloge in odločajo o naših pravicah.

Državni organi so:

- ministrstva,
- državni zbor,
- sodišča,
- varuh človekovih pravic,
- uradi,
- inšpektorati,
- davčna uprava,
- upravne enote.

državni svet

Državni svet je državni organ.

Državni svet ima 40 članov.

Državni svet ima veliko nalog.

Državni svet lahko podaja predloge državnemu zboru.

Državni svet lahko zahteva od državnega zbora, da ponovno odloča o sprejemu zakona.

Več o državnem svetu si lahko preberete v 4. B poglavju ustave.

državni tožilec

Državni tožilec je oseba, ki zastopa državo v kazenskih postopkih pred sodišči.

Državni tožilec s pomočjo policije zbira dokaze o kaznivem dejanju in o tem, kdo je storil kaznivo dejanje.

Državni tožilec storilca kaznivega dejanja obtoži pred sodiščem in predlaga, kakšno kazen naj mu sodišče izreče.

državni zbor

Državni zbor je najvišji državni organ.

Državni zbor sestavlja 90 poslancev.

Poslance smo izvolili ljudje na volitvah.

Državni zbor ima veliko nalog.

Ena izmed najpomembnejših nalog državnega zbora je, da sprejema zakone.

Več o državnem zboru si lahko preberete v 4. A poglavju ustave.

F

financiranje

Financirati pomeni zagotoviti denar za določeno stvar ali dejavnost in jo plačati.

funkcija

Funkcija je pomembna naloga, ki jo oseba lahko opravlja.

Na primer: Ana Novak opravlja funkcijo sodnice.

Funkcija je tudi položaj, ki ga oseba lahko zaseda.

Na primer: Predsednik republike je položaj, ki ga oseba zaseda.

Funkcija je tudi namen, za katerega lastnino uporabljamo.

Na primer: Zemljo, ki je naša, uporabljamo za pridelavo hrane.

funkcionar

Funkcionar je oseba, ki opravlja določeno nalogo oblasti.

Funkcionarji so osebe, ki sodelujejo pri vodenju države.

Na primer: župani, sodniki, poslanci ...

G

glasilo

Glasilo je po navadi tiskano besedilo, ki izhaja znotraj neke skupnosti.

Na primer: Uradni list je uradno glasilo Republike Slovenije, v katerem Slovenija objavlja svoje zakone in druge predpise.

Na primer: Občina Piran ima svoje glasilo, ki se imenuje Solni cvet.

gospodarske dejavnosti

Gospodarske dejavnosti so dejavnosti,

ki so namenjene proizvodnji stvari in zagotavljanju storitev.

To so na primer: industrija, gradbeništvo, turizem, promet ...

I

imuniteta

Imuniteta pomeni, da je oseba posebno zavarovana pred kazenskim postopkom.

Imuniteta je posebna pravica, ki jo imajo poslanci, sodniki ...

I

invalidi

Invalidi so osebe s trajnimi:

- telesnimi,
- duševnimi,
- intelektualnimi ali
- senzornimi okvarami.

Na primer: Invalidi so lahko osebe, ki težje vidijo, slišijo, se gibljejo ali razumejo. Posebne pravice invalidov so zapisane v ustavi.

invalidsko zavarovanje

Invalidsko zavarovanje osebam omogoča, da se ponovno usposobijo za delo. Če se oseba ne more usposobiti za delo, prejema denar za preživetje.

izdatki

Izdatki so denar, ki ga država porabi za opravljanje svojih nalog.

izkoriščanje

Izkoriščanje pomeni zlorabo svoje moči nad drugo osebo ali situacijo v svojo korist.

Izkoriščanje lahko pomeni tudi dovoljeno uporabo različnih stvari.

Na primer: Izkoriščanje naravnega bogastva pomeni uporaba zemljišč, rastlin, živali, rudnin pod zemljo ...

izobrazba

Izobrazba je zaključena stopnja šolanja.

Na primer: Janez je zaključil osnovno šolo in pridobil osnovnošolsko izobrazbo.

izobraževanje

Izobraževanje je pridobivanje znanja v šoli ali drugje.

Izobraževanje poteka v različnih življenjskih obdobjih.

Na primer: Izobražujemo se lahko v osnovni šoli, v srednji šoli, na fakulteti, na različnih delavnicah ...

izredno stanje

Izredno stanje se v državi razglasi takrat, ko je obstanek države v nevarnosti.

Na primer: naravne nesreče, bolezni, vojne, epidemije ...

I

izvrševanje

Izvrševanje pomeni opravljanje nečesa, da se doseže končni cilj.

Izvrševanje oblasti pomeni,

da morajo državni organi delovati v korist vseh državljanov.

Na primer: Ko si v zaporu, prestajaš kazen.

To pomeni, da se tvoja kazen izvršuje.

J

javna funkcija

Javno funkcijo opravljajo: poslanci, sodniki, predsednik republike ...

javna korist

Javna korist pomeni, da nekaj koristi vsem ljudem.

javna poraba

Javna poraba je denar, ki ga država porabi za opravljanje svojih nalog.

Denar porabi za zdravstvo, izobraževanje, pokojnine, obrambo, okolje in prostor ...

javna služba

Javne službe so nujne za nemoteno življenje prebivalcev.

Javne službe skrbijo za: čisto vodo, varen promet, varovanje okolja, zdravstvo in druge interese.

Javne službe so na primer: komunalne službe, šole in vrtci, zdravstveni domovi, centri za usposabljanje, delo in varstvo...

javna sredstva

Javna sredstva so državni denar in denar, ki se zbira na računih socialnih zavarovanj.

javne zadeve

Javne zadeve so vse zadeve, ki se tičejo vseh prebivalcev Slovenije.

Javne zadeve so zadeve, ki jih izvajajo v občinah, lokalnih skupnostih ali v državi.

Na primer: Javna zadeva je sprejemanje novega zakona.

J

javno

Javno je v korist javnosti.

Javno lahko pomeni tudi, da delamo nekaj pred javnostjo.

Javnost so vsi ljudje.

javno dobro

Javno dobro so stvari in območja, ki so namenjene vsem ljudem.

Vsi jih lahko uporabljajo in imajo zagotovljen dostop do njih.

To so na primer: morje, jezera, reke, ceste, igrišča, tržnica ...

javno pooblastilo

Javno pooblastilo imajo uradniki, ki odločajo o nekaterih naših pravicah.

Na primer: uveljavljanje pravice do socialne pomoči,

pravica do invalidskega nadomestila, registracija osebnega avtomobila ...

javnost

Javnost so vsi ljudje.

Slovenska javnost so vsi ljudje v Sloveniji.

K

kandidat

Kandidat je oseba, ki se poteguje za položaj.

Na primer: Oseba, ki kandidira na volitvah za predsednika republike, je kandidat za položaj predsednika republike.

kandidatura

Kandidatura je namera osebe, da želi opravljati funkcijo ali priti na položaj.

Na primer: Pravnik lahko na razpisu odda kandidaturo za sodnika.

kandidirati

Kandidirati pomeni, da se oseba poteguje za položaj.

Na primer: Ana Novak kandidira za predsednico republike.

To pomeni, da se bo na volitvah potegovala za položaj predsednice republike.

kazenska obtožba

Kazenska obtožba je obtožba pred sodiščem, da je nekdo storil kaznivo dejanje.

K

kazenska odgovornost

Kazenska odgovornost je odgovornost osebe ali organizacije, ki je storila kaznivo dejanje.

kazenski postopek

Kazenski postopek je postopek, pri katerem sodnik ugotavlja, kdo je storil kaznivo dejanje, ali je kriv, in kakšna bo njegova kazen.

kaznivo dejanje

Kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki je v zakonu zapisano kot prepovedano in kaznivo. Za kazniva dejanja so v zakonih predpisane kazni. Kazniva dejanja so na primer: goljufija, kraja, umor ...

kultura

Kultura so vsi dosežki in vrednote človeške družbe. Kultura nastane zaradi človekovega delovanja. Kultura je umetnost, znanost, navade, običaji ... Na primer: Kurenti, ki spomladi v času pusta preganjajo zimo, so del slovenske kulture.

L

lastnina

Lastnina je pravica imeti stvari. Na primer: imeti denar, delnice podjetij ali zemljo.

lokalna samouprava

Lokalna samouprava so občine in pokrajine. Lokalna samouprava skrbi za svoj razvoj in svoje prebivalce.

L

lokalne skupnosti

Lokalne skupnosti so občine, pokrajine, četrtne skupnosti ...

Lokalne skupnosti so skupine ljudi, ki se odločajo o zadevah mest in občin.

Ti ljudje morajo živeti v lokalni skupnosti.

Četrtna skupnost je manjša skupnost znotraj mestne občine.

Na primer: Četrtna skupnost Bežigrad znotraj Mestne občine Ljubljana.

Večja mesta so organizirana kot mestne občine.

To so: Ljubljana, Maribor, Kranj, Koper, Celje, Novo mesto, Velenje, Nova Gorica, Ptuj, Murska Sobota in Slovenj Gradec.

lokalni organi

Lokalni organi so občinski svet, župan in nadzorni odbor.

Lokalni organi skupaj skrbijo za delovanje občine.

M

mandat

Mandat je pooblastilo za opravljanje funkcije za omejeno časovno obdobje.

Na primer: Ko je oseba izvoljena za poslanca,

ima mandat za opravljanje dela poslanca.

Ko se konča mandatna doba, se poslancu konča mandat.

To pomeni, da dela poslanca ne more več opravljati.

mandatna doba

Mandatna doba je čas, ko izvoljena oseba ali organ lahko opravlja funkcijo.

Na primer: mandatna doba poslanca je 4 leta.

To pomeni, da poslanec lahko opravlja funkcijo 4 leta.

Če hoče poslanec nadaljevati delo na funkciji, ga morajo volivci ponovno izvoliti.

M

mednarodna organizacija

Mednarodna organizacija je združenje različnih ljudi, skupin ali držav.

Mednarodne organizacije se delijo na vladne in nevladne.

Mednarodni vladni organizaciji sta na primer: Evropska unija in zveza NATO.

Mednarodni nevladni organizaciji sta na primer: FIFA in Rdeči križ.

Mednarodno vladno organizacijo ustanovijo države s pogodbo.

Na nekatere mednarodne vladne organizacije lahko Slovenija prenese del svojih suverenih pravic.

Mednarodna vladna organizacija mora spoštovati demokracijo in človekove pravice.

Tudi Slovenija mora spoštovati demokracijo in človekove pravice.

mednarodna pogodba

Mednarodna pogodba je podpisan dogovor med državami.

V mednarodni pogodbi so zapisana različna pravila.

Pravila določajo, kako države med seboj sodelujejo.

minister

Minister je član vlade, ki je odgovoren za neko področje v državi.

Imamo na primer:

- ministra za izobraževanje, znanost in šport,
- ministra za kmetijstvo,
- ministra za finance ...

Minister je za svoje delo odgovoren predsedniku vlade in državnemu zboru.

ministrstvo

Ministrstvo je državni organ.

Ministrstvo vodi minister.

Ministrstvo skrbi za neko področje v državi.

V Sloveniji imamo na primer: Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za finance,

Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za zdravje ...

mučiti

Mučiti pomeni namenoma povzročiti bolečino in trpljenje.

N

načela mednarodnega prava

Načela mednarodnega prava so skupina pravil, ki veljajo za vse države.

Države se morajo držati načel mednarodnega prava.

Mednarodno pravo določajo pravice in obveznosti o tem, kako države med seboj sodelujejo.

načelo

Načelo je vodilo, kako naj ravnamo.

narod

Narod je skupnost ljudi, ki praviloma živi na skupnem ozemlju.

Narod je med sabo zgodovinsko, jezikovno, kulturno in gospodarsko povezan.

Na primer: Slovenci smo narod.

narodna identiteta

Narodna identiteta je občutek pripadnosti narodu.

Na primer: Ana čuti, da je po narodnosti Slovenka.

To pomeni, da je njena narodna identiteta slovenska.

Francesca iz Kopra čuti, da je po narodnosti Italijanka.

To pomeni, da je njena narodna identiteta italijanska.

narodna skupnost

Narodna skupnost je organizirana skupnost ljudi iste narodnosti.

Narodna skupnost je samoupravna.

To pomeni, da samostojno odloča o posameznih vprašanjih, ki so pomembna za narodno skupnost.

Italijanska in madžarska narodna skupnost samostojno delujeta vsaka na svojem delu slovenskega ozemlja.

narodni simboli

Narodni simboli so simboli, ki predstavljajo narod.

Narodni simboli so na primer: zastava, narodna noša, himna in grb.

narodnost

Narodnost pomeni pripadati narodu.

Narod so ljudje z isto zgodovino, jezikom in kulturo.

N

nedolžnost

Nedolžen pomeni, da nisi kriv za prepovedano dejanje.

nedotakljivo

Nedotakljivo pomeni, da se nekaj ne sme odvzeti, ogrožati, nadzirati ali uničevati.

neenakopravnost

Neenakopravnost pomeni, da nismo vsi pred zakonom enaki in nimamo vsi enakih pravic.

neodvisnost

Neodvisnost pomeni, da si samostojen pri svojem delu.

To pomeni, da ti pri delu nobena oseba ali organizacija ne sme dajati navodil, kako moraš delati.

Pri svojem delu so neodvisni sodniki, sodišča, odvetniki ...

neposredne volitve

Neposredne volitve so tiste volitve, na katerih volivci sami izberejo tiste ljudi, ki bodo njihovi predstavniki.

neposredno glasovanje

Neposredno glasovanje je glasovanje, pri katerem volivci sami izpolnijo volilni listek in tako glasujejo.

nepremičnina

Nepremičnina je zemljišče ali zgradba.

Poznamo več vrst nepremičnin: travnik, park, gozd, hiša, garaža, blok, zgradba šole, zgradba trgovine ...

nezaupnica

Nezaupnica pomeni, da večina poslancev v državnem zboru ne podpira več vlade, predsednika vlade ali ministra.

To pomeni, da ne morejo več redno delovati.

N

nosilci javnih pooblastil

Nosilci javnih pooblastil so osebe ali organizacije, ki dobijo dovoljenje, da odločajo o pravicah in obveznostih posameznikov.

Nosilci javnih pooblastil so na primer: centri za socialno delo, zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ...

O

občina

Občina je lokalna skupnost, ki obsega območje 1 ali več naselij.

Občina se ustanovi za tisto naselje ali več naselij, v katerih imajo prebivalci skupne interese.

Občine v Sloveniji skrbijo za svoj razvoj in svoje prebivalce.

Na primer:

- skrbijo za vrtce in osnovne šole,
- skrbijo za zdravstvene ambulante,
- skrbijo za osnovno preskrbo prebivalcev,
- skrbijo za komunalne storitve (voda in odvoz smeti),
- skrbijo za ceste in poti,
- skrbijo za javni prevoz,
- skrbijo za okolje ...

občinski organi ali občinski organi oblasti

Občinski organi v občini so župan, občinski svet in občinska uprava.

Občinski organi skrbijo za delovanje občine.

oblast

Oblast sestavljajo ljudje, ki vodijo državo.

Oblast odloča o pravilih v Sloveniji.

Oblast se deli na zakonodajno, izvršilno in sodno.

Več o delitvi oblasti si lahko prebereš v 3. členu.

obramba

O obrambi lahko govorimo na sodišču ali pri varnosti države.

Obramba na sodišču je način, da dokažeš, da nisi storil ničesar kaznivega.

Obramba države je zaščita države pred napadalci.

O

obrambna zveza

Obrambna zveza je dogovor ene ali več držav za skupno obrambo pred napadalci.

obrambne sile

Obrambne sile skrbijo za varnost cele države pred napadom.

Obrambne sile Republike Slovenije predstavlja Slovenska vojska.

obtožba

Obtožba pomeni, da je nekdo pred sodiščem obtožen, da je storil kaznivo dejanje.

odlikovanje

Odlikovati pomeni nekomu javno priznati posebne zasluge za državo.

Odlikovanja podeljuje predsednik Republike Slovenije.

V Sloveniji imamo različna odlikovanja.

Na primer: eno izmed odlikovanj se imenuje red za zasluge.

Tega je za izjemni športni dosežek dobila Petra Majdič.

odločba

Odločba je pravni dokument o tvojih pravicah in dolžnostih.

Odločbo lahko izda na primer: sodišče, ministrstvo ali drug državni organi.

odpraviti

Odpraviti pomeni poskrbeti, da nekaj ne velja.

Na primer: Odpraviti odločbo pomeni poskrbeti, da ta odločba ne velja.

odvetnik

Odvetniki so osebe, ki opravljajo poklic odvetništva.

Odvetniki pomagajo osebam, skupinam ali organizacijam na sodiščih.

Odvetniki svetujejo osebam in zastopajo njihove interese.

Odvetniki svetujejo skupinam ali organizacijam o pravnih zadevah.

odvzem prostosti

Prostost ti odvzamejo, ko te priprejo ali zaprejo.

Na primer: Če te pridrži policija, ti odvzame prostost.

Če si prisilno hospitaliziran, ti je odvzeta prostost.

O

omejiti

Omejiti pomeni povzročiti, da nekaj ne velja več v enakem obsegu.

Na primer: Omeji se lahko pravice.

To pomeni, da pravice ne veljajo več v enakem obsegu.

oproščen

Oseba je oproščena takrat, ko se ugotovi, da ni storila kaznivega dejanja.

Osebo, ki je bila obtožena kaznivega dejanja, lahko oprostí sodišče.

organi oblasti

Organ oblasti je skupina ljudi, ki opravlja določene naloge.

Na primer: Državni zbor je najpomembnejši državni organ Republike Slovenije.

Upravni organi odločajo o pravicah in dolžnostih ljudi.

Pomembni organi so tudi sodišča.

organi lokalne skupnosti

Organi lokalne skupnosti so župan, občinski svet in drugi pooblašteni ljudje, ki odločajo o zadevah mest in občin.

organi javnih služb

Organi javnih služb so skupine ljudi,

ki skrbijo za uveljavljanje zakonov in odločajo o pravicah državljanov.

Na primer: centri za socialno delo, zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavod za zaposlovanje ...

O

organizacija

Organizacija je skupina ljudi, ki ima enake interese, cilje in delujejo po skupnih pravilih.

Poznamo na primer:

- mednarodne organizacije.
To so na primer: Združeni narodi.
- gospodarske organizacije.
To so "podjetja".
Na primer: podjetje Želva.
- politične organizacije.
To so "stranke".
Na primer: stranka Socialni demokrati ali stranka Nova Slovenija.
- družbene organizacije.
To je na primer: Zveza Sožitje.

Organizacija lahko pomeni tudi, kako se nekaj ureja ali dogovori.

osebne okoliščine

Osebne okoliščine so osebne lastnosti, s katerimi se človek rodi in si jih ne izbere sam.

Osebne okoliščine zelo težko spremenimo.

Na primer: spol, invalidnost, spolna usmerjenost ...

Osebne okoliščine so lahko tudi osebne lastnosti, s katerimi se človek ni rodil in jih je pridobil kasneje v življenju.

Na primer: jezik, invalidnost, vera, izobrazba ...

ozemlje

Ozemlje je območje, ki pripada državi.

Slovensko ozemlje je območje, ki pripada Sloveniji.

P

podjetje

Podjetje je gospodarska organizacija.

Podjetje izdeluje različne izdelke in izvaja storitve.

Cilj podjetja je, da s svojim delom dobi čim več denarja in plačuje svoje delavce.

Podjetje je na primer: trgovina, tovarna, obrtna delavnica ...

P

podzakonski predpis

Podzakonski predpis je dokument, ki bolj podrobno ureja vprašanja iz posameznega zakona. Podzakonski predpis ima manjšo veljavo kot zakon, s katerim je povezan. Podzakonski predpis mora biti v skladu z zakonom.

pókoj

Pokoj je stanje, ko oseba za zmeraj neha hoditi v službo. Ko zaposleni odide v pokoj, dobi pravico do pokojnine.

pokojnina

Pokojnina je denar, ki ga mesečno prejemaš, ko si v pokoju. Pogovorno pokojnini rečemo penzija.

pokojninsko zavarovanje

Pokojninsko zavarovanje nam omogoča preživetje, ko zaradi starosti ne moremo več delati.

pokrajina

Pokrajina je območje več sosednjih občin. Pokrajine pri nas še niso bile ustanovljene.

politična stranka

Politična stranka je skupina ljudi, ki sledi svojim ciljem, želi priti na oblast in sodelovati pri urejanju države. Politične stranke s svojimi kandidati sodelujejo na volitvah.

pomilostiti

Pomilostiti pomeni delno ali popolnoma oprostiti kazen obsojencu.

pooblastilo

Pooblastilo je pravica za opravljanje kakšnega dejanja ali naloge. Na primer: pooblastilo za odločanje, ali imaš pravico do socialne pomoči, nadomestila za invalidnost ...

P

poslanec

Poslanci so izvoljeni predstavniki vseh ljudi.

Poslance izvolimo volivci na volitvah.

Poslanci sestavljajo državni zbor.

Poslanci imajo v državnem zboru veliko nalog.

V državnem zboru se poslanci pogovarjajo in glasujejo o zakonih.

Poslanci odločajo tudi o drugih najpomembnejših zadevah v državi.

Več o poslancih si lahko preberete v 82. členu.

poslanik

Poslanik je diplomatski predstavnik države v tuji državi.

Na primer: Slovenski poslanik v Turčiji zastopa Slovenijo v Turčiji.

poslanska skupina

Poslanska skupina je skupina poslancev v državnem zboru.

Poslansko skupino predstavljajo poslanci,

ki so bili izvoljeni na predlog svoje politične stranke.

poslovník

Poslovník je pravilnik, v katerem piše, kako naj postopki potekajo.

Državni svet in državni zbor imata svoj poslovník.

postopek

Postopek je več korakov, s katerimi dosežemo cilj.

Na primer:

Državni zbor sprejema zakon po predpisanem postopku.

Sodišče odloča po predpisanem postopku.

poverilno pismo

Poverilno pismo je dokument.

Ko tuja država pošlje v Slovenijo novega poslanika,

ta izroči poverilno pismo našemu predsedniku republike.

To pomeni, da naša država takega poslanika sprejema.

Enako velja tudi, ko naša država pošlje svojega poslanika v drugo državo.

P

pravdni postopek

Pravdni postopek je postopek pred sodiščem, pri katerem se poskuša rešiti spor med dvema osebama ali strankama. V pravdnem postopku sodnik odloči, kdo ima prav.

pravni akti

Pravni akti so dokumenti.

Pravni akti urejajo pravice in obveznosti ljudi v državi.

Na primer:

- zakoni in drugi predpisi,
- odločitve državnih in drugih organov.

Zakoni in predpisi so splošni akti, ker na splošno urejajo stvari.

Odločitve upravnih organov in sodišč so posamični akti, ker se z njimi odloči o pravicah in obveznostih posamezne osebe.

pravni dokumenti

Pravni dokumenti so uradni dokumenti, v katerih so zapisana pravila, pravice in dolžnosti.

Pravni dokumenti so na primer: zakoni, pravilniki, mednarodne pogodbe ...

pravni interes

Pravni interes je želja posameznika,

da se mu na podlagi zakona ali drugega pravnega akta prizna neka osebna pravica.

pravnik

Pravnik je oseba, ki dela na področju prava.

Kdor želi postati pravnik, mora končati študij na pravni fakulteti.

Pravnik lahko opravlja različne poklice.

Na primer: poklic sodnika, odvetnika ali tožilca.

P

pravno sredstvo

Pravno sredstvo je sredstvo, ki ga lahko oseba uporabi, če se ne strinja z odločitvijo sodišča.

S pravnim sredstvom se ugotavlja, ali je bila odločitev sodišča pravilna in usklajena z zakoni in drugimi pravnimi dokumenti.

Na primer: Proti odločitvi o tvoji pravici, ki je bila izdana v upravnem postopku, se lahko pritožiš.

Na primer: Pritožba na odločbo centra za socialno delo o tvoji pravici.

pravno varstvo

Pravno varstvo je naša pravica, da od državnih organov in pred sodiščem zahtevamo varstvo naših pravic. Pravno varstvo je način zagotavljanja, da naše pravice niso kršene.

pravnomočna odločba

Pravnomočna odločba je odločitev o tvojih pravicah in obveznostih.

Proti pravnomočni odločbi se ne moreš več pritožiti.

Proti pravnomočni odločbi upravnega ali drugega organa ne moreš vložiti sodbe na sodišče.

pravnomočna sodba

Sodba je pravnomočna,

ko sodišče izda sodbo in potečejo vsi roki za pritožbo na sodbo.

Če je vložena pritožba,

postane sodba pravnomočna z zavrnitvijo pritožbe na višjem sodišču.

To pomeni, da se je sodišče dokončno odločilo,

da si kriv ali nedolžen ali o drugi vsebini spora.

pravnomočno

Če je nekaj pravnomočno, pomeni, da se na to ne moreš več pritožiti.

Sodba je pravnomočna,

ko sodišče izda sodbo in potečejo vsi roki za pritožbo na sodbo.

To pomeni, da se je sodišče dokončno odločilo, ali si kriv ali nedolžen.

P

pravosodni organi

Pravosodni organi so:

- sodišča,
- tožilstva,
- notarji,
- sodni izvršitelji ter
- državni in drugi odvetniki.

predpisi

Predpisi so vsi pravni dokumenti, ki na splošno urejajo stvari.

Na primer: zakoni, pravilniki, uredbe ...

Ti pravni dokumenti urejajo neko področje.

predsednik

Predsednik je oseba, ki vodi in predstavlja organizirano skupino ljudi.

Na primer: Predsednik državnega zbora vodi in predstavlja državni zbor.

predsednik republike

Predsednik republike je predsednik države.

Predsednik Republike Slovenije predstavlja Republiko Slovenijo.

Predsednik republike predstavlja Republiko Slovenijo na mednarodnih srečanjih.

Predsednik republike je vrhovni poveljnik Slovenske vojske.

Vrhovni poveljnik izdaja najpomembnejša povelja Slovenski vojski.

To pomeni, da ima nadzor nad Slovensko vojsko.

Predsednik republike izvaja tudi druge naloge, ki mu jih določajo ustava in zakoni.

Predsednika izvolimo državljani na volitvah za 5 let.

Več o predsedniku republike si lahko preberete v poglavju 4. C.

predstavniki narodne skupnosti

Predstavniki narodne skupnosti so osebe, ki imajo pravico, da delajo in govorijo v imenu cele narodne skupnosti.

Na primer: Predstavniki italijanske narodne skupnosti izrazijo mnenje v imenu italijanske narodne skupnosti.

prihodki

Prihodki so denar, ki ga oseba, podjetje ali država zasluži ali prejme.

P

pripor

Pripor pomeni, da ti začasno odvzamejo prostost.

pripreti

Pripreti pomeni, da osebo začasno zaprejo, čeprav sodnik še ni odločil, da je kriva.

pristojnost

Pristojnost je pravica ali dolžnost, da opravljaš neko javno nalogo.

Pristojnost pomeni tudi, o katerih vprašanjih lahko sodišče ali državni organ odloča.

profesor prava

Profesor prava je oseba, ki na pravni fakulteti poučuje študente.

proračun

Proračun je načrt prihodkov in izdatkov za 1 leto.

Na primer: proračun države je načrt,

v katerem so predvideni vsi prihodki in izdatki države za 1 leto.

R

ratifikacija

Ratifikacija pomeni potrditev veljavnosti mednarodnega sporazuma ali pogodbe tudi za našo državo.

To potrditev sprejme državni zbor.

razglasiti

Razglasiti pomeni uradno sporočiti javnosti.

Na primer: Predsednik republike razglasi zakon.

Na podlagi razglasitve je zakon objavljen v Uradnem listu.

Razglas lahko pomeni tudi list z uradnim sporočilom za javnost.

razpustiti

Razpustiti pomeni povzročiti, da nekaj preneha delovati.

Na primer: Razpustiti državni zbor pomeni, da trenutni državni zbor preneha delovati.

R

razrešiti

Razrešiti pomeni odvzeti funkcijo.

Če te nekdo razreši z delovnega mesta, pomeni, da dela ne smeš več opravljati.

razveljaviti

Razveljaviti pomeni odvzeti veljavnost.

Razveljavljena odločitev ne velja več.

referendum

Referendum je način direktnega odločanja državljanov.

Državljanji na referendumu direktno glasujejo o referendumskem vprašanju.

S

samoupravna lokalna skupnost

Samoupravna lokalna skupnost je skupnost, ki skrbi za svoj razvoj in svoje prebivalce.

Samoupravne lokalne skupnosti so pri nas občine in pokrajine.

Pokrajine pri nas še niso bile ustanovljene.

samoupravna skupnost

Samoupravna skupnost je skupina ljudi iz območja avtohtone narodne skupnosti, ki se v zavzemajo za svoje pravice in položaj.

Na primer: italijanska avtohtona narodna skupnost

sestavlja samoupravno skupnost italijanske narodnosti,

ki skrbi za pravice in položaj članov italijanske narodne skupnosti.

seja

Seja je sestanek določene skupine ljudi.

Na seji ljudje razpravljajo, se dogovarjajo in sprejemajo odločitve.

sestati se

Sestati se pomeni dobiti se z drugimi ljudmi.

Ljudje se običajno sestanemo z določenim namenom.

Na primer:

Poslanci se sestajajo na sejah.

Poslanci se sestanejo z namenom, da sprejmejo zakon ali drugo odločitev.

S

Skupščina Republike Slovenije

Ustava Republike Slovenije je bila sprejeta 23. decembra 1991.

Takrat je bila v Sloveniji najvišji organ oblasti Skupščina Republike Slovenije.

Ta skupščina je imela 3 zборе.

To so 3 skupine članov.

Sedanji državni zbor je bil ustanovljen na podlagi nove ustave.

Po prvih volitvah poslancev v državni zbor,

je Skupščina Republike Slovenije prenehala obstajati in delovati.

slovensko ozemlje

Ozemlje so: zemlja, jezera, reke, morje, zračni prostor in podzemlje.

Slovensko ozemlje pripada Sloveniji.

Slovensko ozemlje je določeno z državno mejo.

Na slovenskem ozemlju veljajo pravila Republike Slovenije.

socialna varnost

Socialna varnost je skrb države za osnovne potrebe državljanov.

Na primer: država s socialnim varstvom skrbi za pokojnine, invalidnine, zdravstveno zavarovanje, socialno pomoč ...

socialno varstvo

Socialno varstvo omogoča pomoč osebam, ki nimajo dovolj denarja za preživetje.

Ta pomoč je denar ali storitve.

Storitve so na primer: varstveno delovni centri ali domovi za ostarele.

Socialno varstvo je vrsta socialne varnosti.

sodba

Sodba je odločitev sodnika.

sodišče

Sodišče je državni organ.

Sodišče odloča o posameznih pravicah oseb.

Sodišče odloča, ali je oseba ali organizacija naredila kaznivo dejanje.

Sodišče odloča, kakšno kazen bo oseba ali organizacija dobila.

Odloča tudi o sporih med posamezniki, skupinami ali organizacijami.

S

sodnik

Sodnik je oseba, ki na sodišču odloča o sporih in obtožbah.

sodni svet

Sodni svet je državni organ.

Sodni svet skrbi, da so za sodnike izbrani najboljši kandidati.

Sodni svet predlaga kandidate, ki jih državni zbor izvoli za sodnike.

Sodni svet skrbi, da na višja sodniška mesta napredujejo najboljši sodniki.

Sodni svet tako skrbi, da je delo sodišč kakovostno.

sodno varstvo

Sodno varstvo pomeni, da o naših pravicah, dolžnostih in obtožbah proti nam odloča sodišče.

Sodišče varuje naše pravice.

Sodno varstvo je možnost,

da zahtevamo odpravo odločitev drugih organov o naših pravicah ali obveznostih.

sojenje

Sojenje je postopek, ki se dogaja na sodišču.

Na koncu sojenja sodnik izreče sodbo.

splošni akt

Splošni akt je pravni dokument, ki na splošno ureja neko področje.

Splošni akt je na primer: zakon, pravilnik ...

splošno glasovanje

Splošno glasovanje pomeni, da lahko voli vsak državljan, ki je dopolnil 18 let.

sredstva

Sredstva so denar in druge koristne stvari, ki imajo svojo vrednost.

stališča

Stališča so naša prepričanja o različnih situacijah.

Svoja stališča povem in jih zagovarjam.

Naša stališča lahko vplivajo na naše obnašanje.

Š

škoda

Škoda je nekaj, kar nas prizadane nas, naše pravice in naše premoženje.

Na primer:

Poplava je povzročila veliko škode.

Poplava je poplavela hišo.

Zato je družina izgubila dom.

T

tajno glasovanje

Tajno glasovanje pomeni, da nihče ne sme nadzorovati, kako posameznik glasuje.

Na primer: Ko glasujemo na volitvah, to storimo za pregradno steno, kjer nihče ne vidi, kako smo glasovali.

temeljne svoboščine

Temeljne svoboščine so posebna vrsta človekovih pravic.

Temeljne svoboščine človeku omogočajo, da svobodno govori, misli in se giba.

tožba

Tožba je zahteva za rešitev pravnega spora pred sodiščem.

S tožbo se začne postopek na sodišču.

tujci

Tujci so osebe, ki niso državljani Slovenije.

U

upravni spor

Upravni spor je sodni postopek pred posebej urejenim upravnim sodiščem.

V tem postopku sodišče preverja,

ali je državni organ, lokalni organ ali nosilec javnih pooblastil o naših pravicah ali obveznostih pravilno odločil.

U

uradna oseba

Uradna oseba je oseba, ki dela za državo.

Uradna oseba lahko odloča o pravicah in obveznostih posameznikov.

Uradne osebe so na primer: uradniki, policisti, inšpektorji ...

Uradni list

Uradni list je glasilo države.

Vse objave v glasilu lahko preberemo na internetu.

V uradnih listih so objavljena besedila ustave, zakonov, mednarodnih pogodb in drugih predpisov.

ustavna pritožba

Ustavna pritožba je vrsta pritožbe na ustavno sodišče.

Ustavno pritožbo lahko vložimo le proti končni sodbi rednega sodišča.

Ustavno pritožbo uporabimo takrat,

ko so kršene človekove pravice ali temeljne svoboščine z odločbo rednega sodišča.

ustavne pravice

Ustavne pravice so pravice, ki so določene v ustavi.

ustavni sodnik

Ustavni sodnik je sodnik, ki dela in odloča na ustavnem sodišču.

ustavno sodišče

Ustavno sodišče je najvišji organ sodne oblasti za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Ustavno sodišče je varuh ustavnosti in zakonitosti.

utemeljeno

Utemeljeno pomeni, da obstajajo vsi razlogi.

V

večina

Večina pomeni več kot polovica.

V

veleposlanik

Veleposlanik je najpomembnejši diplomatski predstavnik države v tuji državi.

Na primer:

Slovenski veleposlanik v Franciji je predstavnik Slovenije v Franciji.

Slovenski veleposlanik v Franciji vodi slovensko veleposlaništvo v Franciji.

vlada

Vlada je skupina ljudi.

Vlada je sestavljena iz predsednika vlade in ministrov.

Naloge vlade so, da:

- usklajuje izvajanje politike države,
- usmerja izvajanje politike države,
- določa izvajanje politike države,
- predlaga sprejem novih zakonov.

Politika države so odločitve za delovanje in razvoj države.

Vlada na primer: izvaja zakone in predpise in sprejema odločitve za razvoj države.

Organi vlade so skupine ljudi.

Organi vlade so ministrstva, ki skrbijo za delovanje različnih področij.

Več o vladi si lahko preberete v poglavju 4. Č.

volilna pravica

Volilna pravica pomeni, da se lahko udeležimo volitev in se odločamo o pomembnih zadevah kot na primer:

- kdo bo župan.
- kdo bo predsednik države.
- kdo bodo poslanci v državnem zboru.

Volilna pravica pomeni tudi, da lahko vsak polnoletni državljan kandidira na volitvah.

volitve

Volitve so dogodek, na katerem se polnoletni državljani in državljanke odločajo, kdo bo na oblasti.

volivci

Volivci so ljudje z volilno pravico.

Volivci so ljudje, ki so se udeležili volitev.

V

vrednote

Vrednote so nekaj, kar ceniš.

Vrednote so tudi nekaj, za kar misliš, da je dobro in prav.

Za svoje vrednote se trudiš.

vrhovno sodišče

Vrhovno sodišče je najpomembnejše sodišče v državi.

Vrhovno sodišče odloča o tem, ali so druga sodišča o neki zadevi odločila pravilno.

Vrhovno sodišče skrbi za to, da vsa sodišča enako razlagajo zakone.

Vrhovno sodišče skrbi, da sodišče o podobnih zadevah podobno odločajo.

Z

zadolžen

Zadolžiti se pomeni biti nekemu dolžen določeno količino denarja.

Biti zadolžen lahko pomeni tudi, da si odgovoren za neko delo.

zakonitost

Zakonitost pomeni, da se upošteva zakone.

zapor

Zapor pomeni prisilno bivanje v zaprtem prostoru.

Zapor je kraj, kjer bivajo zaporniki.

zaposlitev

Zaposlitev je plačano delo, ki ga oseba opravlja dalj časa.

zaposlovanje

Zaposlovanje pomeni sprejemanje nekoga v delovno razmerje.

zaupnica vladi

Zaupnica vladi je pravica predsednika vlade, da preveri, kakšno podporo ima vlada v državnem zboru.

Da predsednik vlade dobi zaupnico, mora zanj glasovati večina vseh poslancev.

Večina vseh poslancev je najmanj 46 poslancev.

Z

zdravstveno varstvo

Zdravstveno varstvo vključuje vse dejavnosti, ki varujejo naše zdravje.

Na primer: Zdravstveno varstvo nam zagotavlja obisk zdravnika, zdravljenje v bolnici in zdravilišču, potrebne operacije ...

zdravstveno zavarovanje

Z zdravstvenim zavarovanjem si zagotavljamo denar za zdravstvene storitve. Zdravstveno zavarovanje nam omogoča, da nam ni potrebno plačati računa, ko gremo k zdravniku ali na zdravljenje v bolnico.

zlorabljeni

Zlorabljeni pomeni uporabljati nekaj ali nekoga proti njegovi volji, tudi za kaj slabega.

Na primer:

Prisiliti nekoga v spolni odnos, če tega ne želi.

To je spolna zloraba.

Ž

župan

Župan je glavni predstavnik občine.

